J. Karakin

Karjalua vienakši

Vienankarjalan alkeiskuršši

ИЗДАТЕЛЬСТВО
PERIODIKA
Petroskoi ◆ 2017

УДК 811.511.112
ББК 81.661.2я7
К 21

Издано при финансовой поддержке Министерства национальной и региональной политики Республики Карелия в рамках государственной программы Республики Карелия «Развитие институтов гражданского общества и развитие местного самоуправления, защита прав и свобод человека и гражданина» на 2014–2020 годы.

Сборник материалов рекомендован Республиканской термино-орфографической комиссией при Главе Республики Карелия в качестве дополнительного пособия для разговорных занятий по карельскому языку.

Издание не подлежит продаже.

Karakin, Jevgeni.
К 21 Karjalua vienakši : vienankarjalan alkeiskurššì / Jevgeni Karakin. ; [ил.: В.А. Копейкина, Х.В. Палмгрен] – Petroskoi : Periodika, 2017. – 128 с. : ил. – В выпускных данных: Карельский на собственно карельском : начальный курс по изучению собственно карельского наречия карельского языка / Евгений Валентинович Каракин.

УДК 811.511.112
ББК 81.661.2я7

ISBN 978-5-88170-299-1

© Е.В. Каракин, 2017
© В.А. Копейкина, Х. В. Палмгрен, иллюстрации, 2017
© Издательство «Периодика», оригинал-макет, 2017

HYVÄ KARJALAN KIELEN YŠTÄVÄ!

Šie piätit opaštuo karjalua. Kiäššäš on *Karjalua vienakši* -oppikirja vienan murtehella. Vienankarjalua paissah, opaššetah koululoissa ta päiväkotiloissa Karjalan tašavallan pohjoispiirilöissä.

Voit olla jotta šie, kielen opaštuja, olet kuullun tätä kieltä jo enneinki koissaš vanhemmiltaš, ämmöltäš tahi ukoltaš, ratijošta taikka mistänih muuvvalta. Moušot še ei ole šiula ihan tuntomatoin ta vieraš, voit olla šie ičeki ymmärrät taikka pakajatki vähäsen karjalakši ta tiijät kuin kaunis še kieli on.

Tämä vienankarjalan oppikirja on tarkotettu ruavahilla opaštujilla, kumpaset tahotah opaštuo pakajamah ta ymmärtämäh kieltä.

Oppikirjašša on kielioppie ta monenmoista ainehistuo. Še on yksikielini ta šen lopušša on viena-venäjä šanašto, mitä voit käyttyä ta tarvičet karjalan kieltä opaštuos's'a.

Kielen oppimini taikka šen parentamini aina vuatiu työtä. Šentäh on tärkie, jotta šie opaštuisit kurššien lisäkši koissaki, harjottelisit šanaštuo. Šanoitta et opaššu pakajamah etkä piäše ymmärtämäh kieltä.

Karjala on Karjalana, kuni tiälä eletäh karjalaiset. A kuni eläy ta šäilyy kieli, ni eläy kanšaki.

Jevgeni KARAKIN

LUKU 1.

Kirjaimikko. Vienan kielen iäntehet. Tavu ta paino

VIENAN KIRJAIMIKKO

Aa	[aa]	Jj	[jii]	Zz	[zee]
Bb	[bee]	Kk	[koo]	Žž	[žee]
Cc	[cee]	Ll	[el]	Tt	[tee]
Čč	[čee]	Mm	[em]	Uu	[uu]
Dd	[dee]	Nn	[en]	Vv	[vee]
Ee	[ee]	Oo	[oo]	Yy	[yy]
Ff	[ef]	Pp	[pee]	Ää	[ää]
Gg	[gee]	Rr	[er]	Öö	[öö]
Hh	[hoo]	Ss	[es]	’ [pehmennyšmerkki]	
Ii	[ii]	Šš	[šee]		

VIENAN KIELEN IÄNTEHET

VOKALIT

Lyhyöt		*Pität*	
a	akka, vanha, kala, raha		
o	olen, onki, olki		
u	ukko, uni, uija	**uu**	kuu, puu, luu, puukko
ä	äkie, äly, länši		
ö	pöllö, hölmö, ämmö, näkö		
y	šykyšy, šykyšyllä, kyly, kylä, kylmä	**yy**	kyy, kyykkä, pyy, šyy
i	ilta, illalla, nimi,	**ii**	pii, viisi, hiiri
e	ero, elokuu, serota		

DIFTONGIT

ai	airo, naini, maito, kaita	**au**	laulu, taulu, rauha
oi	oikie, poika, koira, koivu	**ou**	pouta, koulu, šoutua
ui	muila, kuikka, tuima	**iu**	miula, kiuru, kiukua
ei	eklein, peili, veičči	**eu**	šeukku, leuka, n'euvo
äi	päivä, päivällä, äijän, Äijäpäivä	**äy**	käyvä, täyši, šäynyä
öi	öinä, töissä, työtöin	**öy**	löyly, köyhä, möykky
yi	erityini, yksityini, tervehyiset	**iy**	pyyhkiy, leikkiy, eččiy

ua	mua, tuatto, muamo	**yä**	kevyällä, elyä, pityä
uo	tuo, šuola, šuo, nuori	**yö**	yö, yöllä, työ, myö, hyö, vyö
ie	mie, šie, kieli, mieš	**iä**	hiän, piä, šiä

TRIFTONGIT

uau	makuau, matkuau	**uai**	lupuais, matkuais
uou	tuou, juou	**uoi**	kohuois, touhuois
ieu	lankieu, katkieu	**iei**	halkieis, rupieis
yäy	keryäy, kesryäy	**yäi**	hyppyäis, pärjyäis
yöy	lyöy, šyöy		
iey	viey, kerkiey		

KONSONANTIT

Yksinäiskonsonantit		*Kakšoiskonsonantit*	
k	lika, šuka, luku	**kk**	likka, šukka, lukku
p	lapa, tapa, passipo	**pp**	lappa, pappi, tappi
t	mato, aita, talo	**tt**	matto, aitta, katto
m	elämä, oma, marja	**mm**	tamma, kumma, tumma
n	kana, nenä, kynä	**nn**	tynnyri, kannu, pannu
l	palo, lumi, lintu	**ll**	pallo, kello, talli
r	hera, pari, ruoka	**rr**	herra, purra, šurra
s	käsi, stola, stuula	**ss**	missä, koissa, töissä
š	kaša, pešä, šana, šieni	**šš**	peššä, kašša, kišša
č	joučen, čikko, čäijy	**čč**	meččä, očča, vičča
v	vuosi, šyvä, veikko	**vv**	vuuvvet, šyyvvä, myyvvä

PEHMIET KONSONANTIT

l’	n’	t’	s’
pal’l’aš	varen’n’a	vit’t’a	huas’s’a
val’l’aš	n’aukuo	svuat’t’a	ruatuas’s’a
tal’l’a	n’euvo	Ort’t’o	as’s’a
hil’l’a	n’ukkuo	Kut’a	kirjuttuas’s’a

➔ **Vokali voit olla lyhyt tahi pitkä. Šanan merkityš muuttuu, kun vokalin pivutta muutetah.**

TULI

TUULI

➔ **Šamoin konsonantti voit olla lyhyt tahi pitkä. Pitkyä konsonanttie šanotah kakšoiskonsonantiksi.**

MATO

MATTO

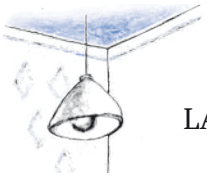

LAKI

LAKKI

KELO

KELLO

➔ **Pehmennyšmerkkiki voit vaikuttua šanan merkitykšeh.**

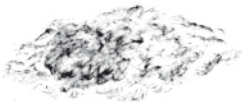

VILLA

VIL’L’A

KETTU

KET’T’U

1. TEHTÄVÄ. Luve runot. Löyvä pität vokalit, diftongit, triftongit, kakšois-konsonantit.

RAHVAHAN RUNOJA

Pii pii pikkulintu
Missä šiula on pešä?
Virviköššä, varvikošša,
Lahon kannon kainalošša

Tuuti, tuuti lašta,
Tuli kišša vaštah,
Hyppäsi kišša kiikun piällä,
Lekahutti lašta.

Piu, pau, paukkau,
Jänis meččäh laukkuau,
Yhtäkaikki laukkuau,
Vaikka on pikku raukka,
Poronkello on kaklašša,
ta Našton turkki on nuaklašša.

Valentina KARAKINA

PAIMENEN LAULU

Šoita miun torvi!
Tulkua tänne lehmäset.
Šyökyä tiälä heiniköššä,
Muakkua tiälä pimeiköššä.

Šoita miun torvi!
Kuču tänne vasikkaiset.
Pikkaraiset, prinkkajaiset,
Nurmikolla kisuajaiset.

Šoita miun torvi!
Tulkah tänne härät.
Tiälä on vettä juotavakši,
Löytyy lehtie šyötäväkši.

Šoita miun torvi!
Juoškua tänne lampahaiset.
Villakylet, miäkijäiset,
Pehmien heinän eččijäiset.

Šoita miun torvi!
Missä paimenkoirat?
Haukkujaiset, purijaiset,
Varteiččijat karjua.

Šoita miun torvi!
Tulkua kaikin šoittoh.
Märehtijät, hyppijäiset,
Puškijat ta haukkujaiset.

Valentina KARAKINA

NAČČI TA ONČČI

Načči ta Ončči lähettih meččäh,
Oli heilä meininki šientä eččie.
Pirtistä veičet ta šinčistä värčči,
Aššutah jälekkäh Načči ta Ončči.
Oli näillä paikoilla käyty jo toičči.
Ei pitän mečäneluo pitälti eččie.
Täytettih värčči ta korjattih veičet.
Kotih nyt aššutah Načči ta Ončči.

* * *

Kišša n'aukuu: n'au, n'au, n'au.
Maituo šillä annan.
Koira haukkuu: hau, hau, hau.
Šillä luuta kannan.

* * *

Yöllä yökkösellä pöllö
Höyhenieh pörhisteli,
Yön pimeyteh kaččuo möllötti
Okšalla istuo töllötti.

TAVU TA PAINO

Šanat jakauvutah tavuloih. Šanat voijah olla yksitavuset (täi, koi, luu), kakšitavuset (jal-ka, poi-ka, šor-mi) ta monitavuset (o-paš-tu-ja, y-li|o-pis-to, op-pi|kir-ja). Joka tavušša pitäy olla vokali pitkä taikka lyhyt, diftongi taikka triftongi. Vokalitointa tavuo ei voi olla. Kuin monta on šanašša vokalie, diftongie tahi triftongie niin monta i tavuo šiinä on.

Tavuna voit olla: lyhyt vokali (i-kä, o-me-na, e-to-na), pitkä vokali (uu-ši, uu-ko, uu-raš), diftongi (ai-na, ui-ja, oi-kie). Triftongi ei voi olla tavuna.

Avotavu – loppuu vokalih (ša-vu, ta-lo, ke-šä)

Umpitavu – loppuu konsonanttih (kin-naš, käm-men, tan-ner)

Tavuraja ei voi olla pitän vokalin šiämeššä (kiis-ki, vii-si, kyyk-kä), diftongin šiämeššä (kua-tua, mua-ta, tie-tyä), triftongin šiämeššä (lan-kieu, lauk-kuau, li-syäy).

Tavuraja kulkou kahen konsonantin välissä (veič-či, kiš-ša, luk-ku). Još šanašša on kolmen konsonantin yhtymä tavuraja on toisen ta kolmannen konsonantin välissä (šinč-či, turk-ki, konš-ti).

Šana šiirretäh riviltä toisella tavuttain, vain rivillä ei voi jättyä yhtä lyhyttä vokalie.

2. TEHTÄVÄ. Jua šanat tavuloih, miäryä avo- ta umpitavut.

Ukko, hammaš, kotiemäntä, ukonkuari, harmua, viisaš, hampahitoin, näyttäytyy, kammiččа, piteliyvymmä, koissa, ruavošša, enšiarkena, šyömmä, kapaloiččou, joučen, leivättä, čičiliušku, jokahisella, iäni, kahekšannešša, ikkunalla, kymmenen, heimolaiset.

Piäpaino on aina šanan enšimmäisellä tavulla. Toini ta viimeni tavu on painotoin. Šivupaino on tavallisešti kolmannella tavulla. Yhyššanoissa šivupaino on perušošan enšimmäisellä tavulla.

3. TEHTÄVÄ. Jua tavuloih ta merkiče piä- ta šivupainot mallin mukah.

Malli: ván-ha úk-ko ís-tuu kóis-sa, húo-me-nek-šel-la, ý-li|o-pis-to, kói-ran|näp-py, tá-va-ra|merk-ki, kó-ren-toi-ni, ý-hek-šän-neš-šä, kä-si|paik-ka

Oravaini, oiveroini
Ojentauvu okšasella,
Levittäyvy lehväsellä.
Nuori mieš on ampumašša,
Pentukoira on haukkumašša.
Iro läksi Inkuh
Tikka tietä noušomah,
Šuuripiä Šunkuh,
Prokon poika potvotah…

Vuosi vanhan vanhentau, kakši lapšen kašvattau.
Mitä šuuri koira haukkuu, šitä pieni räyrättäy.
Ois šitä okšan ottajua, kun ois kuušen kuatajua.
Hil'l'ah härkä kyntäy, vain hyvän jälen jättäy.
Vaikie on yhellä aisalla rekie vetyä.
Kun niät muamon vajan piäššä, elä mäne pirttih tyttyö kaččomah.
Ken kaštau, še i kuivuau.
Karjuu kuin rantapiru, lelettäy kuin pakojänis.

LUKU 2.

Tervehykšet ta kuulumiset. Vokališointu. Personapronominit. Verbien taivutuš

Terveh!
Hyvyä huomenta! / Huomenta!
Hyvyä päivyä! / Päivyä!
Hyvyä iltua! / Iltua!
Hyvyä yötä!

On huomeneš. Mie šanon: ”Hyvyä huomenta!”
On päivä. Šie šanot: ”Hyvyä päivyä!”
On ilta. Hiän šanou: ”Hyvyä iltua!”
On yö. Myö šanomma: ”Hyvyä yötä!”

Mitä kuuluu?
Kaikki on hyvin. / Hyvyä vain, passipo.
Ei kummempua. / Mitäš tššä.
Ei nimitä hyvyä. /
Ei kovuan hyvyä. Olen vaipun.
Ei mitänä niepšempäistä.
Vanha rauha ta entiset kujehet.

Minpä šanoman šanotta,
Kunpa kumman kuuletta,
Kun matan kuletta?

Issu puulla ta puhu šuulla!

Šano muamollaš tervehyisie!
– No, niitä mänöy...

– Šiula työnnettih tervehyisie.
– Passipo tuojilla ta työntäjillä.

Kuin / mitein šie elät?
Hyvin, passipo. / Kaikki on hyvin.
Hil’l’akkaiseh. / Kaikki on entiselläh.
Ei kovuan hyvin. / Ei kehuttavua.
Kipienä olen.

Hyväšti!
Jiä tervehekši!
Jiäkyä tervehekši!
Tule toiččі!

Mäne tervehenä!
Mänkyä tervehenä!
Tulkua toiččі!

Näkeyvymmä serotana.

Pitäštä aikua!
Passipo! Šuuret passipot! Passipuo äijä!
Passipo avu**šta** / kučuš**ta.** Ei miltä.
Passipot šyöttämyä, juottamua ta hyvänä pitämyä!

Prosti! Prostikkua!
Prosti milma!
Jumala prostikkah tai mie prostin.
Ei ole (mitänä) hätyä.

– Apčhii.
– Tervehyökši.

PERSONAPRONOMINIT

	yksikkö	*monikko*
1. pers.	**MIE**	**MYÖ**
2. pers.	**ŠIE**	**TYÖ**
3. pers.	**HIÄN**	**HYÖ**

➔ Pronominie **hiän** käytetäh, kun paissah šekä miehistä (♂), jotta naisista (♀).

Hiän (Načči) on koissa.
Hiän (Ončči) on koissa.

➔ Elukoista ta elottomista esinehistä käytetäh pronominija **še** ta **ne**.

Še on jo vanha koira.
Ne ollah melko kallehet kirjat.

➔ Pakinakieleššä pronominija **še** ta **ne** toičči käytetäh, kun paissah ihmisistäki ta pronominija **hiän** ta **hyö**, kun pakina on elukoista.

Še (hiän) lupasi tulla illalla.
Ne (hyö) on eletty täššä kyläššä ammuin.
Hiän (Mučči) on hyvä oravakoira.
Hyö (lehmät) ollah laitumella.

VERBIEN TAIVUTUŠ

Verbi on šemmoni šanaluokka, kumpani merkiččöy ruatuo.

➔ Verbit taivutah eri personissa.
➔ Jokahisella personalla on oma personapiäteh.

	yksikkö	*monikko*
1. pers.	**-N**	**-MMA / -MMÄ**
2. pers.	**-T**	**-TTA / -TTÄ**
3. pers.	**-U / -Y**	**-H**

OLLA	*PAISSA*	*ELYÄ*	*RUATUA*
MIE OLE-N	MIE PAKAJA-N	MIE ELÄ-N	MIE RUA-N
ŠIE OLE-T	ŠIE PAKAJA-T	ŠIE ELÄ-T	ŠIE RUA-T
HIÄN ON	HIÄN PAKAJA-U	HIÄN ELÄ-Y	HIÄN RUATA-U
MYÖ OLE-MMA	MYÖ PAKAJA-MMA	MYÖ ELÄ-MMÄ	MYÖ RUA-MMA
TYÖ OLE-TTA	TYÖ PAKAJA-TTA	TYÖ ELÄ-TTÄ	TYÖ RUA-TTA
HYÖ OLLA-H	HYÖ PAISSA-H	HYÖ ELETÄ-H	HYÖ RUATA-H

1. TEHTÄVÄ. Pane šulkuloissa olijat verbit šopivah personamuotoh.

Terveh! Ken šie (olla) _____?
Mie (olla) _____ Mikko.

Missä šie (elyä) _____?
Nyt mie (elyä) _____ Petroskoissa.
Miun vanhemmat (elyä) _____ Vuonnisešša.

Missä šie (ruatua) _____?
Mie (ruatua) _____ teatterissa.

Mitä kielie šie (paissa) _____?
Koissa vanhempieni kera mie (paissa) _____ karjalakši, teatterissa myö ušein (paissa) _____ šuomekši ta karjalakši, a tuttavieni kera tavallisešti vain venäjäkši.

2. TEHTÄVÄ Yhissä šanat virkkeheh.

Malli: Opaštaja ruatau koulušša.

Mie	olet	yliopistošša.
Opaštaja	elättä	kuorošša.
Myö	opaštuu	**koulušša.**
Šie	eletäh	diskošša.
Pekka	pakajan	Vuokkiniemeštä päin.
Anni	**ruatau**	kyläššä.
Työ	on	Jyškyjärveššä.
Hyö	tanššiu	venäläini.
Hiän	laulamma	karjalakši.

VOKALIŠOINTU

	etuvokalit		*takavokalit*
Ylävokalit	Y	I	U
Keškivokalit	Ö	E	O
Alavokalit	Ä		A

Još vartalošša on **u, o, a,** ni piätteheššäki on oltava takavokali (u, o, a). Još vartalošša ei ole yhtänä takavokalie, piätteheššä on oltava etuvokali (y, ö, ä). Još vartalošša on ainuoštah neutralivokalija **i, e,** piätteheššä on oltava etuvokali (y, ö, ä).

Yhyššanoissa joka oša šointuu omistah ta yksi oša voit olla takavokalini, a toini etuvokalini. Kakšikymmentä (kakši – takavokalini, kymmentä – etuvokalini) kaheššakymmeneššä.

Yhyššanat šoinnutah viimesen šanan mukah. Piä|asie (piä – etuvokalini, asie – takavokalini) piäasieta, piäasiešta. Enši|arki (enši – etuvokalini, arki – takavokalini) enšiarkena.

3. TEHTÄVÄ. Valiče, kumpani näistä -laini/-läini.

1. Gal'a on vepšä _____ .
2. Lotar on šakša _____ .
3. David on israeli _____ .
4. Kirilä on venä _____ .
5. Unelma on inkeri _____ .
6. Lempi on moskova _____ .
7. Konsta on piiteri _____ .
8. Mikul on lyydi _____ .
9. Sofia on ruočči _____ .
10. Natoi on livvi _____ .
11. Aron on islanti _____ .
12. Jaromir on čekki _____ .
13. Pekka on kemi _____ .
14. Mie olen kylä _____ .
15. Hose on meksiko _____ .
16. Mikko on viena _____ .
17. Toivo on karja _____ .
18. Matti on šuome _____ .
19. Leea on viro _____ .
20. Huoti on petroskoi _____ .
21. Hiän on kaupunki _____ .
22. Okahvie on röhö _____ .
23. Juho on lappa _____ .
24. Yrjö on pirttilakši _____ .

4. TEHTÄVÄ. Valiče, kumpani näistä -SSa/-SSä.

1. Mie	elä**n**	Petroskoi**ssa**.
2. Šie	_____	Minski_____.
3. Anni	_____	Segeza_____.
4. Myö	_____	Koštamukše_____.
5. Työ	_____	Piiteri_____.
6. Hyö	_____	Moskova_____.
7. Šie	_____	Aunukše_____.
8. Myö	_____	Piäjärve_____.

9.	Mie	_____	Kalevala_____.
10.	Hiän	_____	Jyškyjärve_____.
11.	Veikko	_____	Vuokkinieme_____.
12.	Šie	_____	kylä_____.
13.	Työ	_____	kaupunki_____.
14.	Mikittä	_____	Šuome_____.

5. TEHTÄVÄ. Valiče, kumpani näistä -na/-nä.

	KEN?	*RUATUA*	
1.	Mie	ru**an**	opaštaja**na**.
2.	Šie	_____	kirjanpitäjä_____.
3.	Hiän	_____	vahti_____.
4.	_____	_____	šiivuoja_____.
5.	_____	_____	myöjä_____.
6.	_____	_____	liäkäri_____.
7.	_____	_____	rakentaja_____.
8.	_____	_____	šohveri_____.
9.	_____	_____	kiäntäjä_____.
10.	_____	_____	juristi_____.
11.	_____	_____	ekonomisti_____.
12.	_____	_____	taiteilija_____.
13.	_____	_____	šoittaja_____.
14.	_____	_____	keittäjä_____.

KONŠA?

6. TEHTÄVÄ. Valiče, kumpani näistä -lla/-llä.

1. Talvi. Talve____.
2. Kevät. Kevyä____.
3. Kešä. Kešä____.
4. Šykyšy. Šykyšy____.
5. Huomeneš. Huomenekše____.
6. Päivä. Päivä____.
7. Ilta. Illa____.
8. Yö. Yö____.

7. TEHTÄVÄ. Valiče, kumpani näistä -na/-nä.

1. Enšiarki. Enšiarke____.
2. Toiniarki. Toissarke____.
3. Serota. Serota____.
4. Nelläšpäivä. Nellä____piä____.
5. Piätinččä. Piätinččä____.
6. Šuovatta. Šuovatta____.
7. Pyhäpäivä. Pyhä____piä____.

LUKU 3.

Perušluvut

Perušluvut ilmotetah lukumiäryä ta vaššatah kyšymykših:
KUIN MONTA? ÄIJÄNKÖ?

Numeralit voijah olla yksinkertaset (yksi, kolme, šeiččemen) ta yhissetyt (kakši|toista, kakši|kymmentä, šata|yksi)

NUMEROT

0 = nolla
1 = yksi
2 = kakši
3 = kolme
4 = nellä
5 = viisi
6 = kuuši
7 = šeiččemen
8 = kahekšan
9 = yhekšän

10 = kymmenen
11 = yksitoista
12 = kakšitoista
13 = kolmetoista
14 = nellätoista
15 = viisitoista
16 = kuušitoista
17 = šeiččementoista
18 = kahekšantoista
19 = yhekšäntoista

20 = kakšikymmentä
21 = kakšikymmentäyksi
22 = kakšikymmentäkakši
23 = kakšikymmentäkolme
24 = kakšikymmentänellä
25 = kakšikymmentäviisi
26 = kakšikymmentäkuuši
27 = kakšikymmentäšeiččemen
28 = kakšikymmentäkahekšan
29 = kakšikymmentäyhekšän

30 = kolmekymmentä
40 = nelläkymmentä
50 = viisikymmentä
60 = kuušikymmentä
70 = šeiččemenkymmentä
80 = kahekšankymmentä
90 = yhekšänkymmentä

100 = šata
200 = kakšišatua

1000 = tuhat
2000 = kakšituhatta
10 000 = kymmenentuhatta
100 000 = šatatuhatta
1 000 000 = miljoona
2 000 000 = kakši miljoonua
1 000 000 000 = miljardi

½ puoli
1 ½ puolitoista
2–3 pari

1. TEHTÄVÄ. Luve, mi on…?

Mi on Pekan mopikkanumero?	Še on 8 921 294 67 15
Annin	+7 911 602 19 30
Huotin	8 921 794 01 15
Mikitän	8 900 467 10 74
Jennun	8 906 851 91 10
Juššin	8 911 450 18 92
Maikin	+7 921 235 08 35
Matin	8 906 561 00 11
Santran	+7 911 354 15 90
Iivanan	8 900 454 11 17
Paron	8 921 311 90 95
Šulon	8 911 457 15 23
Tat’t’anan	+7 921 305 25 50
Oleksein	8 906 000 13 43
Lainan	8 900 783 12 90
šiun	……

2. TEHTÄVÄ. Šano numerot parillaš.

11	67	43
105	9	224
80	16	7
679	51	14
45	313	1974

21	90	8
48	411	12
297	1000	28
3	66	84
115	525	1983

3. TEHTÄVÄ. Šano numerot parillaš.

Malli: *Mitä on 15 + 4?* *Še on 19.*

a) 15 + 4 = 19
b) 2 x 10 = ___
c) 22 – 8 = ___
d) 3 + 7 = ___
e) 68 – 35 = ___
f) 9 x 8 = ___
g) 31 + 12 = ___
h) 11 x 5 = ___
i) 29 – 27 = ___
j) 16 – 16 = ___

ŠANAŠTO

+ — *plus*
– — *miinus*
× — *kertua*
= — *on/tulou*

Äijänkö on šeiččemen plus kolme? – Kymmenen.

4. TEHTÄVÄ. Montako laškuo on viärin? Mi lašku ei ole oikein? Missä lašušša on virhe? Še on oikein. / Še on viärin.

13 + 20 = 33	11 + 29 = 40	268 – 34 = 234	191 + 7 = 200
21 + 10 = 30	148 + 22 = 172	7 x 6 = 56	711 – 10 = 701
63 – 30 = 33	5 x 5 = 25	15 – 10 = 6	8 x 3 = 24
46 – 16 = 29	71 + 20 = 91	200 – 150 = 50	9 x 8 = 90

– Mikä yksi?
– Mie täššä.
– Mikä kakši?
– Šilmyä piäššä.
– Mikä kolme?
– Rukissa jalkua.
– Mikä nellä?
– Lehmällä nännie.
– Mikä viisi?
– Kiäššä šormie.
– Mikä kuuši?
– Reješšä kaplašta.
– Mikä šeiččemen?
– Otavašša tähtie.
– Mikä kahekšan?
– Heponi ta račaštaja.
– Mikä yhekšän?
– Ihmiseššä reikyä.
– Mikä kymmenen?
– Jaloissa varvašta.

5. TEHTÄVÄ. Vaštua kyšymykših.

Montako minuuttie on tunnissa?
Montako tuntie on vuorokauvešša?
Montako päivyä on netälissä?
Montako netälie on kuukauvešša (kuušša)?
Montako kuukautta on vuuvvešša?
Montako netälie on vuuvvešša?
Montako vuotta on vuosišuašša?
Montako sekunttie on minuutissa, tunnissa?
Montako šormie on kiäššä, montako varvašta on jalašša?
Montako šormie ta varvašta on kaikkieh ihmisellä?
Minä vuotena, missä kuušša, moneško päivä šie olet šyntyn?
Montako reikyä on ihmisen piäššä?
Montako reikyä on ihmiseššä kaikkieštah?
Montako hammašta on ihmisen šuušša?
Montako hammašta on hauvilla?
Montako kopeikkua on rupl'ašša?
Montako šenttie on metrissä?
Montako grammua on kilošša?
Montako kiluo on tonnissa?
Montako kiluo on puutašša?
Montako henkie on kiššalla?
Montako jalkua on hämehikillä?
Montako jalkua on rašvakatilla?

6. TEHTÄVÄ. Arvuatko vain jouvut Huikkol'ah?

Yksi pönttö, yhekšän reikyä. Mi še on?
Kuuši meilä, kuuši teilä, kuuši kaikella kylällä. Mi še on?
Kakši muamuo, kakši tytärtä, kolme piätä kaikkieštah.
Tammi šeisou tanterella, kakšitoista okšua, joka okšašša nellä pešyä, joka pešäššä šeiččemen munua. Mi še on?

---

tytär, muamo, ämmö; ikkuna; ihmini; vuosi, kuukauši, netäli, päivä

LUKU 4.

Šuuri šukukunta, helie heimokunta. Kellä? Kenen?

PEREH

ŠANAŠTO

anoppi
appe, appeukko
čikko ta lisätäh nimi Našto-čikko
kyty
mieš, ukko
min’n’a
muamo, mamma
muamakka
naini, akka
plemännikkä, čikon taikka veikon lapši
poika
punukka
punukka, taikka punukan lapši
šeukku
svuat’t’a
svuatto
tiätinkä
tiätä
tuatto, tatta, pappa
tuattoukko
tyttö, tytär
täti
ukko
vanhaukko
vanhaämmö
vanhemmat
velli, veikko ta vielä lisätäh nimi livana-veikko
vävy
ämmö

1. TEHTÄVÄ. Luaji mallin mukah. Vaštua kyšymykših: Ket ollah Šulon tiätät? Ket ollah Šulon täjit? Ket ollah Šulon šeukut?

Malli: Šimana on Iivanan appeukko. Iivana on Šimanalla vävy.

ŠUURI ŠUKUKUNTA, HELIE HEIMOKUNTA

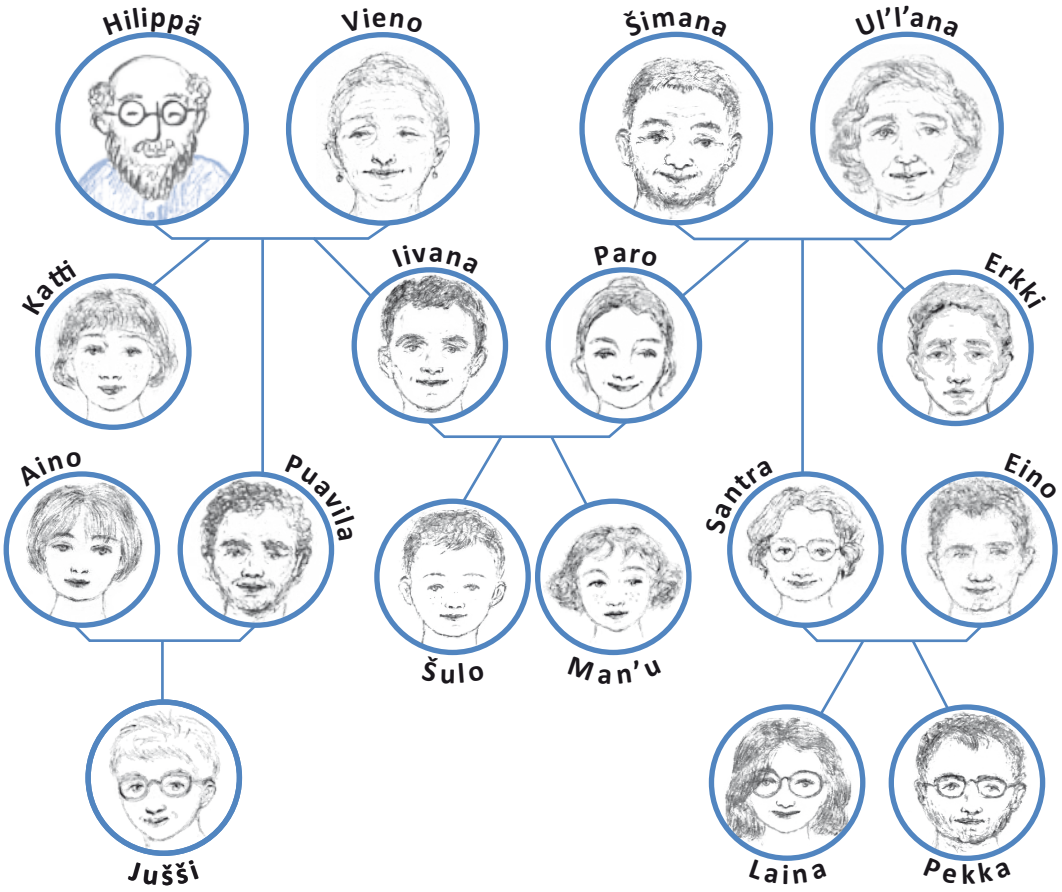

2. TEHTÄVÄ. Luve teksti ta täyvennä tiijot perehen jäšenistä mallin mukah.

PEREH

Mie olen Huoti Remšu. Myö kaikin olemma Remšuja ta elämmäki Vuokkiniemeššä Remšul'an piäššä.

Myö elämmä melko šuurešša Tepposen talošša. Šiinä on monta kamarie, šuuri keittijö ta olohuoneh, minne myö keräyvymmä illoilla kaččomah televisorie ta muitein pakajamah. Talošša on melkoni šinčči ta šinččiaitta ta vanhah tapah on šäilyn poklietta. Pihašša on vielä ulkoaitta, missä ollah šäilöššä kalat ta lihat, marjat ta pyyvvykšet. Pikuista loitompana on ulkohuoneh ta halkoliiteri. Potakkapellon piäššä on kuoppa. Šielä pietäh potakkua ta nakrista.

Tämä on miän perehkuva. Miun tuatto Rišto on Tepposen šukuo. Hänellä on 32 vuotta ta hiän on palomieš. Muamoni Kristina on miän koulun istorijan opaštaja. Hänellä on 30 vuotta ta hänen perijuuret ollah Pirttilahešta. Muamoni on Kallion šukuo. Hänen vanhemmat Kirilä ta Muarie ollah eläkkehellä ta eletäh Pirttilahešša nuoremman Mikittä-pojan kera. Vanhemmillani on kolme lašta kakši poikua ta tyttö. Mie olen vanhin lapšista. Miula on 12 vuotta ta mie opaššun kuuvvennella luokalla. Miun veikko Iivana, keškimmäini lapšista, on kolmie vuotta nuorempi milma. Hiän opaštuu kolmannella luokalla ta hänellä on 9 vuotta. Nuorin meilä on Tat't'ana-čikko. Hänellä on melkein 6 vuotta ta enši vuotena hiänki lähtöy kouluh. Tat't'ana on hyväččäini valkietukkani koko perehen lillikki.

Tuaton vanhemmat Iivana-ukko ta Paro-ämmö eletäh miän kera. Hyö ollah jo ikäihmiset ta jo ei enämpi olla työššä. Ämmö on ammatiltah šairahienhoitaja ta koko ikäh miän perehen kotiliäkäri. Hiän on nytki vielä koko Remšul'an piän "enši apu". Ukko Iivana on kirvešmieš ta oikein muasteri käsistäh. Hiän on iče luatin šuuremman ošan talon tarpehie esinehie ta häneštä šanotah, jotta "ukon kiäššä kaikki kiäntyy". Luonnoltah hiän on rauhallini ta vähäpakinaini ihmini. Šanotah, jotta Iivana-veikkoni oikein muissuttau ukkuo. Hyö ollah kaverukšet ta ukko aina šanou häntä kaimakšeh.

Tat't'ana mielelläh viettäy aikua ämmön kera. Ämmö opaštau häntä tikuttamah, šanou starinua punukallah ta toičči hyö sriäpitähki yheššä mitänih makieta koko perehellä.

Meilä on tonttimua talon lähellä, missä myö kašvatamma perehen tarpehiksi potakkua, kualie, nakrista, punajuurta ta muuta vihannešta. Kašvatamma myö manšikkuaki ta muuta marjua pihaššana. Jokahini meistä voimieh mukah ošallistuu peltotöih. Meijän liäväššä on lehmä Tähikki, muutoma lammaš ta toičči kašvatamma vasikkua. Liävämiehinä tavallisešti ollah muamo ta ämmö. Talon pihašša on koira Vyöti. Vyötillä on viisi vuotta ta hiän on luotettava kojin vahti. Myö veikon kera piemmä huolta koirašta.

Pirtissä meijän kera eläy pörhäkarvani kišša Mirri. Še on hiirien šurma ta Tat't'anan lempielukka. Myö šuvačemma toisiena, elämmä kolmella polvikunnalla šovušša šaman katon alla. Niinhän še šanotahki karjalaiset, jotta šopu šijua antau. Kun myöki kašvamma ta kouluuvumma, ni tulemma jälelläh tänne omah kauneheh karjalaiseh kyläh jatkamah vanhempiena työtä.

Malli: Rišto Remšu, tuatto, mieš, poika, 32, palomieš.

Huoti _____ .
Kristina _____ .
Tat’t’ana _____ .
Iivana _____ .
Iivana _____ .
Paro _____ .
Mikittä _____ .
Kirilä _____ .
Muarie _____ .

3. TEHTÄVÄ. Valiče oikie vaštauš.

1. Missä kyläššä eläy Huoti Remšu?
   a) Kalevalašša
   b) Vuokkiniemeššä
   c) Jyškyjärveššä
2. Missä kylän ošašša hyö eletäh?
   a) Kyyröläššä
   b) Kaskol’ašša
   c) Remšul’an piäššä
3. Montako heitä eläy Tepposen talošša?
   a) 7
   b) 6
   c) 5
4. Ken lapšista on nuorin?
   a) Huoti
   b) Tat’t’ana
   c) Iivana
5. Ket pereheššä ollah kaimakšet?
   a) ämmö ta Tat’t’ana
   b) min’n’a ta muamakka
   c) ukko ta punukka
6. Kenen kera Tat’t’ana mielelläh viettäy aikua?
   a) veikkojeh kera
   b) ämmöh kera
   c) vanhempieh kera
7. Kenen vanhemmat ollah Huotin ukko ta ämmö?
   a) tuaton
   b) muamon
   c) nuapurin
8. Mi on talon lehmän nimi?
   a) Ruško
   b) Juonikki
   c) Tähikki
9. Mistä ollah Huotin muamon perijuuret?
   a) Kivijärveštä
   b) Pirttilahešta
   c) Vuokkiniemeštä
10. Mitä šukuo Kristina on?
    a) Antipinin
    b) Perttusien
    c) Kallion

4. TEHTÄVÄ. Oikein vain viärin?

Malli: Tat’t’ana on vanhin lapšista. – Še on viärin.

Remšut eletäh kerroštalošša kaupan luona. _____
Huoti ta Iivana pietäh huolta Vyötistä. _____
Iivana-ukko on šeppä. _____
Ämmö on perehen kotiliäkäri. _____
Tat’t’ana on perehen kuopuš. _____
Huoti on ukkoh näkömyä / ukon näköni. _____
Vyöti on häntyäh haukkuja koira. _____
Iivanalla ei ole peikaluo kešellä kämmentä. _____
Kaikki lapšet jo käyväh kouluo. _____
Mirri on Tat’t’anan lempielukka. _____

5. TEHTÄVÄ. Mit heimolaiset hyö ollah välissäh?

Malli: Huoti – Iivana. Huoti on Iivanan punukka. Iivana on Huotin ukko.

Rišto – Paro. _____
Huoti – Tat’t’ana. _____
Kristina – Iivana. _____
Tat’t’ana – Huoti. _____
Iivana-poika – Huoti. _____
Kristina – Rišto. _____
Vanha Iivana – Kirilä. _____
Rišto – Muarie. _____
Kirilä – Rišto. _____
Tat’t’ana – Mikittä. _____
Kristina – Mikittä. _____
Rišto – Mikittä. _____

6. TEHTÄVÄ. Luaji mallin mukah.

Vävy			
Punukka			
Tiätinkä			
Appeukko		pojan tahi tyttären	mieš
Ukko		miehen	veikko
Tuattoukko	on	muamon tahi tuaton	naini
Täti		tyttären	muamo
Min’n’a		naisen	tuatto
Ämmö		pojan	čikko
Anoppi		tiätän	lapši
Muamakka			
Tiätä			

KEN?	KELLÄ?	
Mie	**miula**	Miula on vanha ämmö.
Šie	**šiula**	Šiula on pieni lapši.
Hiän	**hänellä**	Hänellä on pereh.
Myö	**meilä**	Meilä on oma talo.
Työ	**teilä**	Teilä on auto.
Hyö	**heilä**	Heilä on koira.

Šamoin nimeh voit lisätä **-lla/-llä**
*Liisa**lla** on pitkä tukka. Päivi**llä** on kakši lašta.*

Još nimi loppuu konsonanttih, lisätäh ylimiäräni **-i-**
*Joel**illa** on uuši auto. Maarit**illa** on kaunis laukku.*

Kyšymykšie ta vaštaukšie

Kellä on lapši? – Päivillä on lapši.
Kellä on uuši kranni/nuapuri/sussieta? – Ainolla.

Onko Outilla polkupyörä?	
Onko Irolla auto?	*On. / Kyllä.*
Onko šiula tietokoneh?	*Ei ole. / Ei.*
Onko hänellä polkupyörä?	

Onko šiula lašta / lapšie? Onko teilä lašta / lapšie?
Miula on yksi lapši. Meilä on kakši lašta. Hänellä ei ole lapšie.

Još omistaja on ihmini tahi eläin/elukka, tulou **-lla/-llä** + on.
Vienolla on auto. Miula on šilmälasit. Kiššalla on viikšet.

Još omistaja on elotoin, tulou **-ssa/-ssä** + on.
Talošša on hišši. Junašša on ravintolavaunu.

HUOM!

Miula on nälkä.	Miula ei ole nälkä.
Miula on jano.	Miula ei ole jano.
Miula on kylmä.	Miula ei ole kylmä.
Miula on kuuma.	Miula ei ole kuuma.
Miula on kiireh.	Miula ei ole kiireh/kiirehtä.

KEN?	KENEN?	
Mie	**miun**	Miun ämmö eläy kyläššä.
Šie	**šiun**	Šiun tiätä ruatau tehtahalla.
Hiän	**hänen**	Hänen veikko opaštuu koulušša.
Myö	**miän / meijän**	Miän ukko oli šovašša.
Työ	**tiän / teijän**	Tiän täti on karjalaini.
Hyö	**hiän / heijän**	Hiän talo on järven rannalla.

Mimmoni on šiun (tiän) pereh? Miula on (hyvä, pieni, šuuri, tavallini, šopusa) pereh.

Ketä on šiun pereheššä?

Min ikäset hyö ollah?

Missä šie elät? Elän kortteri**ssa** (oma**ššа** talo**ššа**; omakotitalo**ššа**; kerroštalo**ššа**; rivitalo**ššа**; viisikerrokšise**ššа** talo**ššа**; viijenne**ššä** kerrokše**ššа**; kakšihuonehise**ššа** korttieri**ssa**; ašuntola**ššа**; hotelli**ssa**; vuokrakorttieri**ssa**)

Kenen kera šie elät? Elän yksin. (muamon, čikon, veikon, vanhempien, mielitietyn, miehen kera)

Onko šiula kotielukka? Miula on koira (kišša, hamsteri, popukaija, kanarilintu, kiärmis, merišika, rotta, akvariumikalat, čičiliušku, skokuna)

7. TEHTÄVÄ. Kirjuta erikseh omaperäset ta ortodoksista alkuperyä olijat nimet.

Naisien nimet		Miehien nimet	
Aino	Načči	Aleksi	Pekka
Anni	Našto	Armaš	Puavila
Helmi	Natalie	Hilippä	Riiko
Helvi	Ol’ka	Huoti	Šanteri
Hilja	Outi	Iivana	Šimana
Iro	Paro	Il’l’a	Suava
Jennu	Santra	Juakko	Šulo
Joukenie	Sohja	Jyrki, Yrjö	Tanila
Katti	Tat’t’ana	Kirilä	Teppo
Laina	Tuarie	Matti	Tero
Lempi	Ul’l’ana (Ul’l’i)	Mehvo	Timo
Mat’ro	Vieno	Mikittä	Toivo
Muarie		Mikko	Vasselei
		Ontto	Väinö
		Ort’t’o	

LUKU 5.

Šuuri nenä ei jykie, mušta šilmä ei šokie, ruvenjälki ei kipie

IHMISEN ULKONÄKÖ

hartiet	leviet, voimakkahat
huulet	kaitaset, pakšut, ruškiet, verövät
jalat	hoikat, kaunehet, lyhyöt, pakšut, pität, viärät
kakla	laiha, viärä, lyhyt, pakšu, pitkä
kiät	heikot, lyhyöt, pakšut, pität, voimakkahat
korvat	pienet, šuuret, törröttäjät
kynnet	kaunehet, lyhyöt, mualatut, pität, terävät
leuka	kaitani, kippura, levie, voimakaš, jouhileuka, koukkuleuka (käpyleuka)
nenä / n'okka	jänkänenä, kippura, n'upukka, pieni, šuuri, viärä, pitkä, levie
näkö / nuama	pyörie, kaitani, levie, pieni, pullakka
očča	levie, korkie, matala
pošket / nualat	kalpiet, pakšut, pullakat, ruškiet
šelkä	koukkušelkä, köyryšelkä, levie, šuora, kyttyrä
šilmät	kirkkahat, pienet, pyöriet, šuuret, tummat, kaunehet
šuu	pieni, šupukka, šuuri, viärä

häntä	lyhyt, pitkä
kašša, letti, palmikko	hoikka, lyhyt, pakšu, pitkä
korviparta	harmua, kaitani, kaunis, levie, mušta
kulmakarvat	leviet, muššat, tummat, vualiet, turpiet
parta	harmua, harva, lyhyt, pitkä, tumma, turpie, tuuhie
šilmäkarvat / ripsit	kaunehet, pität, turpiet
tukka / hivukšet	harmuat, harvat, kiharat, lyhyöt, muššat, pität, ruškiet, šilkkimäiset, šuorat, tummat, turpiet, vualiet, värjätyt
viiksit	harmuat, lyhyöt, pität, tummat

leukavako _____
kašvajaini _____
kevätit _____
krupit _____
kuopat _____
käšnä _____
nuarme _____
näppy, čypläni _____
pahka _____
ruvenjälki _____
šinisömä _____
šyntymätähti _____

1. TEHTÄVÄ. Minnäköni hiän on?

Kuvašša on nuori neičyt. Hänen nimi on Lempi. Lempillä on melko pität valkiet tukat. Hiän on pyörienäköni, šinišilmäni. Pitkäjalkani hyväččäini nuorukaini. Hiän pitäy šilmälasija. Lempi ruatau koulun kirjaštošša.

Teppo on keški-ikäni mieš. Tepolla on mušta turpie parta ta lyhyöt viiksit. Teppo on keškikašvuni lihavahko mieš. Kašvoltah hiän on matalaini ta lihava ukkeli.

A kenpä tämä on?

2. TEHTÄVÄ. Kirjuta, minnäköni hiän on.

1

2

3

4

1. _____
_____
_____

2. _____
_____
_____

3. _____
_____
_____

4. _____
_____
_____

3. TEHTÄVÄ. **Luve tämän laulun šanat. Kuvittele mimmoni on še armaš ta yritä še piiruštua.**

OMA ARMAŠ KAUNIS ON

Oma armaš kaunis on,
Vaikka on kaitaluini.
Hei-juu ta ralla-llei
Vaikka on kaitaluini.

Piä on šillä pähkinä,
Vaikka vähän viäräh.
Hei-juu ta ralla-llei
Vaikka vähän viäräh.

Šilmät šillä on šiniset,
Vaikka on kierollaiset.
Hei-juu ta ralla-llei
Vaikka on kierollaiset.

Šuuhan šillä on šupukka,
Vaikka on toista šyltä.
Hei-juu ta ralla-llei
Vaikka on toista šyltä.

Nenähän šillä on n'upukka,
Vaikka on kirvešvartta.
Hei-juu ta ralla-llei
Vaikka on kirvešvartta.

Tukka tummanruškie on,
Vaikka on tappuraini.
Hei-juu ta ralla-llei
Vaikka on tappuraini.

Kun mie vien šen markkinoih,
ni heposetki nakrau.
Hei-juu, ta ha-ha-ha,
Heposetki nakrau.

LUKU 6.

Verbit. Presens

VERBITYYPIT

Tun-nukšet	Tyyppi	Infinitiivi-muoto	Mie-muoto	Hiän-muoto	Hyö-muoto
-a, -ä	I	opaštu-a keitty-ä	opašša-n keitä-n	opašta-u keittä-y	opaššeta-h keitetä-h
-o, -ö	I	opaštu-o kučču-o pešeyty-ö ušku-o	opaššu-n kuču-n pešeyvy-n ušo-n	opaštu-u kučču-u pešeyty-y uško-u	opaššuta-h kučuta-h pešeyvytä-h ušota-h
-e	I	itki-e leikki-e	ite-n leiki-n	itkö-y leikki-y	itetä-h leikitä-h
!-ja, -jä!	II	ikävöi-jä haravoi-ja	ikävöiče-n haravoiče-n	ikävöiččö-y haravoiččo-u	ikävöijä-h haravoija-h
-ja, -jä	II	viijä voija	vie-n voi-n	vie-y voi-pi	viijä-h voija-h
-va, -vä	II	juuv-va šyyv-vä	juo-n šyö-n	juo-u šyö-y	juuvva-h šyyvvä-h
-ha, -hä	II	šua-ha jiä-hä	šua-n jiä-n	šua-u jiä-y	šuaha-h jiähä-h
-na, -nä	III	pan-na män-nä	pane-n mäne-n	pano-u mänö-y	panna-h männä-h
-la, -lä	III	tul-la kävel-lä	tule-n kävele-n	tulo-u kävelö-y	tulla-h kävellä-h
-ra, -rä	III	pur-ra vier-rä	pure-n viere-n	puro-u vierö-y	purra-h vierrä-h
-sa, -sä	III	nouš-ša peš-šä	nouše-n peše-n	noušo-u pešö-y	noušša-h peššä-h
-ta, -tä	IV	kerä-tä šiivo-ta ruve-ta	keryä-n šiivuo-n rupie-n	keryä-y šiivuo-u rupie-u	kerätä-h šiivota-h ruveta-h
-ita, -itä	V	häiri-tä tarvi-ta	häiriče-n tarviče-n	häiriččö-y tarviččo-u	häiritä-h tarvita-h
-ata, -eta	VI	pua-ta pare-ta	pakene-n parene-n	pakeno-u pareno-u	puata-h pareta-h

KONSONANTTIVAIHTELUT

KVANTITATIIVISET VAIHTELUT:

kk ~ k: lei**kk**ie, hiän lei**kk**iy, mie lei**k**in
pp ~ p: ta**pp**ua, hiän ta**pp**au, mie ta**p**an
tt ~ t: kei**tt**yä, hiän kei**tt**äy, mie kei**t**än
čč ~ č: ka**čč**uo, hiän ka**čč**ou, mie ka**č**on

KVALITATIIVISET VAIHTELUT:

k ~ Ø: ja**k**ua, hiän ja**k**au, mie juan
k ~ v: lu**k**ie, hiän lu**k**ou, mie lu**v**en
k ~ j: poi**k**ie, hiän poi**k**iu, mie po**j**in
t ~ Ø: rua**t**ua, hiän rua**t**au, mie ruan
t ~ v: šuoriu**t**uo, hiän šuoriu**t**uu, mie šuoriu**v**un
t ~ j: tie**t**yä, hiän tie**t**äy, mie tii**j**än
p ~ v: vai**p**uo, hiän vai**p**uu, mie vai**v**un

rt ~ rr: pii**rt**yä, hiän pii**rt**äy, mie pii**rr**än
lt ~ ll: vihe**lt**yä, hiän vihe**lt**äy, mie vihe**ll**än
nt ~ nn: rake**nt**ua, hiän rake**nt**au, mie rake**nn**an
mp ~ mm: a**mp**uo, hiän a**mp**uu, mie a**mm**un
St ~ SS: opa**št**uo, hiän opa**št**uu, mie opa**šš**un

lk ~ l: ku**lk**ie, hiän ku**lk**ou, mie ku**l**en
rk ~ r:pyr**k**ie, hiän py**rk**iy, mie py**r**in
tk ~ t: i**tk**ie, hiän i**tk**öy, mie i**t**en
ht ~ h: levä**ht**yä, hiän levä**ht**äy, mie levä**h**än
hk ~ h: pyy**hk**ie, hiän pyy**hk**iy, mie pyy**h**in
Sk ~ S: la**šk**ie, hiän la**šk**ou, mie la**š**en

VERBITYYPPI 1

- Perušmuuvvon (infinitiivin) lopušša on kakši vokalie (elyä, lukie, antua, kaččuo)
- Infinitiivin tunnuš on -a, -ä, -e, -ö, -o
- Taivutušvartalon lopušša (personapiättehen ieššä) on yksi vokali (ota-n, kyšy-t)
- Još verbissä on k, p, t, č –vaihtelu, on verbin infinitiivissä ta yksikön 3. personašša vahva ašte, muissa personamuotoloissa heikko.
- Kieltomuuvvošša on aina heikko ašte.
- još yks. 1. p-šša vartalošša on -e- yks.3.p-šša še muuttuu -o/ö-kši. Itkie – mie it**e**-n – hiän itk**ö**-y.
- Monikon 3. personašša a/ä muuttuu e:kši ota-n **a>e** ote-tah

Infinitiivi			*Negatiivi*	
antua	Mie	a**nn**a-n	en	a**nn**a (< a**nn**a-n)
	Šie	a**nn**a-t	et	
	Hiän	a**nt**a-u	ei	
	Myö	a**nn**a-mma	emmä	
	Työ	a**nn**a-tta	että	
	Hyö	a**nne**-tah	ei	anneta

HUOM! Tietyä, pityä, ruatua, kuatua.

Infinitiivi	**Tietyä**	**Pityä**	**Ruatua**	**Kuatua**
Mie	tii**j**än	pien / pijän	ruan	kuan
Šie	tii**j**ät	piet / pijät	ruat	kuat
Hiän	tie**t**äy	pi**t**äy	rua**t**au	kua**t**au
Myö	tii**j**ämmä	piemmä / pijämmä	ruamma	kuamma
Työ	tii**j**ättä	piettä / pijättä	ruatta	kuatta
Hyö	tii**j**etäh	pietäh / pijetäh	ruatah	kuatah

-ua-loppuset > vartalošša on aina -a-
Ottua › mie otan, hiän ottau

-yä-loppuset > vartalošša on aina -ä-
elyä › mie elän, hiän eläy

-uo-/-yö-loppuset > vartalošša -o-/-ö-/-u-/-y-
kaččuo › mie kačon, hiän kaččou
kuččuo › mie kučun, hiän kuččuu
pätyö › mie pävön, hiän pätöy
kyšyö › mie kyšyn, hiän kyšyy

monitavuset -uo-loppuset > vartalošša on aina -u-
havaččeutuo › mie havaččeuvun, hiän havaččeutuu

monitavuset -yö-loppuset > vartalošša on aina -y-
läsiytyö › mie läsiyvyn, hiän läsiytyy

-ie-loppuset > vartalošša -i-/-e-
eččie › mie ečin, hiän eččiy
itkie › mie iten, hiän itköy

monitavuset –ie-loppuset > vartalošša on aina -i-
huolehtie › mie huolehin, hiän huolehtiu

-ie	
-e-	imie, iskie, itkie, koškie, kulkie, kylpie, käškie, laškie, lukie, lähtie, nylkie, šylkie, särkie
-i-	ahmie, čurnie, eččie, kekšie, kiärie, leikkie, luatie, muhie, poimie, potkie, pyrkie, pyyhkie, ristie, rykie, smiettie, tanššie, tutkie
-uo/-yö	
-o-/-ö-	kaččuo, katuo, kertuo, kiskuo, kutuo, kytyö, neuvuo, pätyö, šanuo, šeisuo, šiekluo, šituo, tahtuo, toivuo, ulvuo, uškuo, valvuo
-u-/-y-	aštuo, ekšyö, haisuo, haukkuo, hirnuo, istuo, jähtyö, kuččuo, kyšyö, liittyö, löytyö, mieltyö, myöštyö, n'ukkuo, näkyö, opaštuo, pisyö, puhuo, vaipuo, venyö, vihmuo, viipyö

VERBITYYPPI 2

– perušmuuvvon lopušša on -va, -vä, -ha, -hä, -ja, -jä (tuuvva, šuaha, ikävöijä)
– infinitiivin tunnuš on -va, -vä, -ha, -hä, -ja, -jä
– ei k, p, t, č–vaihteluo. HUOM! Monitavuset -ja / -jä loppuset verbit.

myyvvä	**šuaha**	**ikävöijä**
myö-n	šua-n	ikävöi**če**-n
myö-t	šua-t	ikävöi**če**-t
myö-y	šua-u	ikävöi**ččö**-y
myö-mmä	šua-mma	ikävöi**če**-mmä
myö-ttä	šua-tta	ikävöi**če**-ttä
myyvvä-h	šuaha-h	ikävöijä-h

MUISSA!

Käyvä	**Voija**	**Juuvva**	**Šyyvvä**
hiän käypi/käyt	hiän voipi/voit	hiän juou/juopi	hiän šyöy/šyöpi

Nähä

Mie	**niän**	Myö	**niämmä**
Šie	**niät**	Työ	**niättä**
Hiän	näköy	Hyö	**nähäh**

VERBITYYPPI 3 (”E-VERBIT”)

Perušmuuvvon lopušša on -la,-lä,-sa,-sä,-na,-nä,-ra,-rä

k, p, t, č -vaihtelu on mahollini monitavusissa -la,-lä -verbilöissä: aja**t**ella – aja**tt**elou

HUOM! Još -la,-lä -verbilöissä on k, p, t, č-vaihtelu, on verbin infinitiivimuuvvošša ta mon. 3. p-šša heikko ašte, vain kaikissa muissa personamuotoloissa vahva:

Kuu**nn**ella		Rii**j**ellä	
kuu**nt**ele-n	en kuu**nt**ele	rii**t**ele-n	en rii**t**ele
kuu**nt**ele-t	et kuu**nt**ele	rii**t**ele-t	et rii**t**ele
kuu**nt**elo-u	ei kuu**nt**ele	rii**t**elö-y	ei rii**t**ele
kuu**nt**ele-mma	emmä kuu**nt**ele	rii**t**ele-mmä	emmä rii**t**ele
kuu**nt**ele-tta	että kuu**nt**ele	rii**t**ele-ttä	että rii**t**ele
kuu**nn**ella-h	ei kuu**nn**ella	rii**j**ellä-h	ei rii**j**ellä

Infinitiivin tunnukšie on nellä:
-la, -lä: tul-la, kävel-lä
-na, -nä: pan-na, män-nä
-sa, -sä: nouš-ša, peš-šä
-ra,-rä: pur-ra, vier-rä

HUOM! Olla, juošša, paissa.

Olla	juošša	paissa
ole-n	juokše-n	pakaja-n
ole-t	juokše-t	pakaja-t
On	juokšo-u	pakaja-u
ole-mma	juokše-mma	pakaja-mma
ole-tta	juokše-tta	pakaja-tta
olla-h	juošša-h	paissa-h

VERBITYYPPI 4

Infinitiivin lopušša on tavallisešti -ata,-ätä (pelata, kerätä), toiččі muuki vokali (šiivota, töllötä (česnie), ruveta, haluta, älytä, šelvitä).

Infinitiivin tunnuš on -a,-ä, tunnukšen ieššä on -t.

Još infinitiivivartalon lopušša olijan -t:n ieššä on:

a: pel**a**ta > vartalošša on **ua** pel**ua**-n
ä: ker**ä**tä > vartalošša on **yä** ker**yä**-n

o: šiiv**o**ta > vartalošša on **uo** šiiv**uo**-n
ö: töll**ö**tä > vartalošša on **yö** töll**yö**-y
u: hal**u**ta > vartalošša on **uo** hal**uo**-mma
y: äl**y**tä > vartalošša on **yö** äl**yö**-n
i: ker**i**tä > vartalošša on **ie** kerk**ie**-ttä
e: ruv**e**ta > vartalošša on **ie** rup**ie**-t

Još verbissä on k,p,t -vaihtelu, verbin infinitiivissä ta mon.3.p-šša on heikko ašte, muissa personamuotoloissa vahva:

Matata	la**t'**ata	šal**v**ata	muata
mat**k**ua-n	la**t't'**ua-n	šal**p**ua-n	ma**k**ua-n
mat**k**ua-t	la**t't'**ua-t	šal**p**ua-t	ma**k**ua-t
mat**k**ua-u	la**t't'**ua-u	šal**p**ua-u	ma**k**ua-u
mat**k**ua-mma	la**t't'**ua-mma	šal**p**ua-mma	ma**k**ua-mma
mat**k**ua-tta	la**t't'**ua-tta	šal**p**ua-tta	ma**k**ua-tta
matata-h	la**t'**ata-h	šal**v**ata-h	muata-h

IÄNTÄ KUVUAJAT DESKRIPTIIVIVERBIT

Nirata, narata. Nirajau, narajau, šeinällä šeisou.
Jyrätä. On ukkosenilma. Tulta isköy ta ukkoni jyräjäy.
Šihata. Kiärmis šihajau.
Kolata. Čieppi kolajau.
Mörätä. Kontie möräjäy.
Varata. Ketä šie varajat?
Kuvata. Kellä keččinä kupajau, še kylyn i löytäy.

VERBITYYPPI 5 ("IČE-VERBIT")

Perušmuuvvon lopušša on -ita, -itä (parkita, tilkitä)-
Vartalošša on -iče, yks. 3. p. -iččo, -iččö-

Tarvita	**merkitä**	**ašnita**	**keritä**
tarvi**č**e-n	merki**č**e-n	ašni**č**e-n	keri**č**e-n
tarvi**č**e-t	merki**č**e-t	ašni**č**e-t	keri**č**e-t
tarvi**čč**o-u	merki**čč**ö-y	ašni**čč**o-u	keri**čč**ö-y
tarvi**č**e-mma	merki**č**e-mmä	ašni**č**e-mma	keri**č**e-mmä
tarvi**č**e-tta	merki**č**e-ttä	ašni**č**e-tta	keri**č**e-ttä
tarvita-h	merkitä-h	ašnita-h	keritä-h

VERBITYYPPI 6 (”NE -VERBIT”)

TRANSLATIIVIVERBIT

Perušmuuvvon lopušša on -eta,-etä, toičči muu vokali (hienota, puata, pakšuta, märätä).

Infinitiivivartalon lopušša olija -t > -ne ennein personapiätehtä:

Infinitiivivartalošša on -**t**:	vanhe**t**-a	märä**t**-ä
Taivutušvartalošša on -**ne**:	vanhe**ne**-n	märkä**nö**-y

Verbit on tavallisešti muovoššettu adjektiiviloista, toičči substantiiviloista, ta toičči verbilöillä on komparatiivini merkityš:

kylmä	kylmetä	= tulla kylmemmäkši
vanha	vanheta	= tulla vanhemmakši
lämmin	lämmetä	= tulla lämpimämmäkši

Još verbissä on k,p,t -vaihtelu, verbin infinitiivissä ta mon.3.p-ššа on heikko ašte, muissa personamuotoloissa vahva:

pitetä	**märätä**	**puata**
pit**k**ene-n	mär**k**äne-n	pa**k**ene-n
pit**k**ene-t	mär**k**äne-t	pa**k**ene-t
pit**k**enö-y	mär**k**änö-y	pa**k**eno-u
pit**k**ene-mmä	mär**k**äne-mmä	pa**k**ene-mma
pit**k**ene-ttä	mär**k**äne-ttä	pa**k**ene-tta
pitetä-h	märätä-h	puata-h

Vuotua ---› veneh vuotau, ei vuuvva. Kenkät vuuvvetah!
Šyytyä ---› mie šyyvvän
Hyytyä ---› ei hyyvvä
Pyytyä ---› pyyvvän
Vyötyä ---› vyyvvän
Huutua ---› huuvvan

1. TEHTÄVÄ. Pane šulkuloissa olijat šanat sopivah muotoh.

1. Iltasin mie mielelläni (lukie) _____ šanomalehtijä.
2. Kala (kaččuo) _____ pyytäjähäš.
3. Mitä šie (tahtuo) _____ šyntymäpäivälahjakši?
4. Mitä myö (keittyä) _____ tänäpiänä illallisekši?
5. Hauki (kuolla)_____, hampahat mualla (jiähä) _____.

6. Hiän lapšen (kapaloija) _____.
7. Pekka (tuuvva) _____ vettä kaivošta pirttih.
8. (Tietyä)_____ kö šie mitä on tapahtun?
9. Kala (olla)_____ ahvenki, lapši (olla) _____ tytärki.
10. Myö (lähtie) _____ marjah ta emmä (kerätä) _____ šientä.
11. Tämän loman aikana mie en (lähtie) _____ merellä, a (jiähä) _____ kyläh.
12. Hätä keinon (kekšie) _____.
13. Pojat (männä) _____ mečällä.
14. Šyömättä kun (ruveta, šie) _____ muate, ni lyömättä (noušša) _____.
15. Ämmö istuu rukin takana ta (kesrätä) _____ piisin valošša.
16. Junašša myö (pelata) _____ korttie.
17. Tänäpiänä hiän (muata)_____ pitemmälti.
18. Mie en (kisata) _____ heijän kera.
19. Myö (haravoija) _____ heinyä niityllä.
20. Mitä marjua työ (kerätä)_____?
21. Mitä lapši (itkie) _____?
22. Tänäpiänä myö (ruatua) _____ vain päivälliseh šuaten.

2. TEHTÄVÄ. Kirjuta mitä hyö ruatah.

....

....

3. TEHTÄVÄ. Taivuta verbit ta kekši niijen kera virkkehet.

1. Istuo
2. Jakšautuo
3. Noušša
4. Šeisuo
5. Männä
6. Viijä
7. Tulla
8. Tuuvva
9. Jakšautuo, riputtua
10. Šyyvvä
11. Purra
12. Juuvva
13. Kaččuo (televisorie)
14. Nähä
15. Opaštuo, lukie
16. Ajua
17. Urheilla
18. Pelata
19. Juošša
20. Uija
21. Tikuttua
22. Peššä (aštiet)
23. Šiivota
24. Myyvvä
25. Oštua
26. Makšua
27. Paissa, kertuo
28. Tanššie
29. Käyvä (kaupašša)
30. Laulua
31. Muhie
32. Nakrua

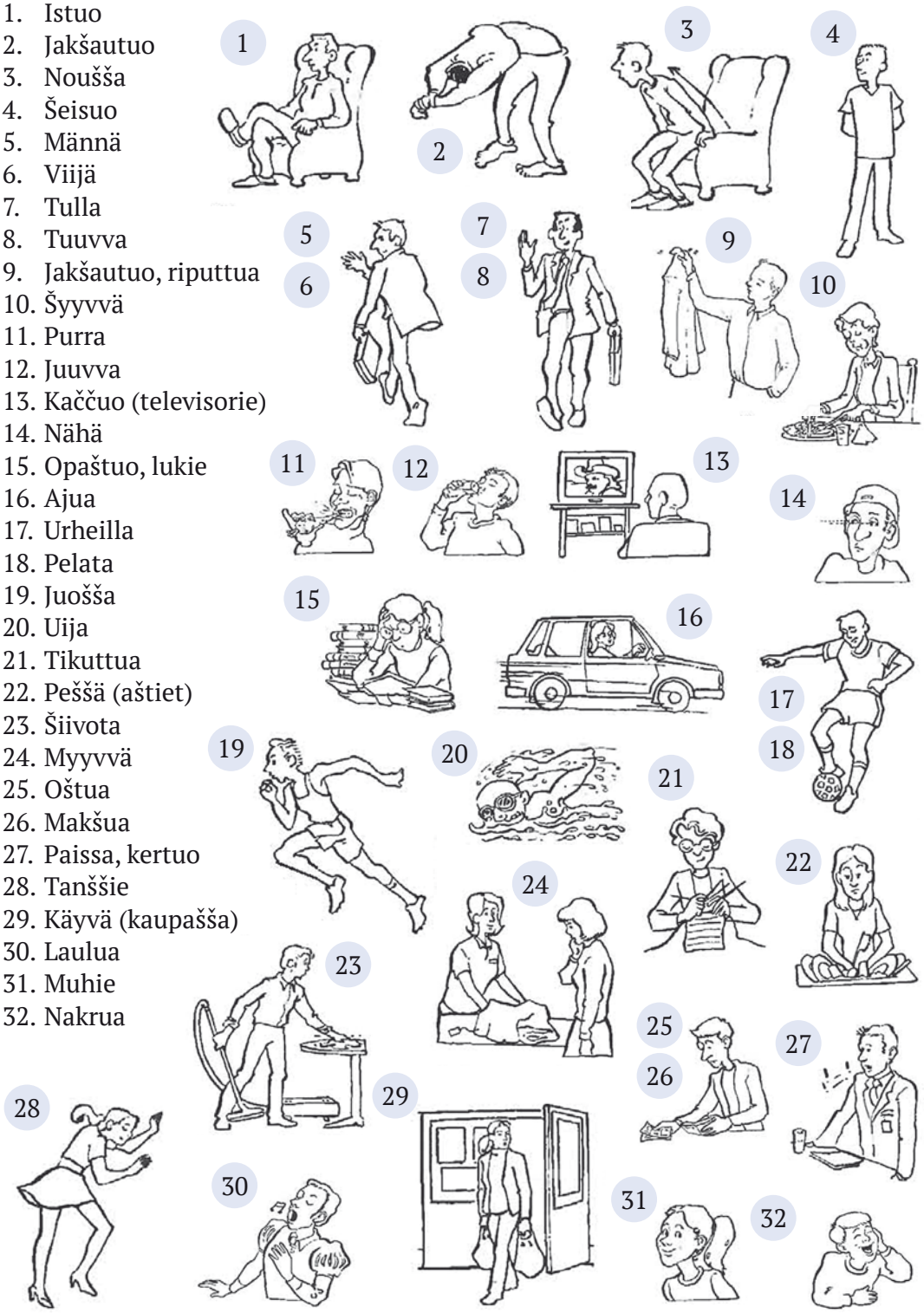

4. TEHTÄVÄ. Taivuta verbit ta kekši niijen kera virkkehet.

1. Lentyä
2. Kävellä, kulkie
3. Šuoriutuo
4. Šukie piätä
5. Muata
6. Venyö
7. Ottua
8. Antua
9. Käyvä
10. Kantua
11. Panna kiini
12. Ajatella
13. Kirjuttua
14. Piiruštua
15. Leikkie, kukkaisella
16. Šoittua
17. Puhuo
18. Sriäppie, leipuo
19. Keittyä, laittua ruokua
20. Leikata
21. Ommella
22. Puistua mattoja
23. Lähtie, männä pois
24. Hypätä nuorua
25. Tinkie
26. Ampuo
27. Näkeytyö
28. Kätellä
29. Šuuvella, antua šuuta
30. Kuunnella
31. Hoitua
32. Kirvota

LUKU 7.

Ulko- ta šisäpaikallisšijat. Vartalotyypit

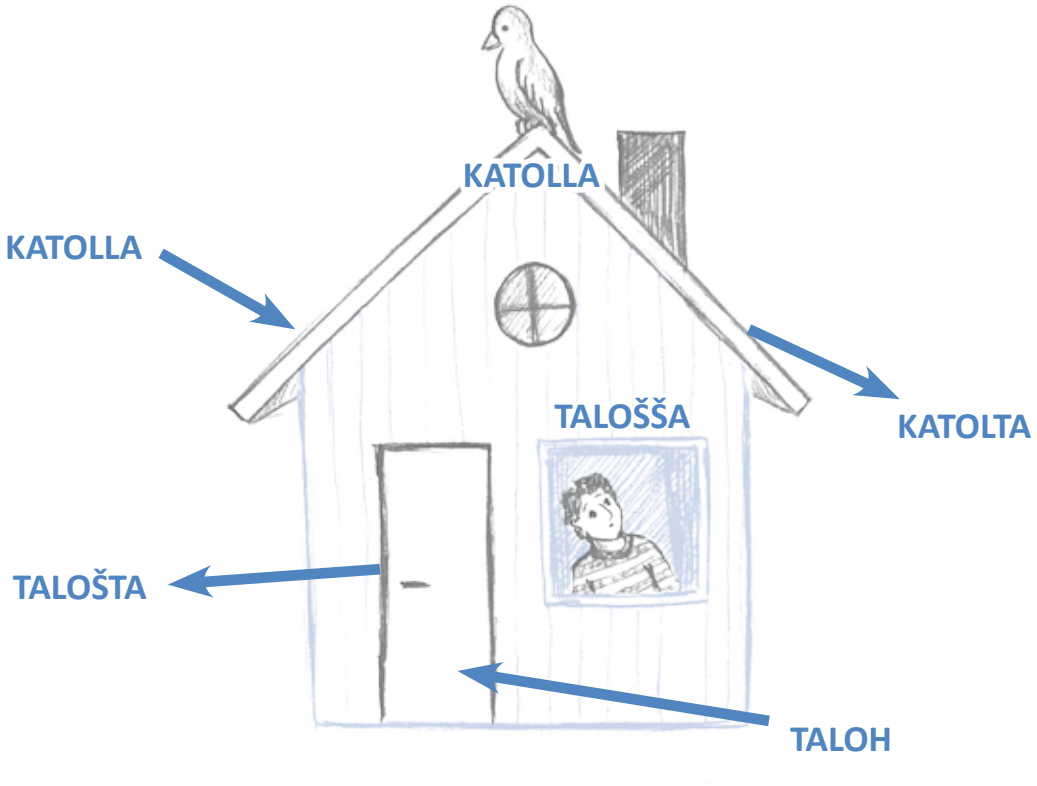

Inessiivi (-SSa/-SSä) ilmottau:

1. Paikkua, missä kennih tahi minih on.
Olen Piiterissä. Takki on vuateškuapissa. Olen Minskissä. Kynä on penalissa. Lapšet ollah koissa.

2. Aikua tahi ajanjakšuo.
Olen šyntyn šyyškuušša. Luven kirjan netälissä. Loma alkau kešäkuušša. Ompelen mekon kahešša päiväššä.

3. Olotilua.
Heponi on näläššä. Lapši on kuumiešša.

MISSÄ?	MISTÄ?	MINNE? = KUNNE?
Mie olen poští**ssa**.	Mie tulen poští**sta**.	Mie mänen poští**h**.
Šie olet kirjaští**šša**.	Šie tulet kirjaští**šta**.	Šie mänet kirjaští**h**.
		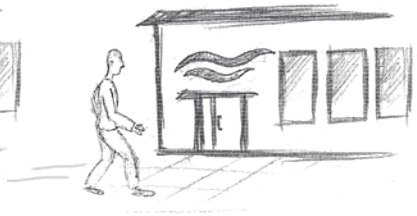
Hiän on uimahalli**ssa**.	Hiän tulou uimahalli**sta**.	Hiän mänöy uimahalli**h**.
Mie olen ravintola**šša**.	Mie tulen ravintola**šta**.	Mie mänen ravintola**h**.

4. Ainehta, millä mitänih on peitetty.
Kiät ollah lijašša. Hänellä kämmen on novešša. Järvi on jiäššä. Ikkunat ollah ušvašša. Toššut ollah lumešša.

5. Ruatuo, missä kennih on.
Lapšet ollah marjašša. Myö kävimä vaššakšešša. Miehet oltih uitošša.

6. Vuatetta, missä kennih on.
Čikkoni on šinisešššä mekošša. Lapši on lyhykkäisešššä paijašša. Poika on kumikenkissä. Poika läksi pihalla villapaijašša. Naini tuli teatterih iltamekošša. Talvella on lämmin toššuloissa.

7. Ihmistä, kenen luona kennih on.
Hiän on Annissa (=Annin luona). Irja rikeneh käyt Lainašša. (=Lainan luona).

Elatiivi (-Sta/-Stä) ilmottau:

1. Paikkua, mistä kennih tahi minih lähtöy.
Olen kotosin Kalevalašta. Olen tulošša ruavošta. Šavu noušou truvašta. Otan avuamen kormanošta.

2. Pakinan aihetta (tietyä, paissa, kertuo, kirjuttua mistä?)
Pekka kertou meilä lomaštah. Miun pitäy paissa täštä asiešta šiun kera. Mitä tiijättä runonlaulaja Arhippa Perttusešta? Olettako kuulun šiitä jutušta?

3. Tiijon lähtökohtua.
Kuulin šen uutisen ratijošta. Luvin leheštä, jotta hinnat nouššah šyyškuušša.
Kačon kaikki uuvvet šanat šanakirjašta. Šain tämän reseptin netistä.

4. Valmissušainehta.
Tämä stola on luajittu puušta. Še lusikka oli kullašta. Kiukua kuvottih kiveštä ta tiilistä. Katto oli luajittu pärieštä.

5. Ošua tietyštä miäräštä.
Oša opaštujista lähtöy nyt kotih. Ken teistä on vanhin.

6. Mielipituo.
Miušta luventa on mukava homma. Mikošta tämä tyttö on oikein kaunis.

7. Aikua, mistä minih alkau.
Olen työššä kello yhekšäštä. Hyö ruatah huomenekšešta iltah. Kauppa on auki kymmeneštä kuuteh.

8. Keneštä/mistä tulou ken/mi?
Pekašta tulou liäkäri. Täštä ei tule mitänä! Heistä ei tule kunnon laulajie. Annista tulou hyvä opaštaja.

9. Ihmistä, kumpasen luota kennih tulou tahi lähtöy.
Šoitan šiula, kun tulen Pekašta (=Pekan luota). Lähen Katista aikasempah (=Katin luota). Vierahat lähetäh Okseniešta illalla (=Oksenien luota).

10. Erähien šanojen kera vuatimana šijamuotona. (rektijo)
Esinehtä, mistä makšetah taikka kiitetäh.

Passipo kahvista, avušta, šeurašta! Makšan 10 euruo kirjašta. Makšan korttierista, telefonista, taksista, teatterilipušta.

Tunnettu, varma, kuulusa, kiinnoštunut -šanojen kera

Karjala on kuulusa järvilöistäh. Laulaja on tunnettu laululoistah. Hiän on varma šanoistah.

Tykätä, eččie (+-sta/-lta), oštua (+-sta/-lta), kiinnoštuo, löytyä -verbien kera

Mie tykkyän kahvista. Mie olen kiinnoštun karjalaisešta musiikista. Oššan lahjan kaupašta. Ečin kirjua huonehešta. Löyvät kirjasen tuošta luatikošta.

11. Post- ta prepositijojen kera (alkuan, jaloin, kyliččі, lähtien, läpi, piäliččі, poikki, päin)

Ympäri nenäštä kiertäy, vain käteh et šua. Kontie mečäštä jaloin matkuau.

Illatiivi (-h) ilmottau:

1. Paikkua, minne kennih tahi minih lähtöy tahi tulou.

Mänen illalla ravintolah. Vien paketin poštih. Lähen lomalla Kiinah. Luon paperit ruhkavakkah.

2. Aikua, mih šuate mitänih tapahtuu.

Meinuan olla tiälä kešäkuuh šuate. Olen työššä kahekšašta nelläh. Elän kyläššä kevyäštä šykyšyh. Olin rakennukšella alušta loppuh.

HUOM! En ole nähnyn Huotie pitkäh aikah. En ole käynyn Jyškyjärveššä kahteh vuoteh.

3. Ruatuo, minne kennih lähtöy.

Lapšet männäh marjah.

4. Erähien verbien kera (kuolla, tottuo, mieltyö, kylläštyö, luottua, vaššata, jiähä + ill./all, jättyä + ill./all, unohtua + ill./all.)

Mie luotan vain iččeh/šiuh. Vaštuan kirjaseh/kyšymykšeh. Haluon jiähä kotih. Jätän kirjat škuappih. Unohin kukkaron autoh.

5. Ihmistä, kumpasen luokše kennih tulou tahi lähtöy.

Naiset lähettih Paroh päiväkesräh (=Paron luokše). Kävin Outih asiella (=Outin luokše). Lähen Olekseih kahvilla (=Oleksein luokše).

6. Post- ta prepositijojen kera (ašti, päin, šuahen, šuate)

Mie ruan viiteh šuate. Olemma lomalla šyyškuuh šuahen.

MISSÄ?	MISTÄ?	MINNE? = KUNNE?
Mie olen ašema**lla**.	Mie tulen ašema**lta**.	Mie mänen ašema**lla**.
Šie olet tori**lla**.	Šie tulet tori**lta**.	Šie mänet tori**lla**.
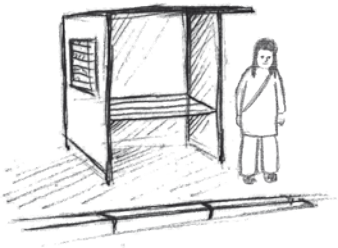	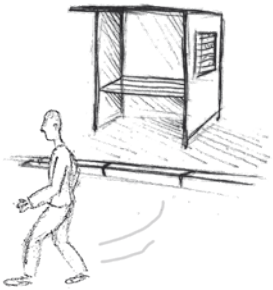	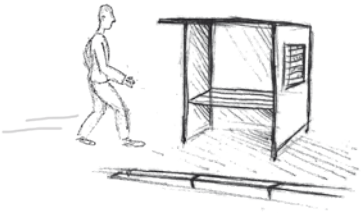
Hiän on pyšäki**llä**.	Hiän tulou pyšäki**ltä**.	Hiän mänöy pyšäki**llä**.
	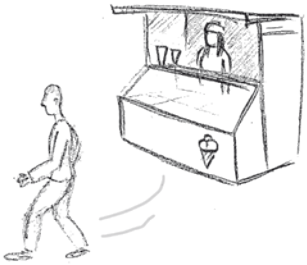	
Mie olen kioski**lla**.	Mie tulen kioski**lta**.	Mie mänen kioski**lla**

Adessiivi (-lla/-llä) ilmottau:

1. Paikkua, missä kennih tahi minih on.
Mie olen torilla. Ruuvvat ollah stolalla. Kišša makuau šänkyllä. Vuattiet ollah kuivašša pihalla.

2. Kulkun'euvuo tahi työvälinehtä.
Tuletko šie kurššiloilla autolla vain buššilla? Kirjutan tietokonehella. Tulen kotih aštumalla. Hiän kulkou järvie mouttorivenehellä.

3. Omistajua, kellä mitänih on.
Miula on šuuri vatiera. Tällä naisella on pieni lapši. Koiralla on kolme pentuo. Pojalla on uuvvet šukšet.

4. Aikua (vuorokauven ajat, vuuvven ajat, netäli)
Kešällä hyö lähetäh lomalla merellä. Huomenekšella myö juomma kahvie. Enši netälillä hiän muuttuu Šuomeh. Talvella yöt on pität, a päivät lyhyöt. Juna tulou ašemalla illalla.

5. Ruatuo.
Hyö ollah kalalla/mečällä/heinällä/rakennukšella.

6. Šiätä
Vihmalla on paha olla mečäššä. Pakkasella pane lakki piäh ta kintahat käteh.

Ablatiivi (-lta/-ltä) ilmottau:

1. Šuuntua mistä kennih tulou.
Tulen kävelyltä. Olen kotosin Venäjältä. Poika piäšti koiran pihalta pirttih.

2. Ihmistä, kumpaselta mitänih otetah, taikka kumpani on mitänih vailla.
Šuan kortin Juššilta. Haluon kyšyö šiulta neuvuo.

3. Aikua, konša mitänih tapahtuu.
Havaččeuvun šeiččemeltä. Tulen yheltä. Kokouš alkau kuuvvelta.

4. Näyttyä, tuntuo, maistuo -verbien kera.
Šie näytät läsijältä. Jiä tuntuu lujalta.

Allatiivi (-lla/-llä) ilmottau:

1. Paikkua, minne kennih tahi minih mänöy.
Mänen lomalla. Lähen torilla.

2. Ihmistä, kumpasella mitänih šanotah, annetah tahi työnnetäh.
Šoitan šiula illalla. Šanoin hänellä, jotta tulen nellänäpiänä.

3. Ruokua.
Tule huomena čäijyllä. Tulkua, vierahaisen, voitajaisilla. Pistäyvy sriäpinöillä.

4. Ruatuo.
Muamo läksi leivällä/kalalla/mečällä.

NUMERALIT

	Missä ajašša?	Mistä?	Mih šuate?
yksi	yheššä	yheštä	yhteh
kakši	kahešša	kahešta	kahteh
kolme	kolmešša	kolmešta	kolmeh
nellä	nelläššä	nelläštä	nelläh
viisi	viiješšä	viiještä	viiteh
kuuši	kuuvvešša	kuuvvešta	kuuteh
šeiččemen	šeiččemeššä	šeiččemeštä	šeiččemeh
kahekšan	kahekšašša	kahekšašta	kahekšah
yhekšän	yhekšäššä	yhekšäštä	yhekšäh
kymmenen	kymmeneššä	kymmeneštä	kymmeneh

PERSONAPRONOMINIT

	inessiivi	elatiivi	illatiivi	adessiivi-allatiivi	ablatiivi
mie	miušša	miušta	miuh	miula	miulta
šie	šiušša	šiušta	šiuh	šiula	šiulta
hiän	häneššä	häneštä	häneh	hänellä	häneltä
myö	meissä	meistä	meih	meilä	meiltä
työ	teissä	teistä	teih	teilä	teiltä
hyö	heissä	heistä	heih	heilä	heiltä

DEMONSTRATIIVIPRONOMINIT

	inessiivi	elatiivi	illatiivi	adessiivi-allatiivi	ablatiivi
tämä	täššä	täštä	täh	tällä	tältä
tuo	tuošša	tuošta	tuoh	tuolla	tuolta
še	šiinä	šiitä	šiih	šillä	šiltä
nämä	näissä	näistä	näih	näillä	näiltä
nuo	noissa	noista	noih	noilla	noilta
ne	niissä	niistä	niih	niillä	niiltä

1. TEHTÄVÄ. Pane šulkuloissa olijat šanat inessivih.

Myö elämmä (Petroskoi) _____ .
Miun muamo ruatau (kauppa) _____ .
Kalat ollah (šuuri vakka) _____ .
Kiät ollah (jauho) _____ .
Šormuš on tytön (šormi) _____ .
(Heinäkuu) _____ lähemmä lomalla.
Mua on (lumi) _____ .
Oksenie opaštuu (Šuomelais-ugrilaini koulu) _____ .
Čikkoni on (toppa) _____ .
Taivaš on (pilvi) _____ .
Hyö ollah (mussikka) _____ .
Tuo poika (ruškie paita) _____ on miun veikko.
Piäšen kešämökiltä kaupunkih (tunti) _____ .
(Pekka) _____ olemma yötä.
Veneh on (ranta) _____ .

2. TEHTÄVÄ. Pane šulkuloissa olijat šanat elatiivih.

(Katti) _____ tulou hyvä kašvattaja.
Passipo (hyvä uutini) _____ .
Kerro meilä šiun (ukko) _____ .
Nämä korvirenkahat ollah (kulta) _____ .
(Mie) _____ , asie ei ole niin tärkie.
Tuatto ruatau (kahekšan) _____ viiteh.
Oššan ruokua (tämä kauppa) _____ .
(Mi) _____ šie olet tulošša?
Kačo tämä šiäntö (oppikirja) _____ .
Myö olemma kiinnoštun (karjalaini kulttuuri) _____ .
Tulen (Pekka) _____ illalla.
Ämmöni tulou (šieni) _____ päivällisekši.
Tuo meilä kostinččua (Šuomi) _____ .
Ken (työ) _____ rupieu čokokši.
Elä juo (vieraš kuppi) _____ .

3. TEHTÄVÄ. Pane šulkuloissa olijat šanat illatiivih.

Olen työššä kymmeneštä (kuuši) _____ .
Kontie noušou (puu) _____ .
En ole käynyn Vuokkiniemeššä (kakši vuotta) _____ .
Läkkä (vahvoni) _____ .
Katti kuatau maituo (pieni kuppi) _____ .
Pane kintahat (käsi) _____ .
Mie miellyin (hiän) _____ šamašša.

Muamo vei lapšen (päiväkoti) _____ .
Hiän pani lämpimät kenkät (jalka) _____ .
Istuuvu (tämä) _____ .
Lisyä šuolua (keitto) _____ .
Myö muutumma (tämä šuuri ta kaunis talo) _____ .
Ušotko šie (Pakkaisukko) _____ .
Luotatko šie (myö) _____ .
Talvella monet linnut kuollah (vilu) _____ ta (nälkä) _____ .

4. TEHTÄVÄ. Pane šulkuloissa olijat šanat allatiivih tahi adessiivih.

(Huomeneš) _____ oli pakkani.
Onko (šie) _____ varakynä?
(Kevät) _____ lumi šulau.
Piäšenkö mie šinne (bušši) _____?
(Stola) _____ panemma, mitä Jumala piävyttäy.
(Pakkani) _____ lumi kračajau jalkojen alla.
Huomena myö lähemmä (kala) _____ .
Lapši kisuau (late) _____ .
(Meri) _____ noušou tuuli.
Šoita (mie) _____ (ilta) _____ .
Näkeyvymmä (ašema) _____ .
Pistäyvy (myö) _____ (čäijy) _____ .
Leikkua leipyä (veičči) _____ .
Ken (tyyni) _____ istuu, še (tuuli) _____ šoutau.
Läksimä marjah (mouttoripyörä) _____ .

5. TEHTÄVÄ. Pane šulkuloissa olijat šanat ablatiivih.

Oššan potakkua (tori) _____ .
Työpäivä alkau (yhekšän) _____ .
Šain tervehyiset (čikko) _____ .
Kuulin šen (nuapuri) _____ .
Kyšy (tuatto) _____ neuvuo.
Hiän tulou (meri) _____ pyhänäpiänä.
(Katto) _____ kirposi lunta.
Löysin šimpukan (ranta) _____ .
Bušši lähtöy (pyšäkki) _____ (viisi) _____ .
Ei kyšyjä (tie) _____ ekšy.
(Hiän) _____ et ni lunta talvella šua.
Naini näyttäy (läsijä) _____ .
Huolova (laiska) _____ kiäštä kiskou.
Puavila anašti (Mikittä) _____ mielitietyn.
Korjuan aštiet (stola) _____ .

6. TEHTÄVÄ. Kekši virkkehet mallin mukah.

Malli: *– Missä šie olet?*
– Olen kaupašša.
– Missä še kauppa on?
– Še on Leninin kavulla 5.

Ošoiteh kekši iče käyttyän šanoja:

Katu	*Kuja*
Valtakatu	*Valtatie*
Rantakatu	*Aukivo*

YLIOPISTO, LENININ KATU, 33	RAUTATIEAŠEMA, GAGARININ AUKIVO, 46	PANKKI
KIRIKKÖ	ŠUOMELAIS-UGRILAINI KOULU	KAHVILA
KANŠALLISIEN KULTTUURIEN KEŠKUŠ	KIRJAŠTO	KANŠALLINI TEATTERI
UIMAHALLI	PÄIVÄKOTI	AUTOAŠEMA, VÄINÄMÖISEN KATU, 25
KIRJAKAUPPA	POŠTI	KYLY
RUOKALA	TAVARATALO	RAVINTOLA
PERIODIKA-KUŠTANTAMO	ELOKUVATEATTERI	MUSIIKKIKOULU
MUSEJO	ARHIIVA	RUOKAKAUPPA

MISSÄ HIÄN ON? MISSÄ HYÖ OLLAH?

KÄYVÄ

Mie käyn	Myö käymmä
Šie käyt	Työ käyttä
Hiän käypi	Hyö käyväh

KÄYVÄ – MISSÄ?
– Käytkö šie tänäpiänä kylyššä?
– Kyllä. / En käy.

Diskošša.

MUISSA!
Kauppa – kaupašša
Koulu – koulušša
Koti – koissa
Karjala – Karjalašša

Katto – katolla
Piha – pihalla
Kurššši – kurššilla
Tie – tiellä
Venäjä – Venäjällä

1. Puistošša
2. Baarissa
3. Lentokonehešša
4. Uimahallissa
5. Koulušša
6. Taitonäyttelyššä
7. Kirjaštošša
8. Vankilašša
9. Puutarhašša
10. Hammašliäkärissä
11. Eläintarhašša
12. Kaupašša

13. Ravintolašša
14. Šairalašša
15. Konsertissa
16. Teatterissa
17. Kioskilla
18. Kyläššä
19. Kiriköššä
20. Kešämökillä
21. Koissa
22. Päiväkoissa
23. Kavulla
24. Kinošša
25. Torilla
26. Bensiiniašemalla
27. Pihalla
28. Pyšäkillä
29. Ašemalla
30. Šiämeššä
31. Šuihkušša

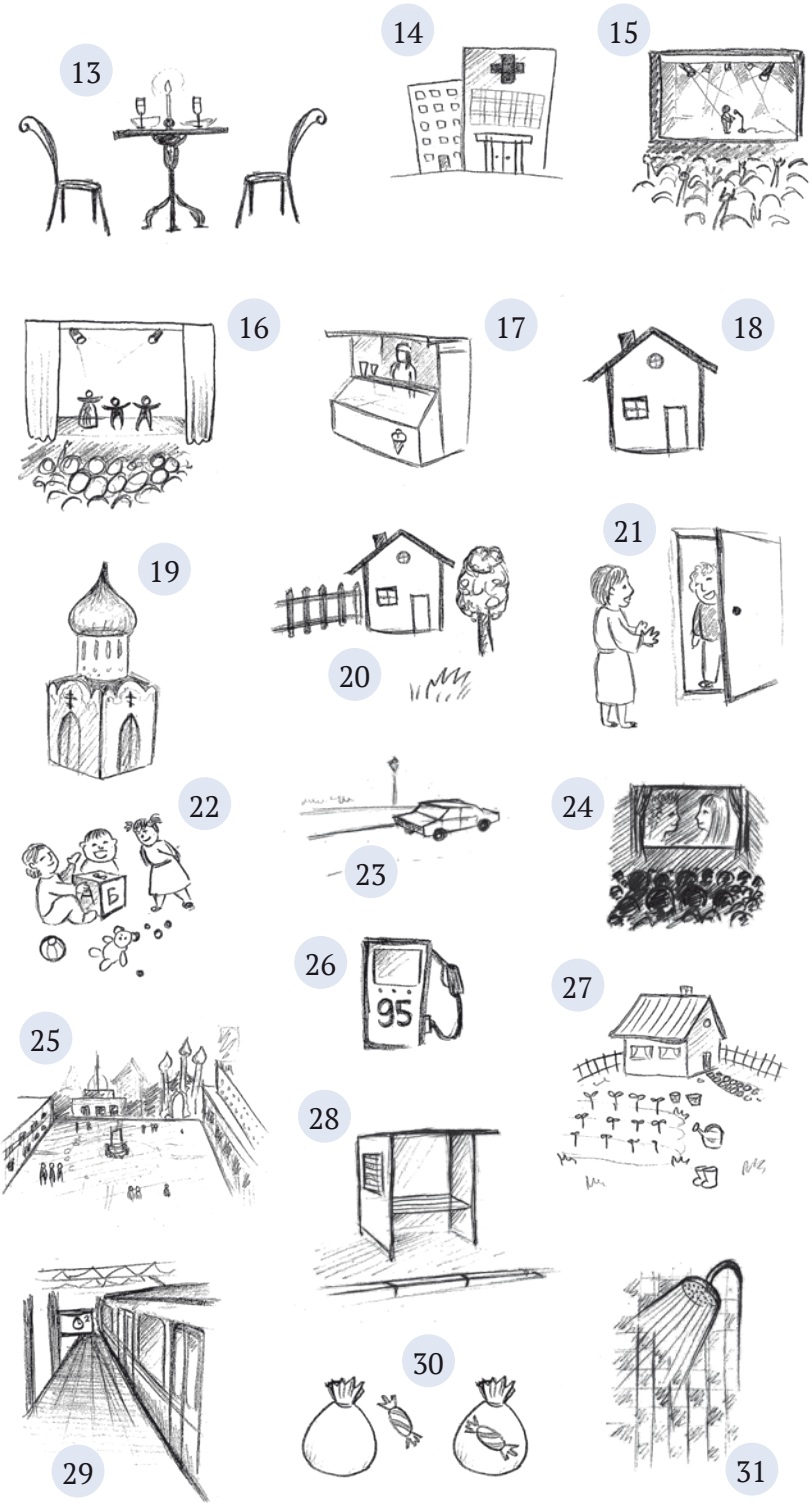

KULKUVÄLINEHET = KYYJIT. MILLÄ ŠIE MATKUŠŠAT?

Millä / Mitein šie mänet kotih?
– Mie mänen enšin junalla šiitä bussilla.
Millä / Mitein šie tulet kurššilla?
– Mie tulen aštumalla (jalkatannikašša, kottikyyjillä).

Kyšy nuapurilta: Millä / Mitein voit piäššä Petroskoista Moskovah?

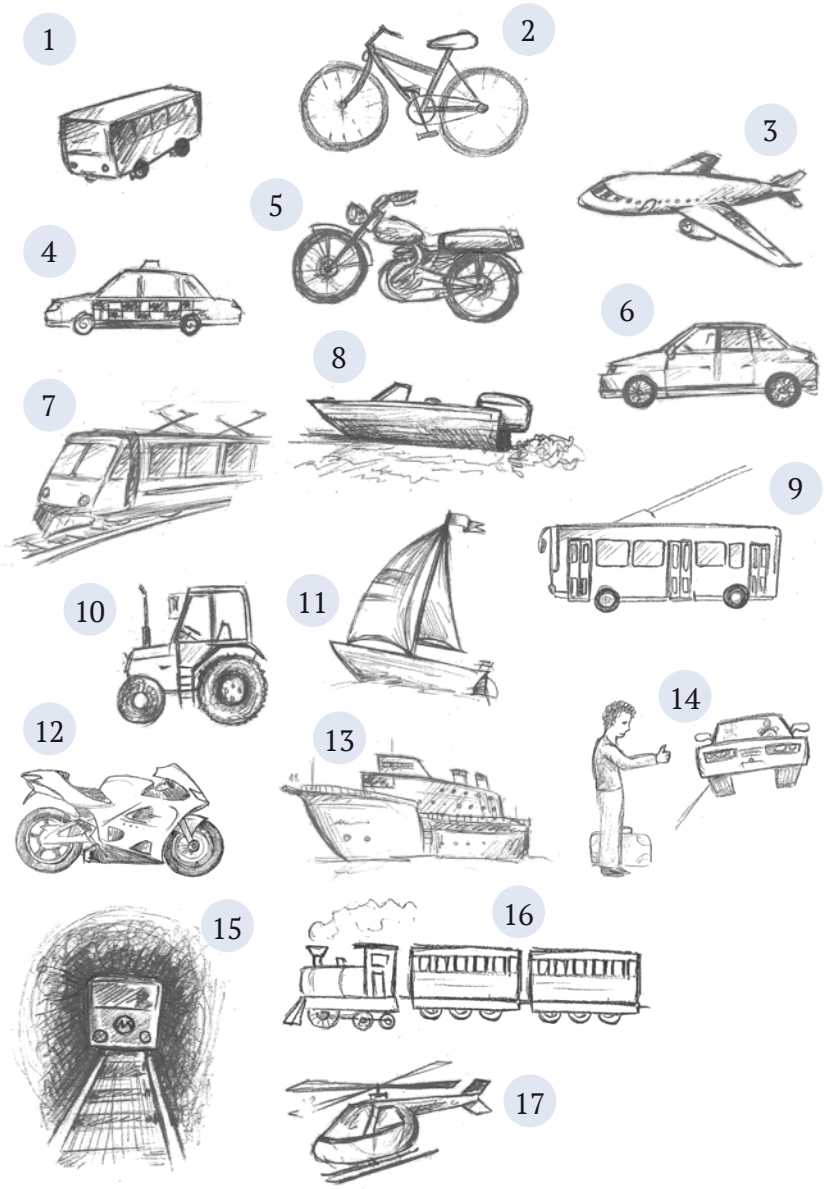

1. Bušši
2. Polkupyörä
3. Lentokoneh
4. Taksi
5. Mouttoripyörä
6. Oma auto
7. Raitijovaunu
8. Mouttoriveneh
9. Trollikka
10. Traktori
11. Purjehveneh
12. Mopo
13. Laiva
14. Peikalokyyti
15. Metro
16. Juna (šähköjuna)
17. Helikopteri

7. TEHTÄVÄ. Avua šulut. Erähät virkkehet täytyy lisätä.

Mie (männä) _____ (koti) _____ .
Šimana ta Iro (purjehtie) _____ ušein.
Mie (ajua) _____ .
Mie (tulla) _____ Piiteristä.
Aleksi (matkuštua) _____ Kontupohjah.
Poliisi (lentyä)_____ .
Myö (lähtie) _____ šuarella.
Nina (ajua) _____ kirjaštoh.
Leena (ajua) _____ .
Myö (matkuštua) _____ Valkovenäjällä.
Lempi (ajua) _____ .
Mie (männä) _____ Koštamukšeh _____ .
Šie voit männä keškuštah _____ .
Myö (männä) _____ Čalnah _____ .
(Tulla) _____ šie kurššiloilla _____?

8. TEHTÄVÄ. Kerro parillaš, mistä, minne ta millä hyö kuletah (matatah).

Malli: Maikki lähtöy koista buššilla kurššiloilla.
Kurššiloilta hiän mänöy aštumalla kauppah.
Kaupašta Maikki ajau (piäšöy, lähtöy, mänöy, kulkou) metrolla kotih.

Matti: työ → karjalan kielen kurššit → koti

Anni: yliopisto → ašuntola → rantakatu

Nina: Kalevala → Petroskoi → Moskova

Pekka: koti → ranta → šuari

Mikittä: hotelli → laiva-ašema → Kižin šuari

Laina: Petroskoi → → Piiteri → → meri

Natalie: autotalli → → lentoašema → → Aunuš

Ontto: Kanšallini teatteri → → kauppa → → koti

Tanila: toimisto → → varašto → → Kontupohja

LUKU 8.

Objekti. Nominit

MIE LUVEN KOKO TÄMÄN KIRJAN LOPPUH

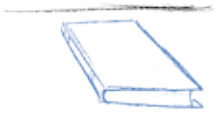

Miepä luven kirjan! Mie luven tätä kirjua. Mie luvin koko kirjan.

Miepä šyön omenan! Mie šyön omenua. Mie šöin koko omenan.

Hiän meinuau rakentua talon. Hiän rakentau taluo. Hiän rakenti talon.

Hiän tahtou lapšen. Hiän vuottau lašta. Hiän šai lapšen.

AKKUSATIIVI	PARTITIIVI
Kokonaisobjekti	**Ošaobjekti**
Huomena luven Kalevala**n** loppuh.	Mie luven vielä Kalevalu**a**.
Mualuan šeinä**n** keltasekši.	Mualuan vielä šeiny**ä**.
Tuatto korjuau ove**n** illalla.	Korjuamma vielä tätä ovi**e**.
Keitän iltase**n** jo päivällä.	Muamo keittäy illais**ta**.
Tulošvirkeh	**Prosessivirkeh tahi jatkuja ruato**
Mie kirjutan kirjase**n**.	Mie luven kirju**a**.
Hiän šyöy päivällise**n**.	Myö šyömmä meččorokku**a**.
Myö tahomma uuvve**n** auto**n**.	Hiän juou marjavet**tä**.
Ämmö paistau kalakuko**n** päivällisekši.	Oššan palašokeri**e**, voi**ta** ta juuštu**o**.
Myöntövirkeh	**Kieltovirkeh**
Mie kirjutan kirjase**n**.	Mie en kirjuta kirjais**ta**.
Čikkoni oštau kaunehe**n** meko**n**.	Hiän ei ošša uutta mekku**o**.
Miun ukko antau miula hyvä**n** n'euvo**n**.	Hiän ei anna miula hyvy**ä** n'euvu**o**.
Vien še**n**.	Mie en vie šitä.
Veikko rakentau kyly**n** kešäššä.	Hiän ei rakenna kylyö kešäššä.

Verbin rektio
verbi + part.

Ajatella Mie ajattelen häntä rikeneh.
Armaštua Mie armaššan šilma.
Auttua Punukka auttau ämmyö.
Eččie Myö ečimmä šientä.
Häiritä Hiän aina häiriččöy milma.
Ikävöijä Myö ikävöičemmä kotie.
Käyttyä Käytän šanakirjua ušein.
Muissella Ämmöni muistelou šilma hyvällä.
Varata Varajatko šie kiärmistä?
Vuottua Myö vuotamma vierašta.

Huomua! Akkusatiivi on ilmain piätehtä taikka yksikön nominatiivin näkösessä muuvvošša šilloin, konša:

1. Virkkehen verbi on imperatiivissa.
Ošša uuši šanakirja. (vrt. Oššan uuvven šanakirjan.)
Pane ovi kiini. (vrt. Panen oven kiini.)
Työnnä paketti veikollaš. (vrt. Työnnän paketin veikollaš.)

2. Verbi on monikon 3. personašša tahi passiivissa.
Tytöllä ommellah kaunis košto. (vrt. Maikki ompeli kaunehen mekon.)
Hyö tuuvvah miula reppu Šuomešta. (vrt. Tuatto toi miula repun Šuomešta.)
Kyly rakennetah kešäkši. (vrt. Veikkoni rakentau kylyn kešäkši.)

3. Virkeh on nesessiivini.

Šiun pitäy oštua uuši auto. (vrt. Hiän oštau uuvven auton.)
Hänen täytyy keittyä päivällini. (vrt. Keitän päivällisen aikasempah.)
Miän on kirjutettava kirjani tänäpiänä. (vrt. Kirjutamma kirjasen illalla.)
Miun toperiu korjata tietokoneh. (vrt. Pekka korjuau tietokonehen ruttoh.)
Tiän on pakko viijä tämä kirja kirjaštoh. (vrt. Vien tämän kirjan päivällä.)

4. *On aikua ruatua* -rakentehissa.

Hänellä on aikua kaččuo tämä filmi huomenekšella. (vrt. Kačon tämän filmin myöhemmin.)
Miula on rahua oštua lahja muamolla. (vrt. Myö oššamma lahjan muamolla Piiterissä ollešša.)
Heilä on mahollisuš rakentua šuuri talo. (vrt. Nuapuri rakenti šuuren talon.)
Oli mukava kaččuo tämä näyttely. (vrt. Kačon tämän näyttelyn mielelläni vielä kerran.)
Oli ikävä kuulla šemmoni uutini. (vrt. Kuulin šemmosen uutisen häneltä.)
Miula on šuuri kunnivo avata tämä kerähmö. (vrt. Hiän avasi kerähmön.)

Monikošša akkusatiivi on aina monikon nominatiivin moini. Personapronominit ollah aina omissa akkusatiivimuotoloissa (miut, šiut, hänet, miät, tiät, hiät).

Peše kiät hyväsešti!
Hänen pitäy oštua uuvvet šukšet.
Kurššien avajaiset ollah huomena.
Hänet valittih ryhmänvanhimmakši.
Työntäkkyä miut kalalla.
Vanhempien täytyy ottua miät matkah.

1. TEHTÄVÄ. Luaji mallin mukah.

Malli: KOIVU, ISSUTTUA
Tuatto issuttau koivun pihah šykyšyllä.
Tuatto ei issuta koivuo.
Tuatto issuttau koivuo.
Elä issuta koivuo lähellä pirttie.
Issuta koivu aitaviereh.
Punukat issutetah koivu ämmön pihah.
Meijän pitäy issuttua koivu täh.

LAULUA, LAULU
KIRJUTTUA, KERTOMUŠ
KUTUO, KIUKUA
LUATIE, VENEH
TIKUTTUA, VILLAPAITA
KORJATA, AUTO
VIIJÄ, RUHKAŠANKKO
RAKENTUA, LUMILINNA
KORISTUA, KUUŠI
TIETYÄ, MOPIKKANUMERO
LÖYTYÄ, AVUAN
KUUNNELLA, LÄHETYŠ

OMMELLA, PERETNIKKÄ
TEROTTUA, KYNÄ
PEŠŠÄ, LATE
ŠIIVOTA, HUONEH
OŠTUA, TELEVIISORI
KAČČUO, NÄYTTELY
MAKŠUA, LAŠKU
TILATA, LEHTI
MYYVVÄ, KELLO
TUUVVA, KIRJA

2. TEHTÄVÄ. Luaji mallin mukah.

Malli: Marja. Poimie. Marjua poimitah.

Šieni. Keittyä. _____
Lettu. Paistua. _____
Kala. Šavuštua. _____
Lohi. Šuolata. _____
Liha. Suarie. _____
Leipä. Leikata. _____
Mussikka. Kuivata. _____
Potakka. Puhaštua. _____
Porkkana. Terkata. _____
Huttu. Hämmentyä. _____
Luukko. Käristyä. _____
Ruoka. Laittua. _____
Kala. Šuomuttua. _____
Kiisseli. Jähyttyä. _____

3. TEHTÄVÄ. Löyvä šanat, mit on erehytty joukkoh?

Liha, möykky, salatti, veičči, keitto, riehtilä, stuutenie, mehu, leikkuulauta, okurčča, kakkara, keittokauhani, huttu, kiukua, ahven, keltašieni, pešušieni, oravaini, mečča, nakris, perčču, lapie, makkara, mujeh, maito, hinkki, voi, mähnä, vašta, čäijy, lihapyörykkä, kahvi, hella, šiemenvoi, makša, kananmuna, sriäppie.

4. TEHTÄVÄ. Valiče akkusatiivi vain partitiivi?

En ošša (tämä kallis polkupyörä) _____ pojallani.
Hiän kulkou (tämä tie) _____ joka päivä.
Šiun pitäy peššä keittijön (ikkuna) _____ .
Myö aina (oštua maituo) _____ täštä kaupašta.
Ämmö tikuttau (lämmin kaklapaikka) _____ .
Mieš korjuau (tämä aita) _____ illakši.
Poika šai (hyvä arvošana) _____ tunnilla.
Järvellä pitäy varata (šuuri tuuli) _____ .
Taikinah muamo pani (maito, voi, šuola, jauho, šokeri ta hiiva) _____
_____ ta piiruan piällä pilkko (omena).
Muamo keittäy (huttu) _____ huomenekšella.
Löyvä (tarvis kirja) _____ škuapista.

Mie en käytä (tämä šanakirja) _____ .
Hiiret tykätäh (juušto) _____ .
Hänen on pakko makšua (velka) _____ .
Mie tahon ottua (kišša) _____ .

5. TEHTÄVÄ Mitä šie oššat korttierih?

Täššä on šiun uuši korttieri.
Mitä šie oššat šinne enšin?
Mitä šie oššat šen jälkeh?
Mie oššan _____

Mitä šie oššat jiäškuappih?
Mie oššan _____

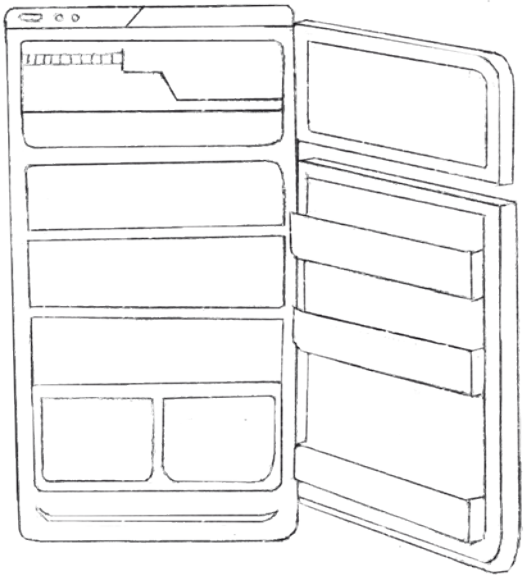

MIE JUON KUPIN KAHVIE

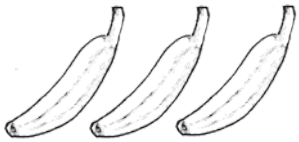

Mie oššan (yhen) omenan ta kolme bananie.

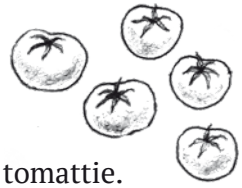

Mie oššan (yhen) okurčan ta viisi tomattie.

Mie oššan (yhen) pullon limonadie ta nellä pulluo olutta.

Mie oššan (yhen) palan makkarua ta kakši palua juuštuo.

Mie oššan paketin kahvie ta kakši tokkua čäijyö.

Mie oššan litran kehviirie ta viisi litrua maituo.

6. TEHTÄVÄ. Luaji mallin mukah.

Malli: OŠTUA, PULLO, LIMONADI. *Mie oššan pullon limonadie.*

Tuatto, šuaha, mujeh, kanteikka. Tuarie, maito, litra, oštua. Anni, kakši, kahvi, juuvva, kuppi. Poika, vakka, kerätä, vahvoni. Lakkie, maito, täyši, ploška.

NOMINIT

AŠTEVAIHTELU

vahva	heikko	A	vartalo	B	vartalo
kk	**k**	kukka	kuka-t	rakaš	rakkaha-t
pp	**p**	kauppa	kaupa-t	šuapaš	šuappaha-t
tt	**t**	tyttö	tytö-t	rataš	rattaha-t
čč	**č**	mečča	mečä-t	pačaš	paččaha-t
k	**Ø**	laki	lua-t	ruah	rakehe-t
k	**(v)v**	ruoka	ruuvva-t	ovaš	okaha-t
k	**j**	poika	poja-t	šäijis	šäikehe-t
p	**v**	leipä	leivä-t	varvaš	varpaha-t
t	**Ø**	pata	pua-t	tuah	tatehe-t
t	**j**	paita	paija-t	šaje	šatie-t
t	**(v)v**	ruota	ruuvva-t	puvaš	putaha-t
mp	**mm**	lampi	lammi-t	vemmel	vempele-t
nt	**nn**	pentu	pennu-t	vanneh	vantehe-t
lt	**ll**	pelto	pello-t	allaš	altaha-t
rt	**rr**	parta	parra-t	porraš	portaha-t
St	**SS**	mušta	mušša-t	luissin	luistime-t
lk	**l**	jalka	jala-t	polin	polkime-t
rk	**r**	märkä	märä-t	varaš	varkaha-t
tk	**t**	matka	mata-t	petel	petkele-t
ht	**h**	kohta	koha-t	ahaš	ahtaha-t
hk	**h**	uhka	uha-t	rahis	rahkehe-t
lki	le	jälki	jäle-t		
rki	**re**	järki	järe-t		
HUOM!		šärki	šäri-t		
uku	**uvu**	šuku	šuvu-t		
yky	**yvy**	kyky	kyvy-t		

HUOM!
vihko – vihkot; nahka – nahkat; pihka – pihkat; ruhka – ruhkat.
pošti – poštit, yliopisto - yliopistošša

7. TEHTÄVÄ: Luaji mallin mukah.

KAUPPA	KAUPA-	KAUPAŠŠA	KAUPAŠTA	KAUPPAH	KAUPPUA
TAKKA					
JALKA					
HALPA					
RANTA					
KYLKI					
PARTA					
KOKO					
KUNTO					
MÄRKÄ					
VÄRČČI					
PIRTTI					
PATA					
KEITTO					
LUKU					
MUA					
TIE					
POŠTI	POŠTI-	POŠTISSA	POŠTISTA	POŠTIH	POŠTIE
BUŠŠI					
HIŠŠI					
LOŠŠI					
PUŠŠI					
KAŠŠI					
-LI/-RI/-NI/-HI					
KIELI	KIELE-	KIELEŠŠÄ	KIELEŠTÄ	KIELEH	KIELTÄ
MIELI					

TUOHI					
NUORI					
ŠIENI					
LOHI					
VUOHI					
ŠUURI					
RIIHI					
JUURI					
PUOLI					
ŠUARI					
HIILI					
MERI					
HUOLI					
VERI					
TULI					
TUULI					
NUOLI					
MONI					
-NI					
NAINI	NAISE-	NAISEŠŠA	NAISEŠTA	NAISEH	NAISTA
TOINI					
KELTANI					
ILONI					
ŠININI					
VIIMENI					
ENTINI					
HIL’L’ANI					

VIHANI					
TUULINI					
LÄHINI					
TÄMMÖNI					
-E					
LATE	LATTIE-	LATTIEŠŠA	LATTIEŠTA	LATTIEH	LATETTA
ŠAJE					
AŠE					
HETE					
HILE					
NÄRE					
PÄRE					
ŠIJE					
VUATE					
MOITE					
LISSE					
LIÄKE					
PEITE					
VOIJE					
-H/-L/-R/-N					
ROVEH	ROPEHE-	ROPEHEŠŠA	ROPEHEŠTA	ROPEHEH	ROVEHTA
UARREH					
PETEL					
KONEH					
TAIVAL					
LUMMEH					
MANNER					

VEMMEL					
TANNER					
AHVEN					
PAIMEN					
PEREH					
ŠIEMEN					
UVAR					
-TAR/-TÄR					
TYTÄR	TYTTÄRE-	TYTTÄREŠŠÄ	TYTTÄREŠTÄ	TYTTÄREH	TYTÄRTÄ
ŠEVOTAR					
ŠYÖJÄTÄR					
-(I)N					
PUHELIN	PUHELIME-	PUHELIMEŠŠA	PUHELIMEŠTA	PUHELIMEH	**PUHELINTA**
AVUAN					
HÄRKIN					
LUISSIN					
UISSIN					
ŠIERAIN					
HUOKAIN					
TARVON					
ŠYVÄIN					
ISSU(I)N					
LEN’N’IN					
-AŠ/-ÄŠ/-IS/-EŠ/-OŠ/-ÖŠ/-UŠ/-YŠ					
ILVEŠ	ILVEKŠE-	ILVEKŠEŠŠÄ	ILVEKŠEŠTÄ	ILVEKŠEH	ILVEŠTÄ
LAITOŠ					
JÄNIS					

TEVOŠ					
KIVEŠ					
TULOŠ					
KANNAŠ					
KINOŠ					
KYLVÖŠ					
OTUŠ					
NENÄŠ					
-AŠ/-ÄŠ/-IS/-EŠ/-OŠ					
ERÄŠ	ERÄHÄ-	ERÄHÄŠŠÄ	ERÄHÄŠTÄ	ERÄHÄH	ERÄŠTÄ
KAUNIS					
TAIVAŠ					
UROŠ					
VARVAŠ					
KALLIS					
RIKAŠ					
KIRVEŠ					
HAMMAŠ					
MÄTÄŠ					
PARAŠ					
RUUMIS					
ARMAŠ					
RUIS					
-UT/-YT/-ÄT					
AINUT	AINUO-	AINUOŠŠA	AINUOŠTA	AINUOH	AINUTTA
NEIČYT					
LYHYT					

OLUT					
KÄTYT					
TANHUT					
KEVÄT					
TIEHYT					
IMMYT					
-UUŠ/-YYŠ					
KIRJALLISUŠ	KIRJALLISUO-	KIRJALLISUOŠŠA	KIRJALLISUOŠTA	KIRJALLISUTEH	KIRJALLISUTTA
TULOVAISUŠ					
MAHOLLISUŠ					
ONNETTOMUŠ					
TYÖTTÖMYŠ					
AVUTTOMUŠ					
-UŠ/-YŠ					
RAKKAHUŠ	RAKKAHUO-	RAKKAHUOŠŠA	RAKKAHUOŠTA	RAKKAHUOH	RAKKAHUTTA
AHNEHUŠ					
KAUNEHUŠ					
PUHTAHUŠ					
VIISAHUŠ					
-TOIN/-TÖIN					
TYÖTÖIN	TYÖTTÖMÄ-	TYÖTTÖMÄŠŠÄ	TYÖTTÖMÄŠTÄ	TYÖTTÖMÄH	TYÖTÖINTÄ
AVUTOIN					
JALATOIN					
KIVUTOIN					
LAPŠETOIN					
MAVUTOIN					
OVETOIN					

RAŠVATOIN					
VERRATOIN					
-SI-LOPPUSET, KUMPASET TAIVUTAH VEIČČI-ŠANAN TAVOIN.					
VEIČČI	VEIČE-	VEIČEŠŠÄ	VEIČEŠTÄ	VEIČČEH	VEISTÄ
YKSI					
KAKŠI					
LAKŠI					
LAPŠI					
ŠIÄKŠI					
KYPŠI					
ŠUKŠI					
KUSI					
KUUŠI (PUU)					
JOUŠI					
-SI					
TOSI	TOVE-	TOVEŠŠA	TOVEŠTA	TOTEH	**TOTTA**
KANŠI					
LÄNSI					
VARŠI					
MESI					
VESI					
VUOSI					
KUUKAUŠI					
VIISI					
KUUŠI (6)					
KAUŠI					
TÄYŠI					

HIRŠI					
VIRŠI					
KÄSI					
REISI					
UUŠI					
LUMI	LUME-	LUMEŠŠA	LUMEŠTA	LUMEH	LUNTA
LIEMI					
NIEMI					
LUOMI					
TUOMI					
RUOKA	RUUVVA-	RUUVVAŠŠA	RUUVVAŠTA	RUOKAH	RUOKUA
LUOTA					
LUOKO					
LUOTO					
HUUTO					
MUOTO					
RUOTA					
RUOKO					
-EŠ (JÄRJEŠŠYŠLUVUT)					
KUUVVEŠ	KUUVVENNE-	KUUVVENNEŠŠA	KUUVVENNEŠTA	KUUVVENTEH	KUUVVETTA
KOLMAŠ					
NEL’LÄŠ					
VIIJEŠ					
KUUVVEŠ					
ŠEIČČEMEŠ					
KAHEKŠAŠ					

LUKU 9.

Ruoka. Leipä-šuola, ristikanša

**ANNA AINAKI JUMALA
LUOJAN ANTI ARMOLLINI.
ANNA VIL'L'UA VIISAHAŠTI,
ŠUOTUSAŠTI ŠUOLAN PUOLTA.
ANNA KUIN ESIVANHEMMILLA:
KYLLIN ŠYYVVÄ, KYLLIN JUUVVA,
KYLLIN ANTUA KYLÄLLÄ.**

MAITOHISET	JUOMAT	SRIÄPINÄT
hapanmaito	čäijy	kakkara
hauvottu maito	kahvi	kalakukko
hera	kakao	kalitta
jiätelö	kiisseli	keitinpiirua
jogurtti	limonadi	kolaččU
juušto	mehu	leipä
kehviiri	moršši	lettu
kerma	olut	marjašanki
kuore	šienivesi	möykky
maito	vesi	piirua
murumaito	viina	pišketti
pettomaito	vuašša	potakkašanki
piimä	rehennyšrieška	mähnä
rahka	rieška	rapu
rieškamaito	šanki	šiika
smetana	šulččina	šilli
uušimaito	torttu	šärki
viili/viilimaito	vehnäleipä	šäynyä

KALAT	LIHAHINI	KAŠVIKŠET
ahven	filee	česnokka
hauki	kananliha	herneh
kiiski	kinkku	kaali
korpijaini	lampahanliha	kukkakaali
kuha	lehmänliha	kurpičča
kuoreh	lihapaisti	lanttu

kuuja	lihapulla	luukko
lahna	lihapyörykät	nakris
lohi	läški	okurčča
maito	makkara	papu
matikka	makša	petruška
mujeh	mečonliha	pippuri, perččU
	nakki	porkkana
	pihvi	potakka
	reisipaisti	punajuuri
	rintaliha	retiisi
	šijanliha	salatti
		selleri
		tomatti
		ukroppa

MARJAT	ŠIENET	HETELMÄT
hepokka	herkkušieni	appelsiini
hillo	hiirenoravaini	arpuusi
hukanmarja	kantarelli	banaani
juopukka	kantošieni	limoni
karpalo	keltašieni	luumu
karvijaismarja	korvašieni	mandariini
katajanmarja	krusi	meloni
kiršikka	kärväissieni	omena
kuarnahuš/variksenmarja	oravaini	perssikka
manšikka	pilvoni	piärynä
mesimarja	vahvoni	
mussikka	valkiešieni	
pakačinmarja	voišieni	
pihjalanmarja		
puola/puolukka		
tuomenmarja		
vavarno/malina		
viinamarja		
viinimarja		

VIL'L'A	MUUT RUUVVAT	
kakra	huttu	potakkahuttu
maissi	kananmuna	riissu
osra	karamelli	rokka
prossa	keitto	šiemenvoi
riissu	kreču	šokeri, šokolatti
ruis	linta	šuola, vispipuuro
vehnä	makaronit	voi, voileipä

1. TEHTÄVÄ. **Kyšy pariltaš.**

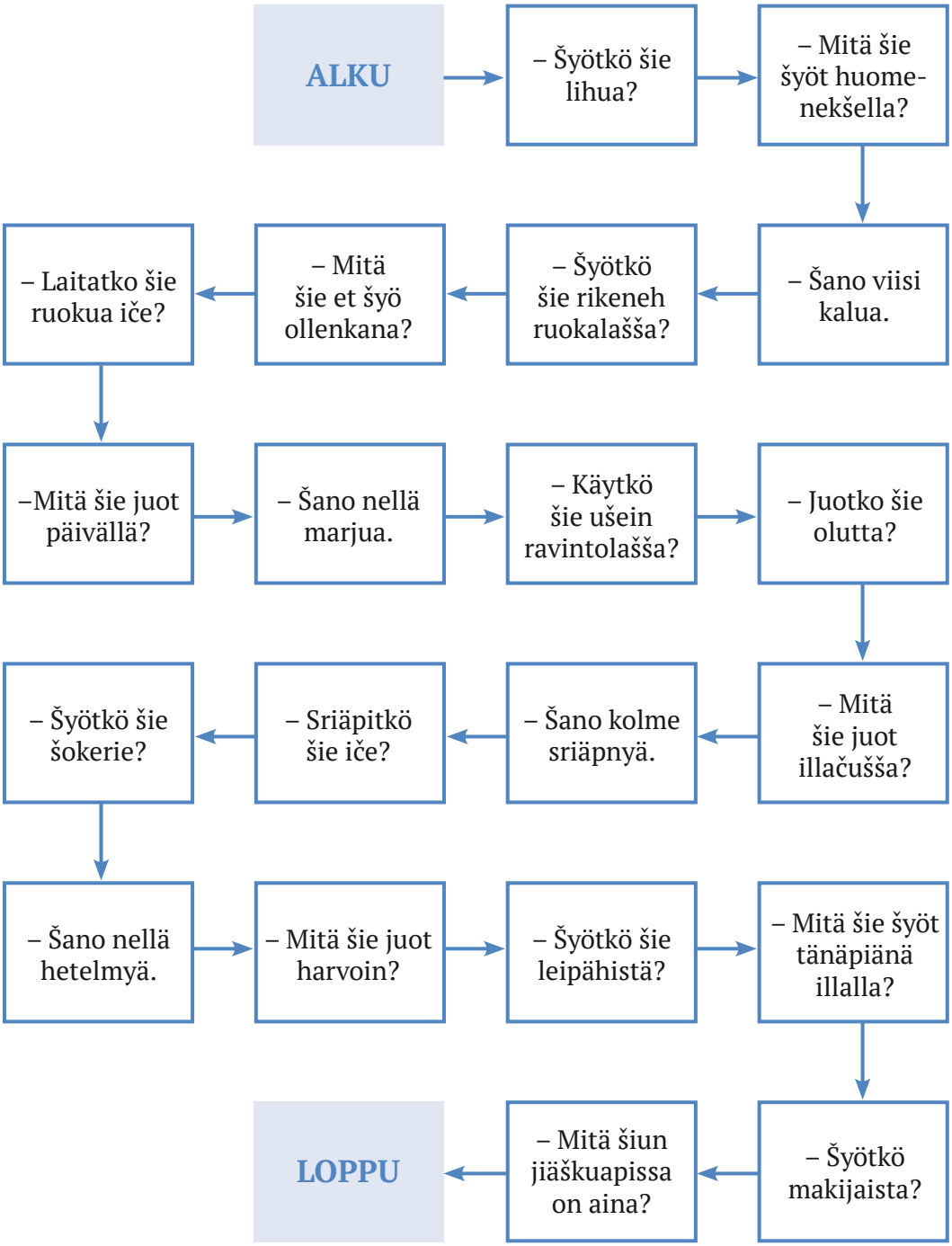

2. TEHTÄVÄ. Vaštua kyšymykših.

Mitä šie šyöt (juot) huomenekšella, päivällä, illalla?
Mitä šie šyöt (juot) ušein (harvoin)?
Mitä šie et šyö ollenkana?
Mitä šie šöisit mielelläš rikenempäh?

jiätelö

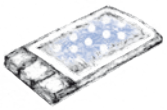
šokolatti

maito

mehu

limonadi

čäijy

jogurtti

huttu

juušto

makkara

kala

liha

kana

sriäpinä

potakka

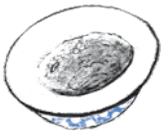
keitto

porkkana

luukko

ŠYÖ VAIKKA YHEKŠÄN KERTUA PÄIVÄŠŠÄ, VAIN ILTASETTA ELÄ MUATE RUPIE.

KEITTIJÖŠŠÄ

Muamo on keittijöššä. Hiän keittäy illallista. Hiän luatiu potakkahuttuo ta paistau kalua. Ennein karjalaiset šyötih kalua joka atrivolla, eihän šuotta kalua šanota vejen vil'l'akši. Našton ukko on innokaš kalaštaja ta pitäy perehen ympäri vuuvven kalašša. Potakkahuttu on kattilašša ta kala riehtilällä. Kattila ta riehtilä ollah hellalla. Hella on kuuma. Keittijöššä on lämmin. Ruoka on melkein valmis.

Tuatolla on jo nälkä- hiän luatiu kaalisalattie, šentäh kun muamo on

kašvisšyöjä ta ei šyö lihua, eikä kalua. Hiän leikkuau kaalie ta terkkuau porkkanua muovistauččah. Tuatto laittau ruokua mielelläh. Muamo sriäppiy. Paissinkiukuašša paissutah potakkakalitat. Vienašša paissetah pyörietä kalittua. Kalitta on tavallini karjalaini ruoka. Karjalaiset šanotah, jotta kalitta kahekšua kyšyy (jauho, vesi, hapanmaito, šuola, maito, voi, kuore ta šiämi).

Našton ämmö šanou, jotta kalitašša pitäy olla šeiččemen kruppie, kuin Otavašša tähtie. Našto kattau stolua. Luuvvat ta stokanat ollah škuapissa. Veičet, vilkat ta lusikat ollah luatikošša. Leipäluota on stolalla. Našto panou vilkat luuvvan vašemella ta veičet oikiella puolella. Voiaštie ta maitopurkki ollah vielä jiäškuapissa. Vataset šyyvväh illallista šeiččemen aikana. Šiitä muamo keittäy čäijyö, tuatto keittäy ičelläh kahvie, mih, karjalaiseh tapah, lisyäy pikkusen šuolua. Muamo juou čäijyö hauvotun maijon kera ilmain šokerie (šokeritta). Našto juou maituo, hiän tykkyäy kalittua maijon kera, koko pereh juou čäijyö/kahvie/maituo ta šyöy kalittua. Illallisen jälkeh Našto ta muamo korjatah aštiet stolalta. Tuatto pešöy aštiet. Vanha rahvaš šano, jotta iltastolua ei pie jättyä korjuamatta.

ŠYÖNTIVÄLINEHET

stokana

kahvikuppi ta ploška

luota

vilkka

lusikka

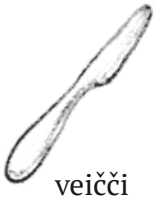
veičči

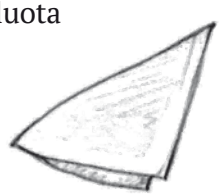
luotaliina

AŠTIET

riehtilä

kannu

kattila

staučča

**ŠYÖMÄTTÄ KUN RUPIET MUATE,
NI LYÖMÄTTÄ NOUŠET.**

LEIPÄ

Vanhah aikah kun leipä leikattih, ni še pantih stolalla ta luajittih ristimerkki. Vašta šen jälkeh ruvettih leikkuamah leipyä. Enšimmäini pala oli kašvonkannikka. Lapšet šyötih še mielelläh. Šanottih, kun šyönet kašvonkannikan, ni poikkoimpah kašvat. Toista palua šanottih laisanviiplokši. Još šyönet laisanviipluo, ni tulet laisakši. Šitä ei niken lapšista šyönyn. Kolmaš viiplo oli virkunviiplo. Kun šen šyöt, ni tulet virkukši. Lapšet aina haluttih šuaha še. Šiitä kun še leipä loppuh leikattih, ni še viimeni tuaš oli kašvonkannikka. Šitä onnakko ei niin mielelläh šyöty kuin enšimmäistä kašvonkannikkua. Šanottih, jotta kun viimesen kašvonkannikan šyönet, ni pienenet, niin kuin leipä pieneni.

Ei ennein vanhah alotettu leipyä illalla. Še toi taloh köyhyttä ta šitä varotettih. Iltapalasekši šitä varuššettih jo päivällä. Istuol'l'ah leipyä ei leikattu, še oli riähkä. Riähkä tuli šiitäki, kun lienöy lattiella kirvonnun leipäpala. Šitä leivän ošua, mi jäi jälellä leikkuamatta, šanottih kromakši.

Leivän murusie ei jätetty stolalla tai lattiella, ne piti korjata pois.

3. TEHTÄVÄ. Vaštua kyšymykših.

Mitä ruattih ennein, kun leikattih leipä?
Kumpani pala leiväššä oli kašvonkannikka?
Mintäh šitä kannikkua tykättih lapšet?
Oliko toini kannikka lapšista mielehini?
Mitein šanottih kolmatta viipluo? Mitä še merkičči?
Mi oli viimeni viiplo? Oliko še lapšien herkku?
Mitä eruo on enšimmäisellä ta viimesellä kannikalla?
Mistä tuli riähkä?
Min aikani leivän leikkuamini köyhytti talon?
Mi on kroma?

RAHVAHAN ŠUUŠTA

Kellä on mua, šillä on leipä.
Leipä še leikin lyöpi, ennein kun eteh šuapi.
Tytöttä ta marjatta talo eläy, vain isännättä, leivättä ta rahatta ei voi elyä.
Rukehini leipä ta koivuni halko – kaikkein parahat.

LUKU 10.

Vuattiet.
Ei vuate mieštä pahenna

MIEHIEN VUATTIET

1. Farkut
2. Paita
3. Pikkupukšut
4. Villatakki
5. Alušpaita
6. Pušero
7. Takki
8. Yöpuku
9. Maikka
10. Šukat
11. Kenkät
12. Remmi
13. Sontikka / šajevarjo
14. Ravatti
15. Lippulakki
16. Šajetakki
17. Takki / šaketti
18. Henkšelit
19. Rušetti
20. Uimapukšut
21. Tohvelit / töppöset
22. Urheilukenkät
23. Haalarit
24. Halatti
25. Liivi
26. Lakki
27. Urheilupuku

NAISIEN VUATTIET

1. Šukkapukšut
2. Villatakki
3. Hameh
4. Leninki / mekko
5. Paltto
6. Talvipaltto
7. Puku
8. Iltamekko / iltaleninki
9. Turkki
10. Hattu / šliäppä
11. Karvalakki
12. Šormikkahat
13. Takki / bleiseri
14. Minihameh
15. Pikkupukšut
16. Nänniliivit
17. Tuflit
18. Korkiekantatuflit
19. Uimapuku
20. Bikinit
21. Kaklapaikka
22. (Varši)kenkät
23. Pikkulaukku
24. Käsilaukku
25. Peretnikkä
26. Paikka

LAPŠIEN VUATTIET

1. Mekko
2. T-paitta
3. Hameh
4. Uujutakki
5. Villatakki
6. Farkkuhaalarit
7. Polopaita
8. Šajetakki
9. Talvihaalari
10. Farkut
11. Kintahat
12. Hupputakki
13. Pušero
14. Polvipukšut
15. Šormikkahat
16. Lakki
17. Takki
18. Villašukat
19. Kakluš
20. Yöpuku
21. Kumikenkät
22. Kävelykenkät
23. Luistimet
24. Santalit
25. Kaklapaikka
26. Šukšistupnit
27. Räpilät
28. Lippalakki
29. Čoho
30. Talvikenkät

PIÄ

Lakki on **piäššä**.
Otan lakin **piäštä**.
Panen lakin **piäh**.

KAKLA

Ravatti on **kaklašša**.
Otan ravatin **kaklašta**.
Panen ravatin **kaklah**.

JALKA

Kenkät ollah **jalašša**.
Otan kenkät **jalašta**.
Panen kenkät **jalkah**.

Pukšut ollah **jalašša**.
Otan pukšut **jalašta**.
Panen pukšut **jalkah**.

KÄSI

Šormikkahat ollah **kiäššä**.
Otan šormikkahat **kiäštä**.
Panen šormikkahat **käteh**.

PIÄLLÄ

Mekko on **piälläni**.
Otan mekon **piältäni**.
Panen mekon **piälläni**.

1. TEHTÄVÄ. Mitä šie panet piälläš?

Talvella _____
Kevyällä _____
Kešällä _____
Šykyšyllä _____
Pakkasella _____
Heltiellä _____
Kešäkuumalla _____
Vihmalla / šatiella _____

Missä käyt, mitä panet piälläš?
Rahvahah _____
Matkah lähtiessä _____

Pruasniekkah _____
Teatterih _____
Musejoh _____
Kinoh _____
Harjotteluh _____
Meččäh _____
Kalalla _____
Marjah _____
Šieneh _____
Missä vuattiešša kävelet koissa? _____
Mitä vuatetta ennein piettih piällä miehet? _____
Mitä vuatetta ennein piettih piällä naiset? _____
Pietkö šie mitä korissukšie? _____

VÄRIT

keltani	vualienkeltani	tummankeltani
šinini	vualienšinini	tummanšinini
vihrie	vualienvihrie	tummanvihrie
ruškie	vualienruškie	tummanruškie
pruuni	vualienpruuni	tummanpruuni
harmua	vualienharmua	tummanharmua
oranšši		
violetti		
mušta		
valkie		

2. TEHTÄVÄ. Luaji mallin mukah.

Malli: Hänellä on pitkä hameh piällä. – Hiän on pitäššä hameheššа.
Pojalla ollah kumikenkät jalašša. – Poika on kumikenkissä.

Muamo pani muššan turkin piälläh. _____
Lapšella pantih šukkapukšut jalkah. _____
Tytöllä oli uuši valkie mekko. _____
Vierahalla oli kaunis šliäppä piäššä. _____
Ämmö istu lämmin paikka piäššä. _____
Talvella on hyvä kävellä toššu jalašša. _____
Heilä ollah šajetakit piällä. _____
Nyt hiän pani toiset kintahat käteh. _____

3. TEHTÄVÄ. Vaštua kyšymykših.

Min väristä vuatetta šie mielelläš piet? _____
Onko šiušta mušta väri ikävä? _____
Rikenehkö olet valkeissa vuatteissa? _____
Mimmoista värie et tykkyä? _____
Min väristä vuatetta et pane piälläš? _____
Min väriseššä vuattiešša olet tänäpiänä? _____
Min väriset ollah šiun kenkät? _____
Min värisen auton oštasit? _____
Mimmosella värillä mualuasit taloš? _____

4. TEHTÄVÄ. Mi vuate ei kuulu joukkoh? Allaviivua še.

a) toššut, santalit, kumikenkät, šliäppä, stupnit;
b) maikka, villapaita, alušpaita, alušpukšut, nänniliivit;
c) paltto, turkki, šajetakki, talvitakki, karvalakki;
d) kävelykenkät, mekko, hameh, pušero, T-paita.

5. TEHTÄVÄ. Luaji yhyššanat.

kakla	paltto
villa	kenkä
šukši	paita
yö	mekko
karva	takki
kävely	kenkä
uuju	stupnit
kumi	paita
talvi	lakki
kešä	paikka

RAHVAHAN ŠUUŠTA

Paikka ei vuatetta pahenna.
Hoš tervaškanto šuorita ruškeih – šeki rušottau.
Ei kahta hyvyä: unta ta pitkyä paitua.
Ei paitua ennein poikua.
Ruoka ruumihin vahvistau, vuate varren kaunistau.
Vieraš otetah vaštah vuatetta myöte, šanoja myöte kaimatah.
Lämmin on paita palttinaini oman muamon ompeloma;
vilu on paita villaniki ventovierahan kutoma.

6. TEHTÄVÄ. Arvuatko vain jouvut Huikkol'ah?
Käytä apunaš viivan alla olijie šanoja.

Ken kenkän arvuau: yksi hiiri, kakši häntyä?
Päivällä lihua ta vertä täyši, yöllä tyhjänä.
Kumual'l'ah täyši, kohallah tyhjä.
Missä karvani hömmöttäy, šiihi pal'l'aš pissetäh.
Yheštä reijäštä šiämeh, kolmešta uloš.
Šie šieltä, mie tiältä yhteh yökši.
Ken kenkän arvuau: yksi hiiri, kakši häntyä?
Enšin nahka nyletäh šiitä villa keritäh.
Viisi velleštä yheštä ovešta šiämeh männah, a eri huonehissa eletäh.
Šika liinua vetäy liki puun, läpi nahkan.

Lakki, kinnaš ta käsi, vyö, kenkyä ommellah, löttö (viršu), jalka ta kenkä, kenkä ta šukka, šormikaš, paitua pannah piällä.

7. TEHTÄVÄ. Löyvä paššuaja kuva ta kirjuta šen numero.

1. Paita
2. Pukšut
3. Šukut
4. Kenkät
5. Stupnit
6. Leninki
7. Takki
8. Lakki
9. Hattu / šliäppä
10. Kintahat
11. Šormikkahat
12. Villapaita
13. Puku
14. Hameh
15. Kaklapaikka
16. Šukkapukšut

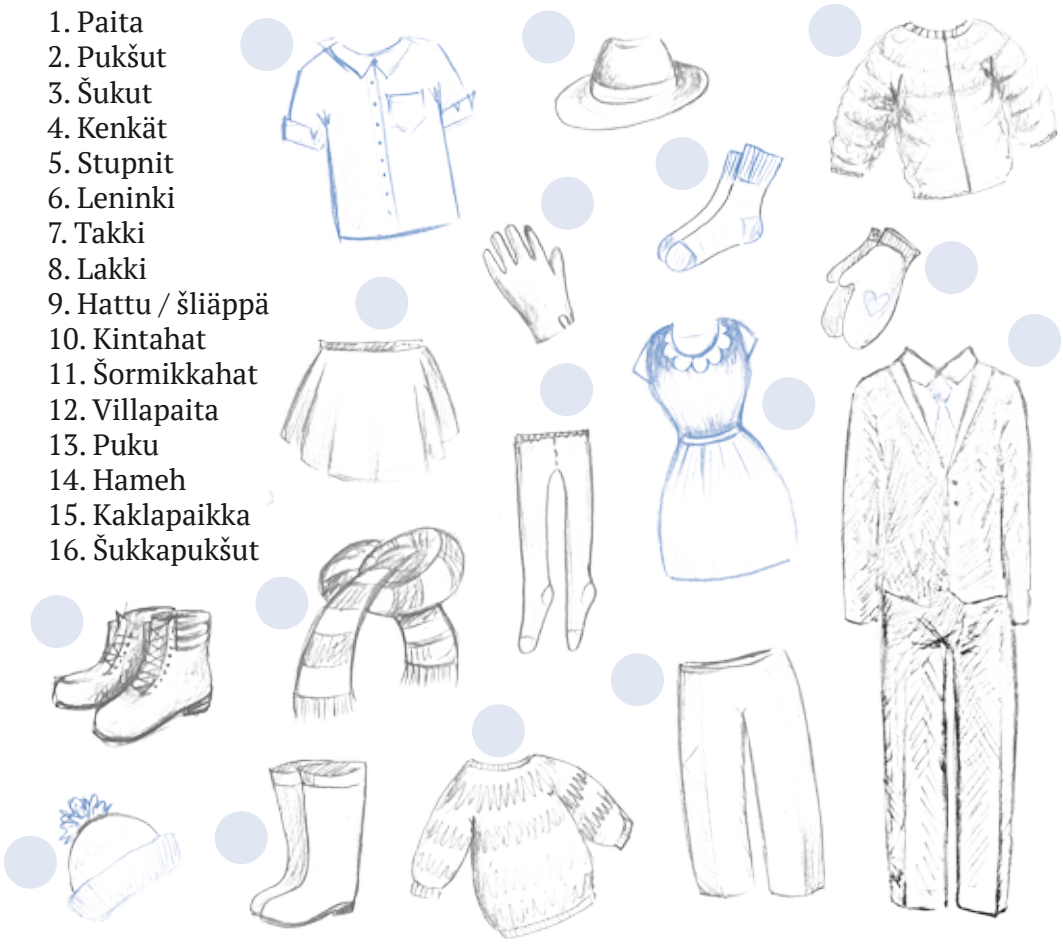

LUKU 11.

Tervehyš on ilmalla paraš

IHMISEN VARTALONOŠAT. TERVEHYŠ. TAUVIT TA LÄSINNÄT

1. TEHTÄVÄ. Luve dialogija.

LIÄKÄRIN VAŠTAHOTOLLA

– Terveh!
– Terveh!
– Mi šilma vaivuau?
– Viime aikoina olen ollun pahašša voinnissa, kivistäy piätä, nivelie viäntelöy, rupesi ryvittämäh. Eklein illalla nousi kuume.
– Oliko korkie kuume?
– Oli 37,3 aštetta.
– Anna mie kuuntelen šilma. Henkitä šyvempäh.
– Šiula on kripin alku.
– Ošša nämä liäkkiet ta yritä vähemmän liikkuo. Juo enämmän ta netälin piäštä tule miun luo. Kun nouššou kuume, ni elä liiku pihalla, kuču liäkärie kotih.

IRJA ŠOITTAU LÄSIJÄLLÄ POTRUŠKALLA

– Vera, terveh! Mitä šiula kuuluu? Mitein šie voit?
– Terveh, Irja. Olen kipienä. Eklein nousi kuume ta kipeyty keroni. Kävi liäkäri ta miäräsi liäkkiet. Nyt ei ole kuumetta tai keroni ei ole niin kipie.

– Konša lähet liäkärih?
– Kun ei olle kuumetta, ni lähen polikliinikkah kolmen päivän piäštä.
– Pitäykö šiula mitä apuo?
– Ei, passipo. Kyllä mie iče pärjyän.
– No, parene šilloin pois. Šoitalla, kun mitä tarvinnet.
– Passipo šiula, Irja.

2. TEHTÄVÄ. Kekši virkkehet käyttyän alla olijie šanoja.

Mie olen … kripissä.	Miula on … krippi.	Milma … vapisuttau.	Miula kivistäy … piätä.

Luou hikeh, šivuja, paha vointi, heikottau, kripissä, kuumetta, janottau, piätä, ryvittäy, kättä, korvua, vapisuttau, ripuli, jalkua, kuumiešša, hammašta, henkäššyttäy, korkie/matala verenpaino, vaččua, topašša, allergija, šelkyä, krippi, vaivuttau, keroista, pahašša voinnissa, ryvityš, okšennuttau, nivelie, korkie šokeri, nikottau

IHMINI

IEŠTÄ

1. Piä, piäkallo, piänahka
2. Kakla
3. Keroni
4. Rinta
5. Vaččа
6. N'apa
7. Šukupuolielmet
8. Käsi (oikie, vašen)
9. Ranneh, kaloveh
10. Šormi (peikalo, juohatuš-, keški-, nimetöinšormi, čakari)
11. Kynši
12. Reisi
13. Polvi
14. Šiäri
15. Jalka
16. Varvaš (ukko-, akka-, keški-, nimetöin-, pikkuvarvaš)
17. Šulavaini

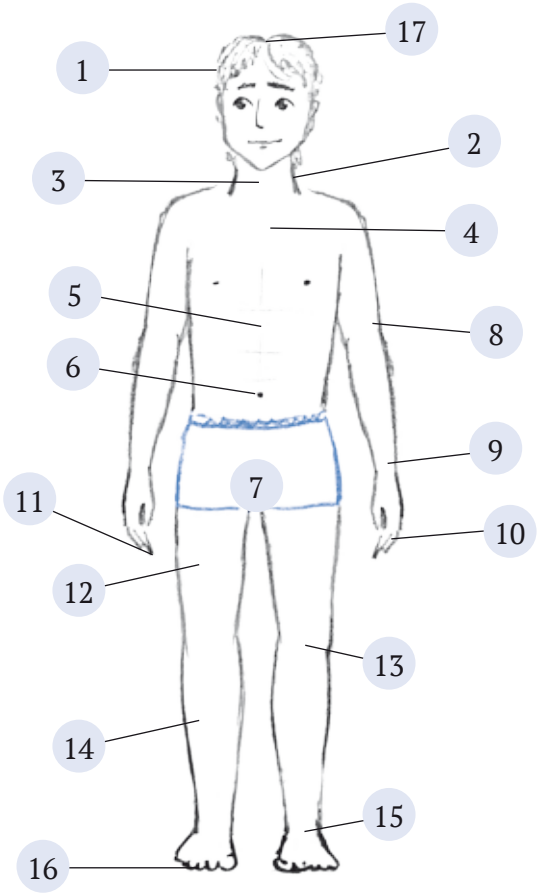

TAKUATA

1. Tukat
2. Takaraivo
3. Niska
4. Hartie
5. Olkapiä
6. Käsivarši
7. Kyynäspiä
8. Takapuoli
9. Šelkä
10. Šelkäranka
11. Pohkie
12. Nilkka
13. Kantapiä

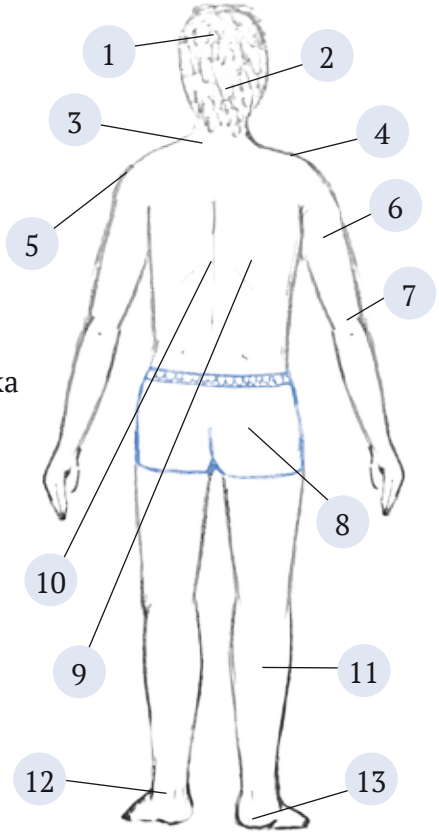

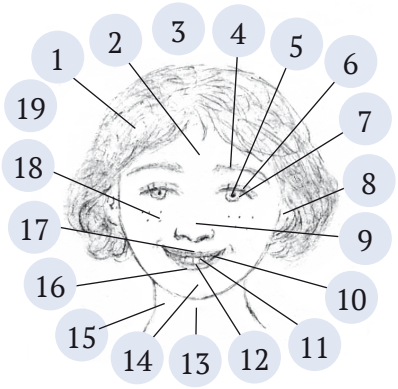

KAŠVOT

1. Tukat
2. Očča
3. Ohimo
4. Kulmakarvat
5. Šilmäluomi
6. Ripsit
7. Šilmä
8. Korva
9. Nenä
10. Šuu
11. Kieli
12. Hampahat
13. Keroni
14. Leuka
15. Kakla
16. Alahuuli
17. Ylähuuli
18. Poški
19. Ikenet

ŠIÄMYKŠET

1. Šyväin
2. Keuhkot
3. Makša
4. Mahalaukku
5. Šelkähiiri
6. Šuolisto
7. Verišuoni
8. Lihakšet
9. Kylkiluut
10. Rintaluu
11. Šelkäranka
12. Ronkkaluu
13. Olkaluu
14. Kaklaluu, rynnäšluu
15. Lapaluu
16. Piäkallo
17. Aivo

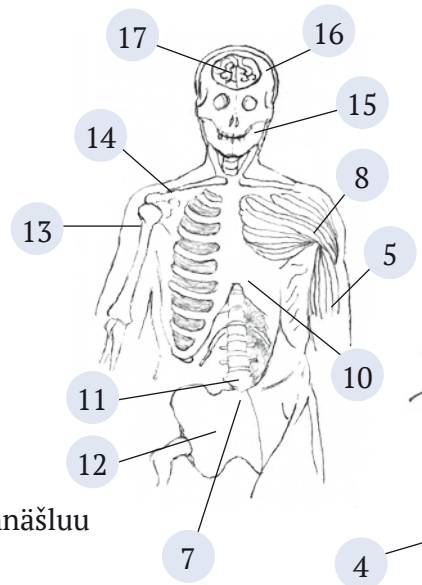

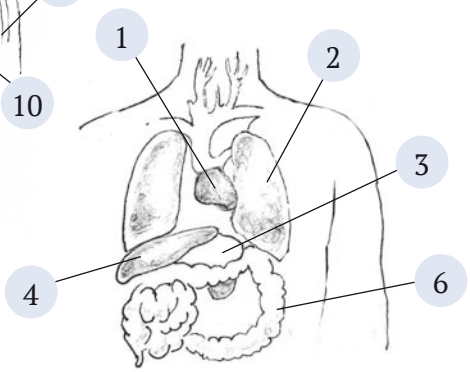

RAHVAHAN ŠUUŠTA

Miksi miula nämä kaikki ihmisenä ollešša?

Šilmät, jotta näkisit,
Korvat, jotta kuulisit,
Aivot ajatteluo varten,
Keuhkot, jotta henkittyä,
Šuu makieta pantavakši,
Šyväin veren pumppuajakši.
Jalat teitä talluajakši,
Kiät armašta šepyäjäkši,
Maha ruuvvan šuluajakši.

3. TEHTÄVÄ. Luve virkkehet. Pane nämä rakentehet muistihis.

Mie kipeyvyin. Rišto joutu šairalah. Naini katkasi jalan. Ämmöllä kivistäy šelkyä. Läsijä lujašti rykiy. Miihkali nyrvähytti jalan. Lapšella pistäy korvah. Hiän rykiy ta on topašša. Miehellä šalpuau henkie. Naisella pistäy kylkeh. Naini on pissokšissa. Ämmöllä jalkoja šuonistau. Hänellä jalka ličkautu. Hiän katkasi šormen. Lapšella kivistäy hammašta. Ukolla rintoja korventau. Muarieta nikottau. Miula nivelijä viäntelöy. Pojalla on käsi poikki. Hänellä on varvaš puhallukšissa. Tuatto on kuumiešša. Hänellä on korkie verenpaino. Tuariella kivistäy piätä. Lapšella vaččua kivistäy. Hiän leikkasi šormen. Huoti šatatti jalan. Huavua porottau. Jalka on kipsissä. Käsi on kiäröššä. Emäntä poltti käteh. Puikko pisti šormeh. Häntä okšennuttau. Lentokonehešša mielie viäntelöy. Lankesi ta šatatti kyynäšpiän. Häntä heikottau. Še liäke on hyvä vaččatautih (piänkipuh, kuumieh). Tämä voije on hyvä nivelien kivissykšeh. Hiän on vaččatauvissa (kripissä, kuumiešša, pahašša voinnissa, keuhkokuumiešša, topašša). Katti on leikkuulla.

Ihmini on likinäköni (šokie, kuurnis, mykkä, rampa, kuuromykkä, heikkohenkini, hermovikani).

Ihmini on terveh (jo pareni, läsiy, on pahašša voinnissa, on šairalašša).

Häntä vaivuau verenpaino (piänkipu, paha kuulo, verenpaino).

Parene pois, ota liäkettä, elä šyö šuolaista, piteliyvy liäkärin miäräykšie.

4. TEHTÄVÄ. Yritä vaššata min liäkärin apuo konša tarvitah. Käytä viivan alla olijie šanoja apunaš.

1) Kipeyty lapši. Hänellä on kuumetta, ryvittäy ta on melko pahašša voinnissa. Kenen apuo lapši tarviččou?

2) Poika luiskahti tiellä ta katkasi jalan? Min liäkärin apuo poika on vailla?

3) Muamo tuli töistä illalla pahašša voinnissa. Hänellä kivisti piätä, vianteli nivelie ta hiän pahoin makasi. Še vois olla kripin alkuo. Min liäkärin luo hiän lähtöy vaštahotolla?

4) Ämmö alko pahoin nähä. Hiän ei niä lukie ta kaččuo televisorie. Entiset šilmälasit ei enämpi auteta. Mi liäkäri vois auttua ämmöllä?

5) Miula kipeyty keroni, kähisty iäni ta nousi korkie kuume. Mi liäkäri tarviččis miula nyt?

6) Naini on pakšuna. Min liäkärin luo hiän tiluau numeron ta lähtöy poliklinikkah?

7) Ukkuo rikeneh vaivuau šyväin. Šiih pistäy ta ahistau rintua. Min liäkärin apu ois hänellä paraš?

8) Yrjöllä koko yön kivisti hammašta. Hiän ei voinun muata, liäke pahoin autto. Huomenekšella puhalti pošken. Min liäkärin luo Yrjö lähtöy?

Hirurki, pediatri / lapšienliäkäri, kardiologi / šyväinliäkäri, šilmäliäkäri, keroisliäkäri, naisliäkäri, hammašliäkäri, terapefti / yleisliäkäri.

5. TEHTÄVÄ. Kekši virkkehet.

OLET LÄSIJÄ

Mi šilma vaivuau?
– vačča, piä, hammaš, šelkä kipie
– allergija pölyllä, kalalla

Mitä?
– vaivuttau
– ryvittäy
– mielie viäntelöy
– nenä vuotau

Missä olet?
– venyn šänkyššä
– olen koissa
– olen šairalašša

Kuin pitälti?
– netälin
– pari päivyä
– enšimmäistä päivyä
– kuukauven

Mitä ruat?
– mittuan verenpainuo ta kuumetta
– kučun liäkärie kotih
– makuan
– luven
– juon äijän
– šyön liäkettä

6. TEHTÄVÄ. Kačo kuvie ta šano, mi ketä vaivuau.

Miula on nälkä. – Miula ei ole nälkä.
Miula on jano. – Miula ei ole jano.
Miula on kuuma. – Miula ei ole kuuma.
Miula on kylmä. – Miula ei ole kylmä.

läsie	hirnuo	Rykie (k-v)
Mie	Mie	Mie
Šie	Šie	Šie
Hiän	Hiän	Hiän
Myö	Myö	Myö
Työ	Työ	Työ
Hyö	Hyö	Hyö

– Mitein šie voit?
– Voin hyvin / pahoin. Miula on verenpaino (korkie / matala).
– Mimmoni kuume šiula on?
– 38 aštetta
– Parene rutompah!

7. TEHTÄVÄ. Luve dialogi. Vaštua kyšymykših.

– Terveh!
– Terveh!
– Ken šie olet?
– ...
– Montako šiula on vuotta?
– ...
– Mi šilma vaivuau?
– ...
– A-voi-voi, kun šie olet ruškie. Eikö šiula hoti ole kuumetta?
– En tiijä. Mie eklein olin kalalla ta kaššoin jalat. Tänäpiänä miula kivistäy piätä, olen topašša ta voit olla kuumettaki. En ole vielä mitannun.
– Mitakka kuumetta ta mie miäryän šiula liäkettä viluššukšešta. Oša ne apteekista ta ota niitä kolmičči päiväššä.

8. TEHTÄVÄ. Arvuatko vain jouvut Huikkol'ah?

Mi on vaškini vakkani, luini lukkoni, šeiččen loukkoni.
Kakši kullaista käkie yli orren tappelou.
Lauta lammissa ei laho, eikä happane.
Kakši puriehta rinnakkah ikäh kulkou, eikä toini toistah niä.
Yksi šuari, viisi nientä.
Katajikko niemen piäššä tyynellä i tuulella liikkuu.
Kakši ruškieta vaššakkah.

Korvat, käsi, parta, piä, huulet, kieli, šilmät.

RAHVAHAN ŠUUŠTA

Šuru šortau **šyväimen**, mureh **muuvvon** muuttau.
Kun on **nenä** novešša, ni asiet on tovešša.
Kenen **jalka** kapšau, šen ni **šuu** n'apšau.
Lyhyöt on valehen **jalat.**
Ei kaikki **šuuh**, mitä **šilmä** näköy.
Šilmät uavut, **kiät** haravat.

LUKU 12.

Imperfekti. Šiä

IMPERFEKTI

1) VERBITYYPIT 1, 2, 3, 5, 6

O, Ö, U, Y säilytäh

kaččuo	kačo|n	kačo**i**n	mie kerroin
kyšyö	kyšy|n	kyšy**i**n	šie kerroit
kuččuo	kuču|n	kuču**i**n	hiän kerto
tahtuo	taho|n	taho**i**n	myö kertoma
			työ kertoja
			hyö kerrottih

A, Ä, E, I kavotah

matkuštua	matkušša|n	matkuššin	mie tulin
näyttyä	näytä|n	näytin	šie tulit
eččie	eči|n	ečin	hiän tuli
kapaloija	kapaloiče|n	kapaloičin	myö tulima
männä	mäne|n	mänin	työ tulija
tarvita	tarviče|n	tarvičin	hyö tultih
puata	pakene|n	pakenin	

2) VERBITYYPPI 2

VV→ V**i**

šuaha	šua|n	šain	mie šöin
juuvva	juo|n	join	šie šöit
šyyvvä	šyö|n	šöin	hiän šöi
tuuvva	tuo|n	toin	myö šöimä
viijä	vie|n	vein	työ šöittä
			hyö šyötih

uija	ui|n	uin
voija	voi|n	voin
nähä	niä|n	nävin (näin)
käyvä	käy|n	kävin

3) VERBITYYPPI 4

muata	makua|n	makasin	makain
pelata	pelua|n	pelasin	
korjata	korjua|n	korjasin	korjain
ruveta	rupie|n	rupesin	rupein
luvata	lupua|n	lupasin	lupain
hourata	houruan	hourasin	hourain

4) VERBITYYPPI 1

kakši tavuo **1. tavu 2. tavu** **a – a**	**preesens**	**imperfekti** **a – oi**
rua-tua	ruan	ruavoin
kua-tua	kuan	kuavoin
an-tua	annan	annoin
mak-šua	makšan	makšoin
aut-tua	autan	autoin

5) VERBITYYPPI 1

	tietyä*	tiijän	tiesin
	löytyä*	löyvän	löysin
	lähtie*	lähen	läksin
nt : nn	työntyä*	työnnän	työnšin
	tuntie*	tunnen	tunšin
	lentyä	lennän	lennin
	rakentua	rakennan	rakennin
	okšentua	okšennan	okšennin
	komentua	komennan	komennin

lt : ll	kieltyä	kiellän	kiellin
	šäveltyä	šävellän	šävellin
	viheltyä	vihellän	vihellin
	uškaltua	uškallan	uškallin
	čukeltua	čukellan	čukellin
rt : rr	ymmärtyä	ymmärrän	ymmärrin
	piirtyä	piirrän	piirrin
	šiirtyä	šiirrän	šiirrin
	kiertyä	kierrän	kierrin

1. TEHTÄVÄ. Pane verbit imperfektih ta löyvä infinitiivi.

Mie otan kirjan. _____
Šie avuat ikkunan._____
Myö tuomma marjoja._____
Mie oššan šiula kukkie._____
Šie šyöt voileivän. _____
Jušši šuau lahjan._____
Myö valičemma tavarua. _____
Työ mänettä työh._____
Puavila panou kirjat škuappih._____
Viime kešänä mie olen lomalla _____
Netälin lopušša myö kävelemmä mečäššä. _____
Hyö otetah valokuvie._____
Talvella mie luven äijän. _____
Muamo keittäy kalakeittuo._____
Junašša myö peluamma korttih. _____
Matti ei kuuntele ratijouutisie. _____
Mie en kuču häntä._____
Hiän pakenou pois muašta. _____

2. TEHTÄVÄ. Pane šulkuloissa olijat verbit oikieh muotoh.

Huomenekšella mie (havaččeutuo) _____ šeiččemeltä. (Noušša) _____ heti šänkyštä ta (männä) _____ kylpyhuoneheh. (Peššä) _____ hampahat ta (käyvä) _____ šuihkušša. Šen jälkeh (šuoriutuo) _____ ta (männä) _____ keittijöh. (Keittyä) _____ kahvie. (Ottua) _____ jiäškuapista maitopurkin, voita ta juuštuo ta (panna) _____ ne štolalla. (Leikata) _____ leipyä veičellä. (Ottua) _____ šanomalehen ta (avata) _____ šen. (Lukie) _____ lehtie, (juuvva) _____ kahvie ta (šyyvvä) _____ voileipyä. (Lukie) _____ lehtie noin puoli tuntie. Šiitä (korjata) _____ ruuvvat ta aštiet pois stolalta.

(Panna) _____ takin piällä ta lakin piäh. (Lähtie) _____ pihalla. (Kaččuo) _____, onko miula avuan matašša. (Männä) _____ alaš hiššillä. (Kävellä) _____ buššipyšäkillä ta (vuottua) _____ buššie noin 10 minuuttie. Lopulta še (tulla) _____. (Ajua) _____ buššilla työh.

Miun työpäivä (alkua) _____ yhekšältä. Työššä mie (lukie, kirjuttua, lähettyä) _____, _____, _____ šähköpoštie ta (šoittua) _____ asiekkahilla. Miun työpäivä (loppuo) _____ 17:00. Kotimatalla mie (käyvä) _____ kaupašša. Kaupašta mie (oštua) _____ ruokua. Toiččі illalla (käyvä) _____ uimahallissa, šielä mie (uija) _____ ta (istuo) _____ šaunašša.

Tavallisešti mie (tulla) _____ kotih kello 19:00. Illalla mie (keittyä) _____ illallista, (šyyvvä) _____, (kaččuo) _____ televiisorie, (kuunnella) _____ uutiset ta (istuo) _____ netissä. Kello 23:00 (ruveta) _____ muate.

3. TEHTÄVÄ. **Luaji kyšymyš ta kyšy parilta. Käytä vaštaukšešša šanoja: *eklein, toissapiänä, viime vuotena, viime kuušša, viime netälillä, 10 vuotta takaperin, elokuušša, piätinččänä* tni.**

Malli: Konša viimekši kävit kirjaštošša? – Kävin viimekši kirjaštošša vuosi takaperin.

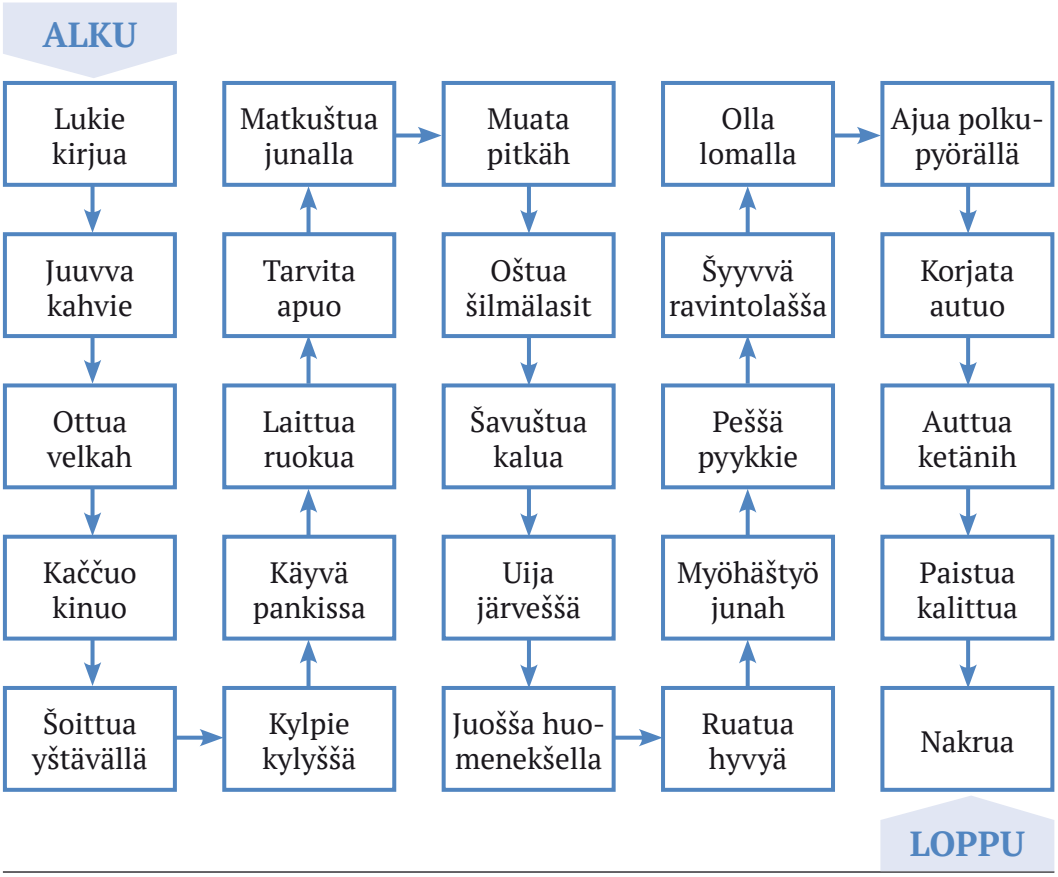

4. TEHTÄVÄ. **Täytä taulukko.**

VERBITYYPPI 1

antua	Mie ann**a**-n, a**nt**a+**n**	Mie en anta**n**	Hiän ei anta**n**	Hyö ei anne**ttu**
ottua				
lukie				
itkie				
leikkie				
kaččuo				
kuččuo				

VERBITYYPPI 2

šyyvvä	**mie šyö**-n, **šyö+nyn**	Mie en šyö**nyn**	Hiän ei šyö**nyn**	Hyö ei šyö**ty**
juuvva				
myyvvä				
tuuvva				
voija				
viijä				
šuaha				
tupakoija	tupakoi-~~**ja**~~	Mie en tupakoi**nun**	Hiän ei tupakoi**nun**	Hyö ei tupakoi**tu**
ikävöijä				
haravoija				
kapaloija				
isännöijä				
emännöijä				

VERBITYYPPI 3

Huom! **olla – ol + nun › ollun**; **purra – pur + nun › purrun**; **noušša nouš + nun › nouššun**.

männä	**män+nyn**	Mie en män**nyn**	Hiän ei män**nyn**	Hyö ei män**ty**
panna				
paissa				
juošša				
purra				
noušša				

tulla				
kuunnella				
ajatella				

VERBITYYPPI 4

ruvet+**nun** > ruven**nun** hyö ei ruvet+**tu**

ruveta				
pelata				
šiivota				
haluta				

VERBITYYPPI 5

tarvita				
mainita				
valita				

5. TEHTÄVÄ. Löyvä še ken.

1. **(käyvä)** tänä kešänä Šuomešša.
2. **(šyyvvä)** huomenekšella huttuo.
3. **(juuvva)** päivällä kahvie.
4. **(lähtie)** töih omalla autolla.
5. **(šoittua)** eklein heimolaisillah.
6. **(oštua)** kaupašta omenua.
7. **(näkeytyö)** illalla kouluyštäväh kera.
8. **(tulla)** kurššiloilla trollikalla.
9. **(unohuttua)** kotih mopikan.
10. **(kuunnella)** huomenekšella karjalankielisie uutisie.
11. **(šiivota)** korttierih šuovattana.
12. **(noušša)** aikaseh/kuuvvelta toissapiänä.
13. **(paistua)** kalua elokuušša kešämökillä.
14. **(haravoija)** heinyä heinäkuušša.
15. **(nähä)** vanhua tuttavua rautatieašemalla.
16. **(leikkie)** punukkojen kera netälin lopušša.
17. **(pelata)** kyykkyä kešällä.
18. **(panna)** potakat kuoppah.
19. **(myöhäštyö)** tänäpiänä töih.
20. **(šuaha)** rahapalkinnon viime hyväštä työštä.
21. **(myyvvä)** vanhan auton.
22. **(lukie)** Kalevalua keškikoulušša.
23. **(kävellä)** piätinččänä koiran kera.
24. **(mualata)** kešämökin šyyškuušša.
25. **(olla)** eklein teatterissa.

EI ŠIÄ ŠIÄREH TARTU, EIKÄ ŠAJE ŠATATA

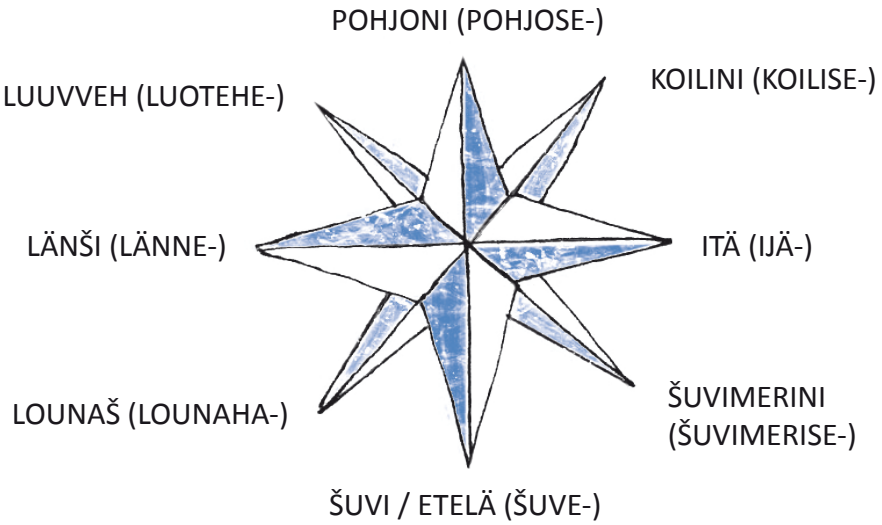

KARJALA

Karjalan tašavalta on Venäjän luoteisošašša. Talvi Karjalašša on pitkä ta lumini. Tašavallan pohjoispuolešša še keštäy šiinä 190, a šuvipuolešša läheš 150 päivyä.

Kešä on melko viilie ta vihmasa. Heinäkuu on vuuvven lämpimin kuukauši. Šen keškilämpötila on pohjoispuolešša +14°, šuvipuolešša +17°. Kylmin aika on pakkaiskuu. Šen keškilämpötila pohjoješša on -12°, šuvešša -9°. Korkein lämpötila +36° on merkitty Pudožissa vuotena 1972 ta matalin -54° Aunukšešša vuotena 1940.

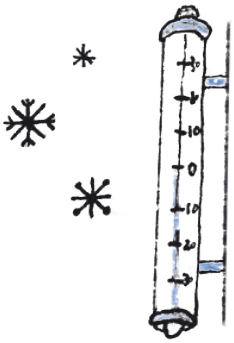

Šiä noušou; lämpiey; jähtyy; muuttuu; vaihtelou.

Tuuli tuulou; ulvou; noušou; lauhtuu; laivenou; tyyntyy; vakautuu; puahtau; viheltäy; vinkuu; muuttuu. Vihurilla ottau. **Tuulispiä** (nenä). **Tuulenkopra**.
Tuuli on šuuri; kylmä; lämmin; vaštatuuli; myötätuuli; vihakka; navakka; vieno; vihani; muankuataja (myrškysä).

Päiväni, **päivä** paistau; puahtau; laškou; noušou; rušottau; koittau; lämmittäy; polttau.

Šatau (šatua) vettä, lunta, räntyä, ruahta (ruah-rakehet).
Vihmuu (vihmuo); čipertelöy (hienoseh vihmuu).
Vihma (šaje) on ankara; heittelömätöin, pitkäaikani.

Lumi. Lunta tupruttau (tupruttua); tupruou (tupruta); šatau; panou. **Tuisku**.Tuiskuou (tuiskuta). **Purku**. Purkuou (puruta). **Viti** (pöläjäy).

Räntä (märkä lumi). Räntyä šatau.
Ruah. Ruahta šatau; čapuuttelou.

Pilvi noušou; kulkou. Vihma(šaje)pilvi; lumipilvi; ukkoispilvi; pilvenhattara. Taivahalla ei ole yhtänä pilvenhattarua.
Muavuntahini (koko taivaš on šajepilvien peitošša). Taivaš on männyn muavuntahiseh, piisuau tuaš vihmua.

Ukkoni jyräjäy (jyrätä); käypi maih, lyöy.
Tulta isköy (iskie).

Šumu = **tumanto** laškeutuu; noušou. Šakie tumanto.

Pouta. Eklein vihmu, a tänäpiänä on pouta.

Šelkie. Tänäpiänä on šelkie šiä.

Kuu, **kuutoma** (kasakan päivä), **rieška** paistau; šyntyy; kuumottau; kašvau; kuluu; valottau. Täyši kuu. Kulu kuu. Kulun kuun kanta. Kašvaja kuu. Uuši kuu. Kuu on kululla.

Revontulet paletah
Pakkani paukkau; kiristyy; lauhtuu; purou; näpistäy.
Halla panou pellot. Halla pani vil'l'at.

RAHVAHAN ŠUUŠTA

Näin šanotah šiäštä:

Ei šiä šiäreh tartu, eikä šaje šatata.
Lunta tulou, mi muah mahtuu.
Tulou lunta kuin turkin hiemašta.
Tuulou niin, jotta kuurnehet kuulou.
Tuulou niin, jotta kävyt kankahalla hyppiy.
Vihmuu, kuin korvošta kuatau.
Ukkoni pieröy (kalat, lihat).

6. TEHTÄVÄ. Kuuntele ta kirjuta kaupunki.

		-13°	1._____
		+21°	2._____
		-2°	3._____
		+19°	4._____
		+24°	5._____
		-10°	6._____
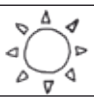		+20°	7._____

Šiä on märkä; kylmä; vilu; šelkie; vihmasa; tuulini; lauhie; koštie; viilie; šuvi(šiä); lämmin (šuoja); kaunis; paha; hyvä; ilkie; mahotoin.

7. TEHTÄVÄ. Kačo tätä karttua ta valiče, minne šie tahtosit lähtie. Kerro, konša? Minne? Millä? Kuin pitäkši aikua šie lähet? Kirjuta lyhykkäini matkakertomuš mallin mukah.

PETROSKOI – LOUHI 15.06.–17.06.

15.06.	Tänäpiänä on 15.06 (viiještoista kešäkuuta), Petroskoissa on kaunis kešäpäivä, +22 (kakšikymmentäkakši aštetta lämmintä), illalla luvattih vihmua. Mie lähen työmatalla Louheh junalla. Juna lähtöy Petroskoista klo 23:00 (yheltätoista illalla) ta tulou perillä huomena huomenekšella klo 11:30 (kello puoli kaheltatoista).
16.06.	Tiälä on vilumpi kuin Petroskoissa, tänäpiänä on +13, tuulou ta čipertelöy. Ašemalta läksin hotellih taksilla. Klo 14:00 läksin monitoimitaloh ta olin šielä viiteh šuate. Še ei ole loittona, šentäh mänin aštumalla. Illakši šiä on kokonah pilautun, lujašti vihmuu, tuulou, jyrähtelöy ukkoista ta on vain +10. Yöllä lujašti jyräsi ukkoni, iski tulta ta vihmu.
17.06.	Huomenekšella šiä pareni ta lämpesi, oli pouta ta +17. Läksin Louhešta Petroskoih päiväjunalla ta tulin kotih yöllä.

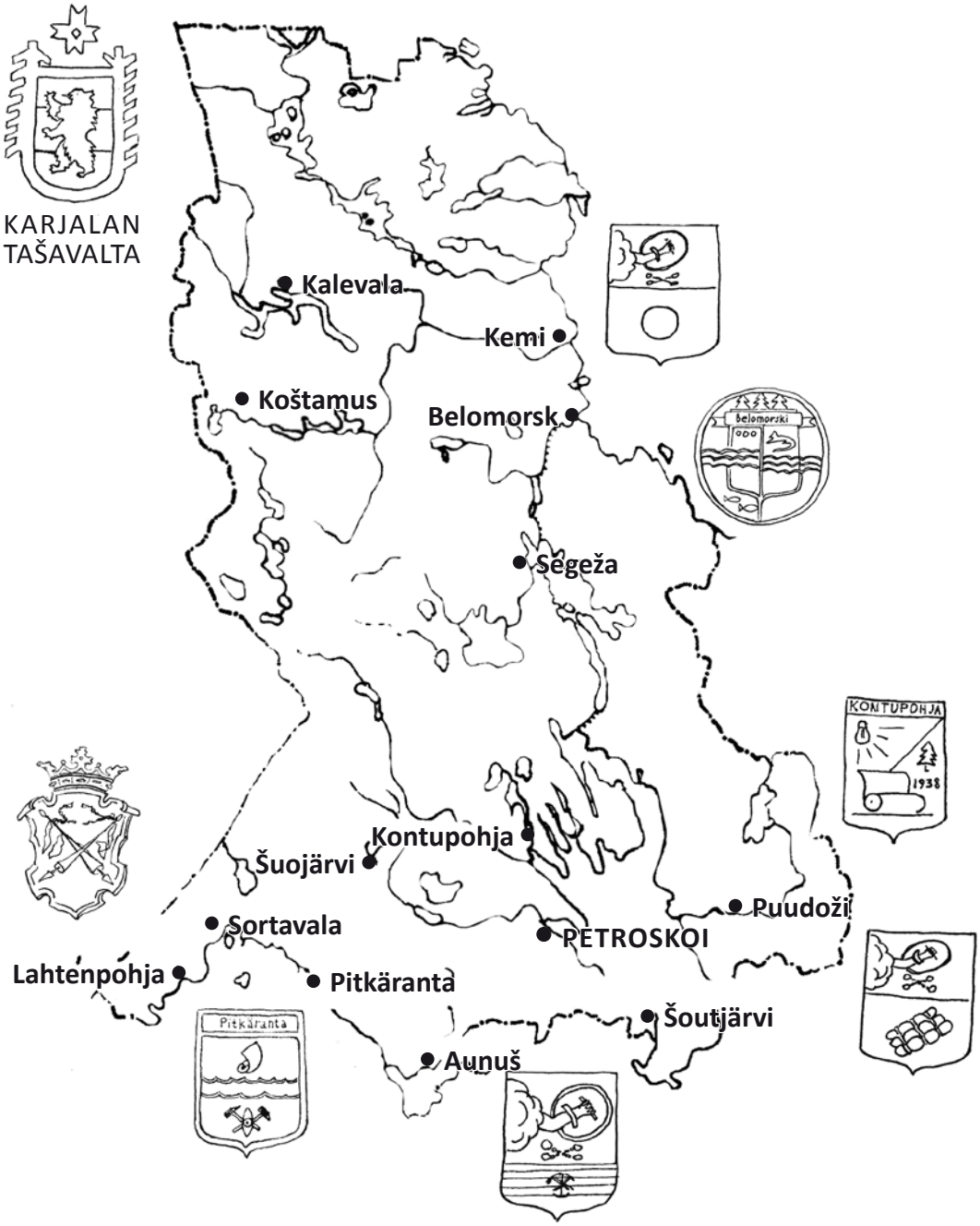

Mimmoni šiä tänäpiänä on?

Kuiva, märkä, kuuma, lämmin, kylmä, vilu, vihmasa, šatieni, lumisa, tuulisa = tuulini, pilvisä, hämärä, viilie, tyyni, lauhie (ei pakkani), pakkaissšiä, pouta, šumusa, paha, hyvä, ei ole hiävini (ei ole kehuttava), kirkaš, aurinkoini, šelkie, räntäsä.

Luokopäivä (aurinkoini, tuulini) päivä, konša luoko kuivuu hyvin.

Luokošiä.

8. TEHTÄVÄ. Vaštua kyšymykših.

1) Mimmoni šiä tänäpiänä on?
2) Montako aštetta pakkaista (lämmintä) tänäpiänä on?
(Tänäpiänä lämpötila on nollašša).
3) Onko tänäpiänä pouta vain šatauko?
4) Onko tänäpiänä hyvä keli?
5) Mimmoni šiä on šiušta mielehini?
6) Mimmoista šiätä šie et tykkyä?

OUTIN TA LEMPIN PAKINA

– Outi, mimmonipa šiä teilä tänäpiänä šielä Kalevalašša on?

– Huomenekšešta oli šelkie ta vähäsen pakaisti, a nyt puolista päivistä rupesi lumišatien ta ihan pimeni pihalla. Lunta tulou, kuin turkin hiemašta, tupruttau, jotta hirvie. Koko muajilma on lumen vallašša. Ei nävy ei muata, ei taivašta. Kaikki polut lumi tuaš umpasi, ei ole hiiren hyppyämyä. On šuomittavua isännällä. Tämmösellä šiällä ei himota pihallakana lähtie. Ei tämmösellä šiällä hyvä isäntä piäššä koiruah pihalla, ta pahaki ukko – akkuah.

– No ei šitä kannata varata, ei šiä šiäreh tartu. Talvihan on paraš lumiaika. Ta kun šatau lumen kylmäh muah, še on hyvä. Pahempi ois, kun šatais šulah muah. Šemmoni talvi on paha ta tautisa.

– Joko še teilä, Lempi, Petroskoissa tuntuu olovan talvi?

– Onšei meilä jo lunta, ka ei äijyä. Min kerkiey šatua, šei šulau melkein peräkkäh. Tiet ollah šulat, tai Onegajärvi on vielä auki. Ei tämä ainaki meilä ole vielä tavallista talvie.

– Ratijošša paistih, jotta jo lähipäivinä šiä jähtyy ta ihan pakkasie jo luvattih.

– Anna vain pakaistuis. Pakkani on parempi, kun tämmöni šiä. Pakkani virkistäy, šuau jiän vesien piällä, käšköy nuoret hiihtämäh ta luistelomah, vanhukšet kiukuanperäh lämpiemäh. Šeki pakkasen-ruato kun oikein kiristyy, ni šuat šitä pakautella:

Pakkani, pusurin poika,
elä kylmä kynšijäni,
elä kohmo koprijani!
Kylmä šoita, kylmä maita,
kylmä kovija kivijä,
palavija puateroja!

9. TEHTÄVÄ. Vaštua kyšymykših.

1) Šano, mimmoni šiä on Kalevalašša?
2) Mitä šano Lempi Petroskoin šiäštä?
3) Onko Kalevalašša šuuri lumišaje? Mitein šiitä Outi šano?
4) Mitä šano lumešta Lempi?
5) Kalevalaššako vain Petroskoissa on jo tavallini talvi?
6) Mitein pakkaista pakauteltih?

– Läkkä tänäpiänä kyykkyä lyömäh!
– Ka kačo šie tuota šiätä, pihalla čipertelöy.
– Emmähän myö ole šuola šulamah.

RAHVAHAN ŠUUŠTA

Šuuren tuulen aikana šanotah:

Tuulen ukko, tuulen akka, tuulen entini emäntä,
rauhotu ruavoštaš, ašetu ajatukšistaš.

Konša vihmuu äijälti, niin šanotah:

Oi ukko, ylini herra, tahi tuatto taivahaini,
viepä veteš muilla mailla, muilla mailla vierahilla,
šielä vettä tarvitah, šielä piimällä pirtit pešty,
voilla šaunat viskual'tu.
Tiälä on vettä äijän entistäki.

10. TEHTÄVÄ. Arvuatko vain jouvut Huikkol'ah?

1) Akan räččinä aijalla täitä täyši.
2) Ympäri nenäštä kiertäy, vain käteh et šua.
3) Kuuluu, a nävy ei.
4) Ikkunašta akkunah poikki rautani korento.
5) Kulkou muat kuin kuninkaš, vajeltau kuin valtaherra.
6) Mi on joučenta valkiempi?
7) Jänis juoksi jiätä myöte, pirpetti pihoja myöte, pisti piäh pinon rakoh.
8) Maito kuatu lattiella, ei šua nuolomalla, eikäi vuolomalla.
9) Šaali rippuu taivahalla, ripusat muata viiltäy.
10) Piiterissä pino kuatu, tänne kuulu jyrähyš (räjähyš).
11) Pelto ei ole mitattu, lampahie ei ole luvettu, iče paimen šarvipiä.

Päiväni, pakkani, ukonjyry, ukonkuari, taivaš, tähet, kuu, tähet taivahalla, tuuli, lumituisku, vihma, päivän šätiet.

TIIJÄTKÖ ŠIE MITÄ MERKIČČÖY, KONŠA:

- Piäčkyset lennetäh alahakkali.
- Koira piehtaroiččou lumešša.
- Kišša noušou kiukualla.

11. TEHTÄVÄ. Luve teksti ta merkiče, onko oikein vain viärin.

VUUVVENAJAT

Lapšet kisatešša kiistauvuttih šiitä, mi on paraš vuuvvenajoista: kešä, šykyšy, talvi vain kevät. Jokahisella heistä oli oma mielehini vuuvvenaika ta jokahisen mieleštä juštih še oliki paraš. Katti kehu kešyä, Riiko šano šykyšyö toisie paremmakši. Aleksin mieleštä talvi oli mukavin, a Niinašta ei mikänä ollun niin hyvä, kuin kevät.

Kun asie alko olla jo torua vailla, hyö juoštih ukkoh luo kyšymäh häneltä. Ukko tarkkaseh kuunteli koko lapšien šeikan, istuutu heijän eteh ta šano:

– Ruatakka, lapšet, näin. Kun työ oletta kaikin eri mieltä, mi vuuvvenaika on paraš, ni ruvekkah yksi teistä kešäkši, toini šykyšykši, kolmaš talvekši ta nelläš kevyäkši. Kertokkua jokahini tarkkaseh, mintäh hiän valičči šen ajan ta mitä hyvyä šiinä on. Mie kuuntelen joka jutun ta šiitä vašta šanon, mitä koko asiešta ajattelen.

Lapšet šeisatuttih rivih ukon eteh.

– Mie rupien kešäkši, šano Katti. – Kešä on miun mielehisin vuuvvenaika. Še on niin kaunis ta värikäš! Linnut lauletah huomenekšešta iltah, kukitah kukat, kaunehet liipukkaiset ta korentoiset lennelläh pihalla, heiniköštä kuuluu rašvakatin rakšutušta. Järven toiselta rannalta kuuluu käjen kukuntua. Lämpimäšti paistau päiväni. Šiä on niin lämmin. Toičči jyräjäy ukkoni ta vihmuu. Ennein vihmua taivahalla ilmeštyy monivärini ukonkuari. Še on kuin kaunis vemmel järven piällä. Myö kun niämmä šen, ni karjumma:”Ukonkuari vettä juou!” Vesiki järveššä on lämmin ta lapšet uijah yllin kyllin. Voit onkittua kalua ihan kotirannašta, šouvella venehellä, käyvä vanhempien kera meččäh marjah ta šieneh. Kešä on vielä loma-aika. Ei muuta, kun iluo ta hyvyä mieltä.

– Mie rupien šykyšykši, piätti Riiko, kumpasen vuoro tuli paissa ukolla valitušta vuuvvenajašta. – Šykyšyllä jo jähtyy ilma, tuulen henki on vilumpi, rikeneh vihmuu. Vain kun mie olen makienšyöjä, ni šentäh tykkyänki šykyšyö. Täh aikah voit herkutella monenmoista marjua. Kotitarhašša kypšytäh omenat ta luumut. Kašvimailta korjatah potakat ta kualit, porkkanat ta punajuuret. Väriltähki šykyšy on toisenmoini, kun muut vuuvvenajat. Vihrie kešämeččä muuttuu kirkkahakši ta monivärisekši. Loittuota näyttäy, jotta meččä rupesi kukkimah. Šyyštuuli repiy lehtijä puista, pyörittelöy niitä, kantau mataššah ta šiitä levittäy niistä mualla kaunehen maton. Mečäššä tai pihoilla on kuin pruasniekka. Linnut lennelläh šuurissa parviloissa ta šuoritah šuveh. Elukatki vuotetah talvie, luajitah pešie. Šyyškuušša lapšilla alkau koulu.

Aleksi oli rivissä kolmantena.

– Mie olen talvi, šano hiän. – Talvella valkie peite kattau muan. Kaikki on niin kaunista, puhašta ta niin kuin uutta. Jovet ta järvet jiävytäh. Puut ta penšahat ollah kaunehissa lumivuatteissa, kannon piäššäki on ihan uuši valkie lumilakki. Pakkani paukkau, rikeneh šatau lunta. Toiččі purkuou ta ulvou tuuli. Pihalla ollah šuuret lumihanket. Nyt voit hiihtyä ta laškie mäkie, jiällä on hyvä luissella. Šuvella voit vierettyä šuurie lumikurkkoja ta luatie niistä lumilinnoja ta lumiukkoja. Talvella on parahin lapšien pruasniekka Uuši Vuosi. Vain talvella on liikkehessä Pakkaisukko, mi tuou meilä lahjoja ta hyvyä mieltä. Talvi še miun mieleštä taitau olla paraš.

– A mie olen kevät, šano Niina, kumpani viimesenä vuotti vuoruoh. – Mie kuuntelin teitä kaikkie ta nyt tiijän, jotta kevät še on vuuvvenajoista kuitenki paraš. Loppuu pitkä kylmä talvi. Niin kuin pitäštä talviunešta havaččeutuu luonto. Päiväni paistau ta jo lämmittäy, alkau šulua lumi, ilmeštyy pälvijä. Jo kuuluu purosien čolajantua. Lehet puhetah puissa ta vereš ruoho värjyäy muan vihriekši. Muuttolinnut kotiuvutah ta aletah laulua ta pešiytyö. Kaunis šiä ta lämmin tuulen henki muanitetah lapšie kisuamah pihalla.

– Šano nyt, ukko, mi vuuvvenaika on kuitenki paraš, kyšyttih lapšet ta vuotettih, kenen še ukko nyt kaččou parahakši.

Ukko nousi šeisomah, šilitteli lapšien päitä, kehu jokahista mukavašta kertomukšešta ta šano:

– Mieleštäni, joka vuuvvenaika on hyvä omalla tavallah.

1. Lapšet pihalla paistih koulušta.	a) oikein	b) viärin
2. Katti rupesi kešäkši.	a) oikein	b) viärin
3. Riiko tykkyäy talvešta.	a) oikein	b) viärin
4. Aleksi kerto kevyäštä.	a) oikein	b) viärin
5. Niinašta tuli šykyšy.	a) oikein	b) viärin
6. Pihalla oli 7 lašta.	a) oikein	b) viärin
7. Hyö juoštih ukon luo.	a) oikein	b) viärin
8. Ukko šano, jotta kešä on paraš vuuvvenaika.	a) oikein	b) viärin
9. Šykyšy on lämmin vuuvvenaika.	a) oikein	b) viärin
10. Kešällä lapšet käyväh koulušša.	a) oikein	b) viärin
11. Talvella kuuluu käjen kukuntua.	a) oikein	b) viärin
12. Kevyällä linnut šuurissa parviloissa lennelläh šuveh.	a) oikein	b) viärin
13. Kevyällä šulau lumi.	a) oikein	b) viärin

EINUŠTELUJA ILMOISTA

- Još lokki keiluu veješšä, ni še merkiččöy hyvän šiän jatkumista.
- A kun še karjehen ta killehen kera kävellöy pitin rantakivijä ta hiekkarantua, ni vuota myrškyö.
- Kuk-kuu! Kuk-kuu! Voitta olla huoletta. Paha šiä ei tule häiriččömäh. Käjen kukunta aina tietäy hyvyä ta lämmintä šiätä.
- Kun varikset istuuvvuttaneh levähtämäh piät eri šuuntih, tulou tyyni päivä.
- Vain kun issuttaneh piät yhteh šuuntah ta vielä lähellä puun runkuo, ni on šyytä vuottua tuulista šiätä.
- Kun linnut luajittaneh pešieh puijen aurinkoisella puolella, ni lupeissa on kylmä kešä.
- Ušottava pouvan einuštaja on etona. Heinäaikana, kun poutua vuotettih, kyšyttih etonalta jotta: ”Etona-pötönä, näytä šarveš, tulouko huomena pouta vain vihma! Etonaisen-matonaisen, näytä šarveš kun tullou huomena pouta. Muitein tapan, ta šuoleš lapan, kun et näyttäne.”

ELUKAT EINUŠŠETAH

- Šiäkšet tukullah lennelläh – lienöy hyvä šiä.
- Pahan šiän iellä lampahat kisatah, tuulen iellä puškeuvutah.
- Koira piehtaroiččou tuiskukši.
- Kun lypšyässä maito vuahtena košajau – vuota vihmua.
- Kišša lämpimäh ajautuu viluloiksi.

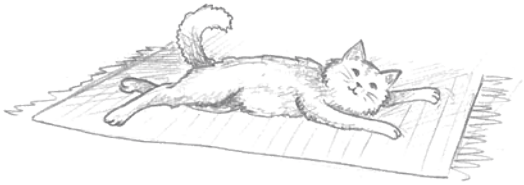

- Šika kaivau pahnua muah pahakši šiäkši.
- Kun kišša lattiella venyy pitin pivuuttah, šiä lämpiey.
- Koira piehtaroiččou viluloiksi.

IHMINI EINUŠTAU

- Tietäy piä, tulouko šiä.
- Nivelie viäntelöy, vihmua tietäy.
- Humal'niekka unissa näyttäytyy vihmoiksi.
- Kun talvella niät unissaš jauhuo, ni lumišaje tulou, vaikka olkah kuin šuuri pakkani.
- Nähä unissa šärkie taikka muuta kalua on lumišateiksi.

RAHVAHAN ŠUUŠTA

Piäčkyset ylähänä lennelläh pouviksi.

Kuikka kun kakattau ilmašša lentyässä, še on pouviksi,
a kun vesillä, še on vihmakši.

Lokit muašša issutah viluloiksi.

Kun tijani pihalla lentelöy, ni pakkaista lupuau.

Kuu kiurušta kešäh, puoli kuuta peipposešta, väistäräkistä vähäni,
piäčkyseštä ei ni päivyä.

Varikset vihmoiksi pruakutah.

12. TEHTÄVÄ. Luve yllä olijat einuššukšet ta kirjuta, mi niistä mimmoista šiätä lupuau.

Mi niistä tietäy:
Tuulta (tuulista šiätä)
Vihmua
Pakkaista
Myrškyö
Lumišajetta
Hyvyä ta lämmintä šiätä
Tyyntä
Viluo

KÄYTETYT TEHTÄVÄOHJIET

ALLAVIIVUA! – Подчеркни!
HUOMUA! – Обрати внимание!
IÄNNÄ OIKEIN! – Произнеси правильно!
JUOHATA! – Укажи!
KAČO KUVUA! – Посмотри на картинку!
KEKŠI KERTOMUŠ! – Составь рассказ!
KERRO! – Расскажи!
KIRJUTA! – Напиши!
KYŠY! – Задай вопрос!
KÄYTÄ! – Используй!
LUAJI MALLIN MUKAH! – Сделай по образцу!
LUAJI VIRKKEHET! – Составь предложения!
LUVE IÄNEH! – Прочитай вслух!
LÖYVÄ ŠOPIVA MUOTO! – Найди правильную форму!
MERKIČE! – Отметь!
MUISSA! – Запомни!
PANE MIELEH! – Запомни!
PANE ŠULKULOISSA OLIJAT ŠANAT OIKIEH MUOTOH! – Поставь слова, находящиеся в скобках, в правильную форму
ŠANO!– Скажи!
TAIVUTA! – Просклоняй! Проспрягай!
TÄYTÄ TAULUKKO! – Заполни таблицу!
TÄYVENNÄ! – Дополни!
VALIČE! – Выбери!
VAŠTUA KYŠYMYKŠIH! – Ответь на вопросы!

TERMISTÖ

Adjektiivi – имя прилагательное
Adverbi – наречие
Diftongi дифтонг
Imperatiivi – повелительное наклонение
Imperfekti – простое прошедшее время
Infinitiivi – инфинитив, неопределённая форма глагола
Iänneh (iäntehe-) – звук
Järješšyšluku – порядковое числительное
Kakšoiskonsonantti – удвоенный согласный
Kielitieto – грамматика
Kieltomuoto – отрицательная форма
Kieltovirkeh – отрицательное предложение
Kirjaimikko – алфавит
Komparatiivi – сравнительная степень
Konsonantti – согласный
Konsonanttien vaihtelu – чередования согласных
Konsonanttivartalo – согласная основа слова
Kyšymyšvirkeh – вопросительное предложение
Malli – образец
Monikko – множественное число
Negatiivimuoto – отрицательная форма
Nomini – имя
Numerali – имя числительное
Numero – цифра
Objekti – прямое дополнение
Paikanšijat – местные падежи
Partisiippi – причастие
Pehmennyšmerkki – знак смягчения
Personapiäteh – личное окончание
Personapronomini – личное местоимение
Piäteh (piättehe-) – окончание
Positiivimuoto – утвердительная форма
Postpositio – послелог
Prepositio – предлог
Pronomini – местоимение
Prosessivirkeh – предложение, выражающее незаконченное действие
Rasti – крестик
Rektio – глагольное управление
Šanaliitto – словосочетание
Šijamuoto – падежная форма
Šijapiäteh – падежное окончание
Substantiivi – имя существительное
Superlatiivi – превосходная степень
Taulukko – таблица
Teksti – текст
Triftongi – трифтонг
Tulošvirkeh – предложение, выражающее законченное действие
Tunnuš – показатель, признак
Vartalo – основа
Vaštakohta – антоним
Verbi – глагол
Vertailu – сравнение; adjektiivien vertailu степени сравнения прилагательных
Virkeh (virkkehe-) – предложение
Vokali – гласный
Vokalien vaihtelu – чередования гласных
Vokalivartalo – гласная основа слова
Yhyššana – сложное слово
Yksikkö – единственное число
Yksinäiskonsonantti – одиночный согласный

VIENA-VENÄJÄ ŠANAŠTO

A

ahkera прилежный, старательный
ahven окунь
aikanah вовремя
aikaseh рано
aikataulu расписание
aina всегда, постоянно
airo весло
aisa оглобля
aita забор
aitta амбар
aivot мозг
ajat/ella (-telen, -telou) думать, размышлять
ajel/la (-en, -ou)1. ездить 2. раскатывать (тесто)
ajokortti водительские права
akka жена: женщина
akkavarvaš второй палец ноги
alaččі нагишом
alahuuli нижняя губа
alakerta нижний этаж
alanko низина
alaš вниз, под
al/kua (-an, -kau) начать
alkuruoka (alkuruuvva-) закуска
alla под
alušpaita нательная рубашка
alušpukšut трусы, кальсоны
am/puo (-mun, -puu) стрелять
ammatti профессия
anoppi тёща
an/tua (-nan, -tau) дать
appe, appeukko тесть
armahuš (armahuo-) любовь
armaš (armaha-) дорогой
arv/ata (-uan, -uau) догадаться, отгадать
arvautuš загадка
arvokaš ценный
as’s’a дело
ašema вокзал
asie дело
asiekaš (asiekkaha-) клиент
ašte градус
aštie посуда
aštieallaš (altaha-) мойка для посуды
aštieškuappi шкаф для посуды
ašuntola общежитие
aš/tuo (-šun, -tuu) идти, шагать
auki открыто
Aunuš Олонец
auto машина
autoašema автовокзал
autobušši автобус
autotalli гараж
aut/tua (-an, -tau) помогать
avotavu открытый слог
avuan (avuame-) ключ

B

banani банан
bušši автобус
buššikortti проездной билет (на автобус)

Č

čakari мизинец (руки)
čakka гнус, комары, мошкара
čihk/ua (-an, -au) чихать
čikko сестра
čikokšet сёстры
čirčiet/tyä (-än, -täy) чирикать
čoho шлем
čorppa ножка
čuhunniekka чугунок
čuippo застенчивый, робкий
čuppu угол
čuuto чудо, диво
čypläni прыщик
čäijy чай
čäijypannu чайник

E
ei (en, et, ei, emmä, että) не, нет
eč/čie (-in, -čiy) искать
eklein вчера
eklini вчерашний
elimistö организм
elinpaikka место проживания
elokuu август
elukka животное
el/yä (-än, -äy) жить
elämä жизнь
ennein раньше, до
erityini специальный, особенный
enši будущий, следующий
enšiarki понедельник
enšimmäini первый
entiselläh по-прежнему, по-старому
ero 1. разница, различие 2. разлука, развод
etunimi имя

F
farkut джинсы

G
gramma грамм

H
hačat/tua (-an, -tau) стрекотать
hait/ata (-tuan, -tuau) мешать, стеснять
hajamielini рассеянный
halari комбинезон
halatti халат
hal/eta (-kien, -kieu) раскалываться, трескаться
halko полено
halkoliiteri сарай для дров
halla заморозок
halpa дешёвый
hameh юбка
hammaš (hampaha-) зуб
hammašliäkäri зубной врач
hanhi гусь
hapanmaito простокваша
harakka сорока
haravoi/ja (-čen, -ččou) грести, сгребать (граблями)
harja грива
harmua серый
hartiet плечи
harva редкий
hattu шляпа
hauki щука
haukka ястреб
hauk/kuo (-un, -kuu) лаять
hau/tuo (-von, -tou) топить, парить в печи
havaččeu/tuo (-vun, -tuu) проснуться
havu хвоя
havupuu хвойное дерево
heikko слабый
heikkokuuloni слабослышащий
heimokunta родня, родственники
heimolaini родственник
heinäkuu июль
helie большой, многочисленный
helienruškie алый
helikopteri вертолёт
hella плита
helma подол
helppo лёгкий
Helsinki Хельсинки
heltta гребешок (у птиц)
henki 1. дыхание 2. душа 3. человек
henkilötiijot личные данные
henkit/tyä (-än, -täy) дышать
hepokka поленика, княженика, куманика (ягода)
heponi (hepose-) лошадь
hermot нервы
hermovikani нервный
herra барин, господин, начальник
hetelmä фрукт
heti сразу
hienoni тонкий, лёгкий
hiihna ремень, лямка
hiih/tyä (-än, -täy) ходить, кататься на лыжах

hiili (hiile-) уголь
hiki пот
hiiloš (hiilokše-) загнётка (место в печи, куда сгребаются угли)
hiirenoravaini подберёзовик
hiiri (hiire-) мышь
hiiv/uo (-on, -ou) идти осторожно, плестись
hijaš (hitaha-) медленный
hil'l'akkaiseh потихоньку, медленно, осторожно
hil'l'a медлительный
hil'l'ani тихий, спокойный
hil'l'ah медленно
hillo морошка
himot/tua (-an, -tau) желать, хотеть
hinkki бидон
hirnakoi/ja (-čen, -ččou) ржать
hirn/uo (-un, -uu) чихать
hirši (hirre-) бревно
hirvi лось
hitahašti медленно
hiän (häne-) он, она
hiät свадьба
hoikka худенький
hoitoloma отпуск по уходу за ребёнком
hokš/ata (-uan, -uau) сообразить, догадаться
homm/ata (-uan, -uau) хлопотать, заниматься делом, добывать
honka сухостойная сосна
hotelli гостиница
huapa осина
huimapäiväni сумасбродный
hukka волк
huolovašti старательно
huomena завтра
huomeneš утро
huomenešruoka завтрак
huoneh комната
huonehtarpehet мебель
huttu каша
huuhtou/tuo (-vun, -tuu) полоскаться
huuli губа
hyp/ätä (-pyän, -pyäy) прыгать, скакать
hyvin 1. хорошо 2. очень
hyvä хороший, добрый
hyväččäini хорошенький, симпатичный
hyvännäköni симпатичный, приятной внешности
hyvänšiivoni чистоплотный
hyväsešti хорошо, тщательно
hyväšiämini добросердечный
hyväšti до свидания
hyö (hei-) они
häiri/tä (-čen, -ččöy) беспокоить, мешать
hämmen/tyä (-nän, -täy) мешать, размешивать
hämehikki паук
häntä хвост
härkin мутовка
hätyäl/lä (-en, -öy) беспокоиться
hätähini (hätähise-) находящийся в тревоге, паникёр
hölmö глупый, бестолковый
höyli щедрый

I

iččenäisešti самостоятельно
iče сам
ieššä перед miun ieššä передо мной
ihmet/ellä (-telen, -telöy) удивляться
ihmini (ihmise-) человек
ikenet дёсны
ikkuna окно
ikä возраст
ikäihmini пожилой человек
ikävä скучный
ikävöi/jä (-čen, -ččöy) скучать
ilkie вредный, подлый
ilma погода, воздух
ilmain без
ilmotuš (ilmotukše-) объявление
iloni (ilose-) весёлый

ilta вечер
iltani (iltase-) ужин
iltapäivä вторая половина дня
iltaruško вечерняя заря, закат
ilveš рысь
imelä приторный (вкус)
is/kie (-en, -köy) бить
islantilaini исландец, исландский
issut/tua (-an, -tau) посадить
istuu/tuo (-vun, -tuu) сесть, присесть
isäkkö самец
itikkä комар, насекомое
it/kie (-en, -köy) плакать
iäneh вслух

J

jakš/ua (-an, -au) мочь, быть в силах, раздевать
j/akua (-uan, -akau) делить, раздавать
jalačit обувь
jalka нога
jano жажда
janot/tua (-an, -tau) испытывать жажду, хотеть пить
jat/kua (-an, -kau) продолжать
jauho мука
jiä лёд
jiä/hä (-n, -y) остаться
jiäpuikko сосулька
jiäškuappi холодильник
jiätelö мороженое
jo уже
joka каждый
jokahini каждый, всякий
joki (jove-) река
joučen (jouččene-) лебедь
joutava свободный от дел, праздный
juna поезд
juohatuššormi указательный палец
juokšen/nella (-telen, -telou) бегать
juoma напиток
juonikko капризный, капризуля
juopukka голубика
juristi юрист
juušto сыр
ju/uvva (-on, -ou) пить
jykie тяжёлый
jyrkkä крутой
jälekkäh друг за другом, один за другим
jälelläh обратно
jälkeh после
jälki (jäle-) след
jälkiruoka (jälkiruuvva-) десерт
jänis (jänikse-) заяц
jänkä горбинка (на носу)
järješšyš порядок
järvi (järve-) озеро
jät/tyä (-än, -täy) оставлять

K

ka но
kačah/tua (-an, -tau) взглянуть
kač/čuo (-on, -čou) смотреть
kač/ella (-čelen, -čelou) рассматривать
kahallah нараспашку
kahekšan восемь
kahekšaš восьмой
kahen вдвоём
kahiččі дважды
kahvi кофе
kahvipannu кофейник
kaikki 1. все 2. всё
kaikkieštah всего
kaima тёзка
kainalo подмышка
kaita (kaija-) узкий, тонкий
kajoš просвет, заря
kakkara тонкий блин
kakla шея
kaklapaikka шарф
kakluš ворот
kakra овёс
kakši два
kakšikertani двухэтажный
kala рыба
kalakeitto рыбный суп

kalakukko рыбник
kalaš/tua (-šan, -tau) рыбачить
Kalevala Калевала
kalitta калитка
kallivo скала
kaloveh запястье
kamari небольшая комната
kana курица
kananliha курятина
kananmuna яйцо куриное
kananpoikani цыплёнок
kannikka краюха (хлеба)
kannu кувшин
kanši крышка
kantapiä пятка
kanteikka ведро
kan/tua (-nan, -tau) нести, носить
kapaloi/ja (-čen, -ččou) пеленать
kapie копыто
karamelli конфета, карамелька
kardiologi кардиолог
kariččа ягнёнок
Karjala Карелия
karjalaini карел, карельский
karjeh крик
karkie горький
karpalo клюква
karšina подвал, подполье
karva шерсть
karvalakki меховая шапка
kaša куча
kašša коса (у девушки)
kaš/tua (-šan, -tau) мочить, смачивать
kašvajaini бородавка
kašvat/tua (-an, -tau) выращивать, воспитывать
kašvi растение
kašvis (kašvikse-) овощ
kašv/ua (-an, -au) расти
kataja можжевельник
katajikko можжевеловая поросль
kat/ata (-kuan, -kuau) сломать
kat/eta (-kien, -kieu) сломаться
katkarapu креветка
kattila кастрюля
kauha ковш
kauhani поварёшка
kauhie ужасный
kaunehešti красиво, изящно
kaunis (kaunehe-) красивый
kauppa магазин
kauppieš продавец, торговец
kaupunki город
kaveri друг, приятель
kaverukšet друзья, приятели
kavot/tua (-an, -tau) терять, потерять
keittijö кухня
keit/tyä (-än, -täy) варить
keittäjä повар
kekši/e (-n, -y) придумать
kello часы
keltani жёлтый
kenen чей
kenkät ботинки, сапоги
kenttä площадка, поле
kepie лёгкий
kera с
kerma сливки, сметана
keroisliäkäri ларинголог
keroni горло
kerran однажды
kerroš этаж
kerroštalo многоэтажный дом
kerta раз
kertomuš (kertomukše-) рассказ
ker/tuo (-ron, -tou) рассказывать
ker/ätä (-yän, -yäy) собирать
kešellä посередине, в центре
keškimmäini средний
keškipäivä полдень
keškišormi средний палец (руки)
keškivarvaš средний палец (ноги)
keškiyö полночь
kesseli берестяной кошель
kešä лето
kešäkuu июнь
kešäloma летние каникулы

kettu 1. пенка на молоке, каше
2. кожа, шкура животного
ket’t’u цепочка, молния (на одежде)
keuhkot лёгкие
kevät весна
kevätkuu март
kevätti 1. рыба с душком 2. веснушка
kieku/o (-n, -u) кукарекать
kieli язык
kielienkantaja ябеда
kiertomatka обзорная экскурсия
kihara кудрявый, вьющийся
kiikku качели
kiini закрыто
kiireh спешка
kiireh/tyä (-än, -täy) спешить
kiiski ёрш
kiisseli кисель
kikki котёнок
kilo килограмм
kimaleh шмель
kinnaš (kintaha-) рукавица
kino кино
kinoteatteri кинотеатр
kipey/työ (-vyn, -tyy) заболеть
kipie больной, болезненный
kippura вздёрнутый (о носе)
kipu боль
kirikkö церковь
kirja книга
kirjani письмо
kirjanpitäjä бухгалтер
kirjapolčča книжная полка
kirjašto библиотека
kirjava пёстрый
kirjut/tua (-an, -tau) писать
kirjuttuas’s’a при письме
kirjutuš (kirjutukše-) заметка, статья
kirkaš (kirkkaha-) яркий
kirkkahašti ярко
kir/ota (-uon, -uou) ругать
kirpičča кирпич
kirveš топор
kirvešmieš плотник
kis/kuo (-on, -kou) драть, отделять
kisonta удаление
kišša кошка
kiššanpentu котёнок
Kižin šuari о. Кижи
kiukua печь
kiukuanšelkä лежанка на печи
kiukuanšuu устье печи
kiuru жаворонок
kivi камень
kivini каменный
kivis/tyä (-sän, -täy) болеть
kiän/nellä (-telen, -telöy)
переворачивать
kiäntäjä переводчик
kiärmis (kiärmehe-) змея
klupi клуб
kohta скоро
kohti к, по направлению
koira собака
koiranleuka зубоскал
koirannäpp ячмень (на глазу)
koiranpentu щенок
koivikko березняк
koivu берёза
kokko орёл
koko весь, целый
koko размер, величина
kokonah 1. совсем, совершенно
2. целиком, полностью
kolačču калач
kolmaš третий
kolme три
komie видный, роскошный
konša когда
konsonantti согласный звук
konšti способ
kontie медведь
Kontupohja Кондопога
kopeikka копейка
koppi будка, конура
korj/ata (-uan, -uau) 1. ремонтировать
2. убрать
korjuu 1. ремонт 2. уборка

korkie высокий
korniččа горница
korttieri квартира
korva 1. ухо 2. ручка, ушко 3. место около чего-либо
korven/tua (-nan, -tau) 1. опалить, обжигать 2. жечь
korvo ушат
kosa коза
kosino голбец, рундук (лежанка при печи)
koški (koše-) порог на реке
koš/kie (-en, -kou) 1. касаться, трогать 2. болеть, причинять боль
kostinčat гостинцы
kostissa в гостях
kostit/tua (-an, -tau) угощать
košto сарафан
koti дом
kotielukka домашнее животное
kotimatka дорога домой
kotitehtävä домашнее задание
kotkot/tua (-an, -tau) кудахтать
kottaraini скворец
koulu школа
kouluu/tuo (-vun, -tuu) учиться, обучаться
kova твёрдый
kovakorvani 1. тугоухий 2. непослушный
kovakuorijaini жук
kravatti галстук
kreču гречка
krippi грипп
kriesa плакса, каприза
kriimu цепь
krinkeli крендель
krippi грипп
krupit/tua (-an, -tau) делать складку, защипывать
kruppi 1. морщинка 2. складка
kuali капуста
kuatančat валенки
kua/tua (-n, -tau) 1. лить 2. валить 3. задирать, убивать
kučču приглашение
kuč/čuo (-un, -čuu) звать, приглашать
kuha судак
kuikka гагара
kuin как?
kuitti квитанция, чек
kuiv/ata (-uan, -uau) сушить
kukikaš (kukikkaha-) в цветочек
kukka цветок
kukkani игрушка
kukkaro кошелёк
kukkie цвести
kukko петух
kukkula холм
kukkuo куковать
kul/kie (-en, -kou) ходить, двигаться
kullanvärini золотистый
kulmakarvat брови
kulta золото
kultani золотой
kumikenkät резиновые сапоги
kumma чудо
kumpani который
kumuol'l'ah перевёрнуто, опрокинуто
kuoloma смерть
kuoppa погреб, яма для хранения овощей
kuore сметана
kuplah/tua (-an, -tau) вздуться (о коже)
kuppi чашка
kurki журавль
kurpiččа кабачок
kurššit курсы
kut'kut/tua (-an, -tau) щекотать
kuu месяц
kuukauši (kuukauve-) месяц
kuul/la (-en, -ou) слышать
kuulu/o (-n, -u) доноситься
kuuma горячий, жаркий

kuume температура, жар
kuun/nella (-telen, -telou) слушать
kuurnis (kuurnehe-) глухой
kuuši (kuuše-) ель
kuuši (kuuvve-) шесть
kuušikko ельник
ku/vata (-pajan, -pajau) чесаться, зудеть
kuuvveš шестой
kuva картинка
kyliččі мимо
kylkiluu ребро
kyllitellen вдоволь
kyllä да, конечно
kylmä холодный
kyl/pie (-ven, -pöy) 1. купаться 2. париться в бане
kyly баня
kylynkiukua печка-каменка
kylynlaučat полки (в бане)
kylynšinččі предбанник
kylä деревня, село
kymmenen десять
kymmeneš десятый
kynši (kynne-) ноготь
kynnyš (kynnykše-) порог (в доме)
kynä карандаш, ручка
kypši (kypše-) спелый, зрелый
kyšymyš (kyšymykše-) вопрос
kyšy/ö (-n, -y) спросить
kyty деверь
kyttyrä сутулый (о спине)
kyy гадюка
kyyhkyni голубь
kyykis/työ (-syn, -tyy) садиться на корточки
kyykkä игра в рюхи
kyynäl слеза
kyynäšpiä локоть
kyyti (kyyji-) транспорт, подвода
kyyvvi/tä (-čen, -ččöy) подвозить
käki кукушка
käpälä лапа
käris/tyä (-sän, -täy) жарить
kärpäni муха
käsi (kiä-) рука
käsiaštie рукомойник
käsilaukku дамская сумочка
käsin вручную, врукопашную
käsipaikka полотенце
käsiraha наличные
käsivarši рука от плеча до кисти
käšnä мозоль
kätyt (kätkyö-) колыбелька
kätövä мастеровой
kävel/lä (-en, -öy) гулять
kävelykenkät кроссовки
käy/vä (-n, -pi) ходить, посещать
köyhä бедный

L

lahja подарок
lahna лещ
laho 1. ветхий, непрочный 2. гнилой
laiha худой
laitumella на пастбище
laisanviiplo второй ломоть от хлеба
laiska ленивый
laiva корабль
laiva-ašema порт
laki[1] закон
laki[2] (lua-) потолок
lakka чердак
lakki шапка
lammaš (lampaha-) овца
lampahanliha баранина
lampi ламба
lamppu лампа
lank/eta (-ien, -ieu) падать
lapaluu лопатка
lappalaini лапландец, лапландский
lapši ребёнок
lapšienliäkäri педиатр
lasi стекло
laškeu/tuo (-vun, -tuu) опуститься, понижаться, снижаться, оседать, садиться
lašku (lašu-) счёт

lat'/ata (-t'uan, - t'uau) складывать
latevihko тряпка для пола
latva верхушка, крона
laučča лавка
lauh/tuo (-un, -tuu) слабеть, смягчаться, утихать
lauk/ata (-kuan, -kuau) скакать
laukku сумка
laulaja певец
laulu песня
laul/ua (-an, -au) петь
lauta (lauva-) доска
lautiet полки в бане
lehmä корова
lehti 1. лист (у растения) 2. газета
lehtikuuši лиственница
lehtipuu лиственное дерево
leik/kie (-in, -kiy) играть
leikkikamari игровая комната
leikkikenttä игровая площадка
leikkuulauta разделочная доска
leipä хлеб
lelet/tyä (-än, -täy) лепетать
lempi 1. любовь 2. обаяние, привлекательность
leninki платье
lentoašema аэропорт
lentokoneh самолёт
lepoissuin (istuime-) кресло для отдыха
leppä ольха
lettu блин
leuka (leuva-) подбородок
levie широкий
levittäy/työ (-vyn, -tyy) расстилаться
leväh/ellä (-telen, -telöy) отдыхать
ličk/ata (-uan, -uau) прищемить
lievä слабый, некрепкий
liha мясо
lihakeitto мясной суп
lihakšet мышцы
lihapaisti жаркое
lihapyörykät фрикадельки
lihava полный (о человеке)
lii/jellä (-telen, -telöy) парить, лететь медленно
liipukkaini бабочка
liivi жилет
livviläni карел-ливвиик
lika (lija-) грязь
likani (likase-) грязный
likinäköni близорукий
lillikki любимец
linna 1. крепость 2. город
linta жидкая каша
lintu птица
lipaš (lippaha-) сундук
lipie скользкий
lippalakki кепка
lista противень
lis/ätä (-yän, -yäy) добавить, прибавить
liäke (liäkkie-) лекарство
liäkäri врач
liävä хлев
lohi лосось
loitošnäköni дальнозоркий
lokki чайка
loma отпуск, каникулы
lomot/tua (-an, -tau) болеть, ныть
loppuh до конца
lop/puo (-un, -puu) кончиться
louta (louva-) короб, ящик
lua/tie (-jin, -tiu) делать, мастерить
luis/sella (-telen, -telou) кататься на коньках
luja сильный, крепкий
lujah крепко, сильно
lu/kie (-ven, -kou) читать
lukku замок
lumi снег
luonto 1. природа 2. нрав, характер
luota (luuvva-) тарелка
luotettava надёжный, верный
lupa обещание
lusikka ложка
luu кость

luukko лук
lu/vata (-puan, -puau) обещать
lyhyt короткий
lyydiläini карел-людик, людиковский
ly/yvvä (-ön, -öy) бить
lähellä рядом, вблизи
läh/tie (-en, -töy) отправиться
lämmin (lämpimä-) тёплый
lämmitteliy/työ (-vyn, -tyy) греться
lämpimäšti пригревая, тепло
lämpöpatteri батарея отопления
läsi/e (-n, -y) болеть
läsintä болезнь, заболевание
läsiy/työ (-vyn, -tyy) заболеть
läššä рядом, близко
löyly пар в бане
löy/tyä (-vän, -täy) найти

M

mahalaukku желудок
mahtava 1. роскошный 2. заносчивый, гордый, высокомерный
mais/tuo (-sun, -tuu) иметь вкус
maito (maijo-) молоко
maitoaštie молочник
makie вкусный, сладкий
makkara колбаса
makša печень
makšu платёж
makš/ua (-an, -au) 1. стоить, иметь цену
2. платить
makuuhuoneh спальня
mal'l'a миска, плошка, чаша
malli образец, модель
mamma мама
manšikka клубника
marja ягода
marjavesi ягодный морс
mat/ata (-kuan, -kuau) идти, шагать
matka путь, дорога
matto ковёр, половик
meččo глухарь
meččä лес
meččäelukka дикое животное, зверь
mečänelo лесные дары
mečikkö лесок
mečonliha глухарятина
mečäššyšvehkehet охотничьи принадлежности
meheläini пчела
mehu сок
mein/ata (-uan, -uau) намереваться
meininki намерение
mekko платье
melko довольно
meri море
merki/tä (-čen, -ččöy) значить, отметить
meštu брусника, толчёная с толокном и сахаром
metro метро
mie (miu-) я
mielehini любимый
mielelläh с удовольствием
mieli 1. ум 2. мнение 3. настроение
mielitietty любимый человек
miellyttävä приятный, миловидный
mieš (miehe-) мужчина, муж
mimmoni какой
min'n'a невестка
minuutti минута
missä где
mit/ata (-tuan, -tuau) измерять
mitein как
miäkijäiset блеющие
miäkie блеять
monitavuni многосложное (слово)
mopikka мобильный телефон
moršši морс
Moskova Москва
moušot может
mouttoripyörä мотоцикл
mua земля
muamakka свекровь
muamo мать

muamonkieli родной язык
m/uata (-akuan, -akuau) спать
muatinččа матица (опорная балка)
muhah/tua (-an, -tau) улыбнуться
muhi/e (-n, -u) улыбаться
muikie кислый
muila мыло
muistitikku флэшка
muis/tua (-san, -tau) помнить
muissut/tua (-an, -tau) напоминать
mujeh ряпушка
mukava интересный, забавный
munuvaiset почки
murkina второй завтрак, обед
musiikki музыка
mussikka черника
mušta чёрный
muu иной, другой
muurahaini муравей
muutoma несколько
muuttolintu перелётная птица
muut/tuo (-un, -tuu) изменяться
mykkä немой
myrkky яд, отрава
myrkyllini ядовитый
myršky буря
my/yvvä (-ön, -öy) продавать
myö (mei-) мы
myöhäh поздно
myöhäni (myöhäse-) поздний
myöjä продавец
myöš/työ (-šyn, -tyy) вернуться
myöten по
mähnä рыбья икра
mäkärä мошкара
männikkö сосновый бор
män/nä (-en, -öy) пойти, идти
mänty сосна
märeh/tie (-in, -tiy) жевать
märehtijä жвачное животное
märkä мокрый
mönky/ö (-n, -y) мычать
mörä/tä (-jän, -jäy) реветь
möykky круглый хлебец, каравай

N

naini, akka жена, женщина
n'apa (n'ava-) пуп
n'auku/o (-n, -u) мяукать
n'okka 1. клюв 2. нос 3. носовая (передняя) часть чего-либо
n'ok/kie (-in, -kiu) клевать
n'uppu бутон
nahka кожа
nahkakenkät кожаные ботинки, сапоги
naini (naise-) женщина
naisliäkäri гинеколог
nakris (nakrehe-) репа
nakrishauta пареная репа
nakr/ua (-an, -au) смеяться
nappi пуговица
nato (navo-) золовка
ne те
neičyt (neiččyö-) девушка
nellä четыре
nelläš четвёртый
nelläšpäivä четверг
nenä нос, оконечность
nenäliina носовой платок
netäli неделя
n'euvo совет, наставление
niis/tyä (-sän, -täy) сморкать
niitty луг, покос
nik/kua (-an, -kau) икать
nikot/tua (-an, -tau) икаться
nikonša никогда
nilkka лодыжка, щиколотка
nimetöin бузымянный (палец руки и ноги)
nimi имя
nimipäivät именины, день рождения
niska затылок, загривок
niätä куница
noki (nove-) сажа
nouš/ša (-e, -ou) встать, подниматься
nuaklikko вешалка
nuapuri сосед
nuarme царапина

numero номер
n'uk/kuo (-un, -kuu) дремать
nuo те
nuori молодой
nuorin младший
nurkka угол
nurmikko лужайка
nuuka жадный
nykyjäh в настоящее время
nyt сейчас, теперь
n/ähä (-iän, -äköy) видеть
näkey/työ (-vyn, -tyy) встретиться, увидеться
näkö лицо, внешность 2. зрение
nälkä голод
nämä эти
nänniliivit бюстгалтер
näppy прыщик
näštyykki носовой платок

O

očča лоб
occišeinä фасад дома
ohimo висок
oikein верно, правильно
oikie правый, правильный
oikiella puolella с правой стороны
ojentautuo вытянуться
okša сук, ветка
okšennut/tua (-a, -tau) тошнить
okšen/tua (-nan, -tau) рвать, тошнить
olkapiä плечо
olla (olen, on) быть
olohuoneh гостиная
oma свой
omena яблоко
onki 1. удочка 2. крючок рыболовный
onkit/tua (-an, -tau) ловить рыбу удочкой
opaš (oppaha-) экскурсовод, гид
opaššušpäivä учебный день
opaštaja учитель
opaš/tua (-šan, -tau) учить, обучать
opaštuja учащийся
opaš/tuo (-šun, -tuu) учиться
oppikirja учебник
oprasa икона
oranšši оранжевый
oraš (oraha-) всход, росток
oraškuu май
orava белка
oravaini 1. белочка 2. подосиновик
ošallistuo (ošallissu-) участвовать
orši (orre-) жердь
orvokki фиалка
osra ячмень
oštaja покупатель
oš/tua (-šan, -tau) покупать
ot/tua (-an, -tau) брать
ot/tua (-an, -tau) päivänpaistuo загорать
ovenšuu место у дверей

P

paha плохой
pahankurini недисциплинированный, непослушный
pahanmakuni невкусный, неприятный на вкус
pahannäköni некрасивый, неприятной внешности
pahanruataja озорник, хулиган
pahanšiivoni неопрятный, нечистоплотный
pahanäköni слабовидящий
pahašiämini злой, жестокий
pahašopuni скандальный, неуживчивый
pahašuini сквернослов
pahavirkani капризный
pahka 1. шишка (от ушиба) 2. кап, нарост (на дереве)
paikka 1. место 2. платок 3. заплата
paimen пастух
pa/issa (-kajan, -kajau) говорить
pais/tua (-san, -tau) жарить, печь
paita (paija-) рубашка
paju ива, верба

pakasija разговорчивый
pakkaiskuu январь
pakkani мороз
pakot/tua (-an, -tau) 1. заставлять, вовлекать 2. болеть, саднить
pakšu толстый, плотный (о предмете), полный (о губах и др. частях тела)
pal'l'aš (pal'l'aha-) голый
palašokeri кусковой сахар
pallo мяч
palomieš пожарный
paltto пальто
pal/ua (-an, -au) гореть
palv/ata (-uan, -uau) запекать, тушить
pankkikortti банковская карточка
pan/na (-en, -ou-) положить
pappa папа
pappi поп
paren/tua (-nan, -tau) оздоравливать, лечить
pare/ta (-nen, -nou) выздороветь
pari пара
pariskunta супружеская пара
parta борода
parturi парикмахер
pašš/ata (-uan, -uau) 1. годиться, подходить 2. заботиться
paššaut/tua (-an, -tau) примерить
pašši паспорт
passipo спасибо
pata (pua-) котёл, горшок
pediatri педиатр
pehmie мягкий
peikalo большой палец (руки)
peili зеркало
peite (peittie-) покрывало
peitoččі тайком
pellavaš лён
pelto поле
peltotyöt полевые работы
pereh семья
peretnikkä передник
pešey/työ (-vyn, -tyy) мыться
peš/šä (-en, -öy) мыть, стирать
pešuallaš (pešualtaha-) раковина
pešuhuoneh комната для мытья, душевая, прачечная
pešukoneh стиральная машина
pešušieni губка для мытья посуды
petra дикий северный олень
Petroskoi Петрозаводск
petäjä сосна
piehtaroi/ja (-čen, -ččou) барахтаться, валяться
piekš/yä (-än, -äy) взбивать
pieni маленький
piha двор, улица
pihlaja рябина
piironki комод
piirua пирог
piisi открытый очаг
piisilouta ящик для дров
Piiteri Санкт-Петербург
pikkaraini маленький
pikkuvarvaš мизинец (ноги)
pikkusen немножко
pilvi (pilve-) туча, облако
pilvisä облачный
pilvoni серушка
pime/tä (-nen, -nöy) темнеть
pimie тёмный
pimiekuu ноябрь
pino стопка, пачка
pirtti изба
pisketti печенье
pis/tyä (-sän, -täy) кольнуть
pisy/ö (-n, -y) держаться
pitin по, вдоль
pitkä длинный, долгий
pi/tyä (-en, -täy) держать, содержать, проводить, устраивать, справлять
pitälti долго
piä голова
piäčkyni ласточка
piäkallo череп
piänahka скальп

piäkaupunki столица
piäličči через
piällä над, сверху
piärynä груша
piäš/šä (-en, -öy) попасть, добраться
piätinččä пятница
piät/tyä (-än, -täy) решить
plemännikkä племянник, племянница
ploška блюдце
pläšši/e (-n, -y) плясать
pohatta богатый
pohjatoin бездонный
pohkie икра (ноги)
poika (poja-) мальчик, сын
poikeš прочь
poikkoi бойкий, шустрый, энергичный, проворный
poimi/e (-n, -u) собирать
pokko баран
polčča полка
polku тропинка
polkupyörä велосипед
polt/tua (-an, -tau) 1. жечь 2. курить
polvi 1. колено 2. поколение 3. извилина, изгиб
poppeli тополь
popukaija попугай
porkkana морковь
porot/tua (-an, -tau) 1. болеть 2. изгонять, прогонять
poršaš (poršaha-) поросёнок
poški щека
pošti почта
potakka картофель
potakkahuttu картофельное пюре
potakkašanki картофельный колоб
potkupallo футбол
pouta сухая ясная погода, вёдро
priha молодой парень
primietta примета
pruaku/o (-n, -u) каркать
pruuni коричневый
pualikka скалка
puarma овод, слепень
puavosna полдник, обед
puhaš (puhtaha-) чистый
puhis/tua (-san, -tau) очищать
puini деревяный
puissat/tua (-an, -tau) трясти, знобить puis/tua (-san, -tau) трясти
pukšut штаны, брюки
puku костюм
pullo бутылка
punajuuri свёкла
punukka внук, внучка
puola брусника
purkkiavuan консервный нож
purkki банка
purku пурга, вьюга, метель
pur/ra (-en, -ou) кусать, грызть
pušero кофта, блуза
puu дерево
puuaštie деревянная посуда
puukko финский нож, финка
puuta пуд
pyhittäjä постящийся, соблюдающий пост
pyhä пост, время поста *Roštuon pyhä* Рождественский пост *Petrun pyhä* Петров пост *Spuassun pyhä* Успенский пост
pyhäpäivä воскресенье
pyrit/tyä (-än, -täy) просить, звать
pyy рябчик
pyyh/kie (-in, -kiy) вытирать, обтирать, подметать
pyy/tyä (-vvän, -täy) ловить
pyörie круглый
pyörryt/täy (-än, -täy) кружит
päivä 1. день 2. солнце
päiväkirja ежедневник
päivällini обед
päiväni солнце
pälvi проталина
pärj/ätä (-yän, -yäy) справиться

pöllö сова
pöly пыль
pönkä подпора
pönttö скворечник

R

rahka творог
rahvaš (rahvaha-) народ
rakentaja строитель
raken/tua (-nan, -tau) строить
rako щель
rankka интенсивный, очень сильный (о дожде)
ranneh запястье
ranta берег
rantakatu набережная
rapakko грязь, лужа
rapu рак
rašva жир
rašvakatti кузнечик
rašvani жирный
ratijo радио
rauhallini мирный, спокойный
rauhatoin неспокойный
rauhot/tua (-an, -tau) успокоиться
rautani железный
rauvuškoivu берёза бородавчатая
ravintola ресторан
rehellini честный
reikä отверстие
reki сани
rekka-auto фура
remmi ремень
repo лиса
reppänä волоковое окно, дымник (в чёрной бане)
resepti рецепт
revontulet северное сияние
riehtilä сковорода
rieška лепёшка из пресного теста
riihi гумно, рига
riissu рис
rikaš (rikkaha-) богатый
rikeneh часто
rikki сломан
rinta грудь
rintaluu грудная кость
ripšit ресницы
ripšiväri тушь для ресниц
ripuli понос
ris/tie (-sin, -tiy) šilmät креститься
ristikanša крещёный, человек, народ
rivašuini сквернослов
rivi ряд, строй
rivitalo секционный дом
rohkie смелый, отважный, храбрый
rokka суп, похлёбка
ronkka бедро
Roštuo Рождество
rotta крыса
roveh (ropehe-) берестяной короб, туесок
ruaka неспелый, незрелый, сырой
ruataja старательный, работящий
ruato работа
rua/tua (-n, -tau) работать
ruavaš (ruavaha-) взрослый
ruhka мусор
ruhkakihveli совок для мусора
ruhkakori мусорная корзина
ruis (rukehe-) рожь
ruisjauho ржаная мука
rukehini ржаной
ruma безобразный
runko ствол
runo стихотворение
runšaš (runšaha-) обильный
Ruoččі Швеция
ruoččilaini швед, шведский
ruoka (ruuvva-) еда, *puaštoruoka* постная еда *arkiruoka* скоромное
ruokakaupra продуктовый магазин
ruokala столовая
ruokastola обеденный стол
rupl'a рубль
ruškie красный, рыжий

ruttoh быстро, скоро
ru/veta (-pien, -pieu) приступать, начинать
ry/kie (-vin, -kiy) кашлять
ryvit/tyä (-än, -täy) кашлять, побуждать к кашлю
ryvityš кашель
ryyni крупа

S, Š

šaje дождь
šajekuu октябрь
šajetakki плащ, дождевик
šakie густой
šakšalaini немец, немка
salatti салат
šamašša сразу, тотчас
šammut/tua (-an, -tau) гасить, выключать šamoin также, взаимно
šana слово
šananpolvi пословица
šanki шаньга
šankko ведро
šanonta выражение
santalit сандали
šan/uo (-on, -ou) сказать
saraja сарай
šatat/tua (-an, -tau) повредить, ушибить
š/atua (-uan, -atau) идти (об осадках) šaviaštie глиняная посуда
šavu дым
šavukyly баня по-чёрному
še этот, эта, это, тот, та, то, он, она, оно (о предмете)
šeiččemen семь
šeiččemeš седьмой
šeimit ясли
šeis/uo (-on, -ou) стоять
šeisuol'l'ah стоя
sekunti секунда
šelkä спина
šelkähiiri почка
šelkäranka позвоночник
serota среда
šeukku двоюродный брат, сестра
ševot/tua (-an, -tau) 1.замешивать 2. путать
še/vätä (-pyän, -pyäy) обнимать
šie (šiu-) ты
šiekla сито
šielä там
šiemenvoi растительное масло
šieni гриб
šienikeitto грибной суп
šiha/ta (-jan, -jau) шипеть
šinččiaitta кладовка
šinisömä синяк
siiččani ситцевый
šiika (šiija-) сиг
šiipi (šiive-) крыло
šiir/tyä (-rän, -täy) двигать, перемещать
šiitä затем, потом
šiivatta домашнее животное, скот
šiivilä сито, ситечко
šiiv/ota (-uon, -uou) убирать
šiivuoja уборщица
šijanliha свинина
šika (šija-) свинья
šilloin тогда
šilmä глаз
šilmäliäkäri окулист
šilmänluomi веко
šinččі сени, коридор
šini, kuni пока не
šinini синий
sisär сестра
sisärekšet сёстры
šituo (šivo-) повязать, вязать, завязывать, привязывать, перевязывать, связывать
šiä погода
šiäeinuššuš прогноз погоды
šiäkši комар
šiämehlämpiejä kyly баня по-чёрному
šiämi 1. нутро, сердцевина 2. начинка

šiänala нутро, область сердца
šiäntyö (šiänny-) сердиться
šiäri голень (часть ноги от колена до стопы)
skammi скамья
skokuna лягушка
škuappi шкаф
sluušpa церковная служба
smiet/tie (-in, -tiy) думать, размышлять
šohveri водитель
šoitin проигрыватель, музыкальный инструмент
šoit/tua (-an, -tau) звонить, музицировать
šokeri сахар
šokeriaštie сахарница
šokeripesku сахарный песок
šokie слепой
sontikka зонтик
šopiva подходящий, удобный
šormi палец на руке
šormikkahat перчатки
šormuš (šormukše-) кольцо
šorša утка
šota война
šou/tua (-van, -tau) грести на вёслах
sriäpinä выпечное изделие
starina сказка
stauččа блюдо, миска
stokana стакан
stola стол
stupnit ботинки
stuula стул
stuutenie студень
šua/ha (-n, -u) получить, добывать
suari/e (-n, -u) жарить
šuat/tua (-an, -tau) провожать, доставлять
šuat/tua (-an, -tau) уметь, мочь, быть в состоянии
šuihku душ
šuka расчёска
šu/kie (-vin, -kiu) piätä расчёсывать волосы šukka носок, чулок
šukkahoušut, šukkapukšut колготки
šuku род
šukuelimet половые органы
šukukunta родня, родственники
šukunimi фамилия
šulakuu апрель
šulat/tua (-an, -tau) плавить, топить
šulavaini темечко
šul/ua (-an, -au) таять
šuo болото
šuola соль
šuolani солёный
šuoli кишка
šuolisto кишечник
šuomelaini финн, финский
Šuomi Финляндия
šuora прямой
šuoriu/tuo (-vun, -tuu) 1. одеваться 2. собираться, готовиться
šuovatta суббота
šuppi суп
šupukka маленький (рот)
šurullini грустный, печальный
šurv/uo (-on, -ou) разминать,
sussieta сосед
šuu 1. рот 2. входное отверстие, место у входа, устье
šuuri большой
šuuričuppu красный угол в избе
šuurma крупа
šuutari сапожник
šuvi юг
svuat’t’a сватья
svuatto сват
šykyšy осень
šyntymäaika дата рождения
šyntymäpaikka место рождения
šyntymäpäivä день рождения
šyntymätähti родимое пятно, родинка
šyn/työ (-nyn, -tyy) родиться

šyvä глубокий
šyväin (šyväime-) сердце
šyväinliäkäri кардиолог
šyy вина, причина
šyyškuu сентябрь
šy/yvvä (-ön, -öy) есть
šyömini пища, еда, блюдо
šähkö электричество
šähköhella электроплита
šähkökatkuaja выключатель
šähköpošti электронная почта
šäje (šätie-) луч
šänky кровать
šäplä сковородник
šärki плотва
šär/pyä (-vän, -päy) хлебать
šäynyä язь

T

terkata натереть
terkka тёрка
ta и
tahi или, либо
tahikka или, либо
taikina тесто
taiteilija художник
taivahanranta горизонт
taivaš (taivaha-) небо
takaperin 1. назад 2. задом наперёд
takapuoli задница
takaraivo затылок
takki куртка, пиджак *hupputakki* куртка с капюшоном
taksi такси
takuana позади
tal'l'a невыделанная шкура крупного зверя
talli конюшня
tallušta стелька
talo дом
taloušvehkeh предмет быта
talvi зима
talvikuu декабрь
talvitakki зимняя куртка
tamma кобыла
tammi дуб
tanšši/e (-n, -u) танцевать
tapa (tava-) обычай, привычка
tapahuš (tapahukše-) случай
tari/ta (-čen, -ččou) предлагать
tarkissušruato проверочная работа
tarkkah внимательно
tarkkašilmäni зоркий, зоркоглазый
tarpehellini необходимый
tart/tuo (-un, -tuu) застрять, прилипнуть
tarvi/ta (-čen, -ččou) нуждаться
tašani ровной
tauti (tauvi-) болезнь, заболевание
tavallisešti обычно, как правило
teatteri театр
tehtävä задание
tel'l'o сиденье в лодке
telefoni телефон
televiisori телевизор
telm/yä (-än, -äy) шуметь, возиться, баловаться, шалить
terapefti/yleisliäkäri терепевт
tervani смоляной, смолистый
terveh 1. здоровый 2. здравствуй, привет terveh teilä! здравствуйте!
tervehellini здоровый, полезный
tervehyš 1. здоровье 2. приветствие
tetri тетерев
tie дорога
tietokoneh компьютер
tietyšti безусловно, конечно
ti/etyä (-ijän, -etäy) знать
tiijonhimoni любознательный
tijani (tijase-) синица
tikka дятел
tikut/tua (-an, -tau) вязать на спицах
tila место
tipah/tua (-an, -tau) упасть
tipani цыплёнок
tivana диван

tiälä здесь
tiätinkä жена дяди
tiätä дядя
toiččі иногда, в другой раз
toimisto офис
toini второй
toiniarki вторник
toissapiänä позавчера
tokka пачка (чая)
tolkukaš толковый
tolkutoin (tolkuttoma-) бестолковый
tolvana дурак
tonni тонна
toppa насморк
toračču драчун
tori рынок, базар, площадь
torni башня
torttu торт
toššut валенки
tottakai безусловно, несомненно
tottelija послушный
tot/tuo (-un, -tuu) привыкать
touhu/ta (-on, -ou) хлопотать
trolliauto троллейбус
truašit/tua (-an, -tau) дразнить
trupa (truva-) печная труба
tuatto, tatta, pappa отец
tuattoukko свёкр
tuflit туфли
tuijot/tua (-an, -tau) пристально смотреть, уставиться
tuima пресный
tuisku метель
tuiskukuu февраль
Tukholma Стокгольм
tukka, tukat волосы
tuli огонь, свет
tul/la (-en, -ou) прийти
tumma тёмный
tummanruškie бордовый
tunti час
tuo тот
tuohi береста
tuokšu приятный запах, аромат, благоухание tuokšu/o (-n, -u) пахнуть, благоухать
tuola там (поблизости)
tuomi черёмуха
tuoppi кружка
tupakki табак
tupakoi/ja (-čen, -ččou) курить
tuprut/tua (-an, -tau) мести, вьюжить
turkki шуба
turpa морда
turpie густой
tuttavuš/tuo (-šun, -tuu) знакомиться
tuuli ветер
tuul/la (-en, -ou) дуть (о ветре)
tu/uvva (-on, -ou) приводить, привозить, приносить
tyhjä пустой
tyhmä глупый
tyk/ätä (-kyän, -kyäy) любить, нравиться
tynnyri бочка
tyttö девочка, дочь
tytär (tyttäre-) дочь
tyylikkähašti стильно
tyyni тихая погода, штиль
työ (tei-) вы
työ работа
työn/tyä (-nän, -täy) 1. толкать 2. отправлять
työpäivä рабочий день
työtöin безработный
täkki одеяло
tämä этот
tänäpiänä сегодня
täšmällini пунктуальный
täti тётя
täyši полный, наполненный
täyt/tyä (-än, -täy) достать, дотянуться
töppöset тапочки
törröt/tyä (-än, -täy) торчать
törröttäjä торчащий

U
ualto волна
uhka угроза
ui/ja (-n, -pi) плавать
uimahalli бассейн
uimapuku купальный костюм
uin/ota (-uon, -uou) уснуть
uisken/nella (-telen, -telou) купаться, плавать
uissin (uistime-) блесна
ukko 1. дед 2. муж (прост.)
ukkol'a дом деда
ukkoni гром
ukkosenilma гроза
ukonilma гроза
ukonjyry гром
ulkohuoneh туалет (на улице)
ulkonäkö внешний вид
ulv/uo (-on, -ou) выть
umpi закрытый
uni сон
unoh/tua (-an, -tau) забыть
uppiniskani упрямый
upornoi туалет
urheilukenttä спортивный стадион
ušeiččі часто
uš/kuo (-on, -kou) верить
uuju пух, перо
uujutakki пуховик
uutini (uutise-) новость
uuvveštah снова

V
vaččа живот
vahti сторож, охранник
vahvoni волнушка
vaih/tua (-an, -tau) обменять, сменить
vailla без
vain только
vain или (в вопросительном предложении)
vaiv/ata (-uan, -uau) мучить, беспокоить
vaivut/tua (-an, -tau) уставать, утомлять
vajat крыльцо
vakava спокойный, степенный
vakka корзина
valeh/ella (-telen, -telou) обманывать
valehtelija обманщик
vali/ta (-čen, -ččou) выбирать
valkie белый
valkiešieni белый гриб
valmis (valmehe-) готовый
valo свет
valokuva фотография
valosa светлый
valot/tua (-an, -tau) освещать
vanhaämmö прабабушка
vanhaukko прадед
vanhemmat родители
vanhin старший
vanhuš старик, старец, пожилой человек
vapissut/tua (-an, -tau) знобить
varačču трус, трусливый
varašto склад, база
vara/ta (-jan, -jau) бояться
varen'n'a варенье
varis ворона
varoin для
varovaini осторожный
varpuni воробей
varrella возле, подле, около
varša жеребёнок
vartalo 1. стан, тело, туловище 2. основа
varvaš (varpaha-) палец на ноге
vaša телёнок
vašemmalla puolella с левой стороны
vasikka телёнок
vaššakšet берёзовые прутья для веников
vaš/šata (-tuan, -tuau) 1. встречать 2. отвечать 3. быть в ответе
vaššen накануне
vašta веник

vaštapiätä напротив
vaštuullini ответственный
vauhti скорость
vavarno малина
vehkeh вещь, предмет, инструмент
vehnä пшеница
veiččі нож
veikko брат
velka долг
velkapiä должник
vellekšet братья
velli, veikko брат
veneh лодка
veny/ö (-n, -y) лежать
Venäjä Россия
venäläini русский
vepšäläini вепс,~янка
veri кровь
verišuoni кровеносный сосуд
verkko сеть
verövä румяный
vesi (veje-) вода
vesimakšu платёж за воду
vesimelliččä водяная мельница
vesipuroni ручеёк
vesselä весёлый
veš/tyä (-šän, -täy) тесать
vetelä жидкий, водянистый
ve/tyä (-jän, -täy) тянуть, тащить
vičča вица
vičer/tyä (-rän, -täy) щебетать
viekaš хитрый
vielä ещё
vienalaini беломорский карел
vieraš (vieraha-) 1. гость 2. незнакомый, чужой
viereššä рядом
vier/rä (-en, -öy) катиться
vier/rä (-en, -öy) линять (о ткани)
viet/tyä (-än, -täy) проводить (время)
vihani злой
vihasešti зло
vihko тетрадь
vihmašiä дождливая погода
vihmu/o дождить (-n, -u)
vihrie зелёный
viiješ пятый
vi/ijä (-en, -ey) 1. отнести, относить, вести 2. красть, уносить, уводить
viiksit усы
viili простокваша
viime прошлый
viina вино
viiplo ломоть (хлеба)
viisaš (viisaha-) умный, мудрый
viisi (viije-) пять
viiva черта, линия
vil'l'a злак
vilkka вилка
villa шерсть
villani шерстяной
vilu 1. холод 2. холодный
vilut/tua (-an, -tau) знобить
vintti чердак
violetti фиолетовый
Virpopyhäpäivä Вербное воскресенье
virolaini эстонец, эстонский
virkku бойкий, быстрый, проворный, резвый
virkunviiplo третий ломоть от хлеба
virta течение
visakoivu карельская берёза
vispipuuro ягодный мусс
višših возможно, наверное
viärin неверно, неправильно
viärä 1. кривой, изогнутый 2. неверный, неправильный 3. виновный, виноватый
viän/nellä (-telen, -telöy) крутить, выкручивать
voi масло
voiaštie маслёнка
voi/ja (-n, -pi) мочь
voi/jella (-telen, -telou) смазывать
voileipä бутерброд
voima сила

voimakaš (voimakkaha-) сильный, крепкий
vointi самочувствие
voišieni маслёнок
voi/tua (-jan, -tau) мазать, смазывать
vuahtera клён
vuali/e (-n, -u) месить тесто
vualie светлый
vualienruškie розовый
vualienšinini голубой
vuara гора, возвышенность
vuašša квас
vuate (vuattie-) одежда
vuatekauppa магазин одежды
vuateškuappi шкаф для одежды
vuokra найм, аренда
vuokši из-за, по причине
vuonna ягнёнок
vuosi (vuuvve-) год
vuot/tua (-an, -tau) ждать
vuuvvenaika время года
vyö пояс
vähän немного
vähäpakinaini неразговорчивый
vähätöini человек с ленцой
vähäsen немного
väkövä крепкий, сильный
värččі мешок
väri цвет
värikynä цветной карандаш
värj/ätä (-yän, -yäy) красить
vävy зять

Y

yhekšän девять
yhekšäš девятый
yheššä вместе
yhk/yä (-än, -äy) охать, ахать
yksi один
yksityini одинокий
ylen весьма, очень
yličči над
ylihuomena послезавтра
yliopisto университет
yllä над
yläkerta верхний этаж
ylöš вверх
ymmär/tyä (-rän, -täy) понимать
ympäri вокруг
yškä 1. объятия 2. охапка
yštävä друг
yö ночь
yöpaita ночная рубашка
yöpuku пижама

Ä

ähk/yä (-än, -äy) охать, ахать
Äijäpäivä Пасха
äijän много
äkie жар, жара
äkäsešti зло, злобливо
äly ум, разум
älykäš сообразительный
älviskö ротозей, дурак, разиня
ämmö бабушка
äšen даже

Šiämyštä

Luatijan šanat 3
Luku 1. Kirjaimikko. Vienan kielen iäntehet. Tavu ta paino 4
Luku 2. Tervehykšet ta kuulumiset. Vokališointu.
Personapronominit. Verbien taivutuš. 10
Luku 3. Perušluvut 15
Luku 4. Šuuri šukukunta, helie heimokunta. Kellä? Kenen? 18
Luku 5. Šuuri nenä ei jykie, mušta šilmä ei šokie, ruvenjälki ei kipie. 25
Luku 6. Verbit. Presens 28
Luku 7. Ulko- ta šisäpaikallisšijat. 38
Luku 8. Objekti. Nominit 53
Luku 9. Ruoka. Leipä-šuola, ristikanša 68
Luku 10. Vuattiet. Ei vuate mieštä pahenna 74
Luku 11. Tervehyš on ilmalla paraš. 81
Luku 12. Imperfekti. Šiä. 88
Käytetyt tehtäväohjiet 104
Termistö 105
Viena-venäjä šanašto. 106

Учебное издание

Евгений Валентинович Каракин
КАРЕЛЬСКИЙ НА СОБСТВЕННО КАРЕЛЬСКОМ
Начальный курс по изучению
собственно карельского наречия карельского языка

Редактор – *О. А. Мелентьева*
Художественное оформление – *В. А. Копейкина, Х. В. Палмгрен*
Компьютерная вёрстка – *О.В. Макарова*

Подписано в печать 10.12.2017. Формат 70×100/16.
Усл. печ.л. 9,75. Тираж 500 экз. Заказ №
АУ РК «Издательство «Периодика».
185035, Республика Карелия, г. Петрозаводск, ул. Германа Титова, д. 3
www.rkperiodika.ru; e-mail: periodika@rkperiodika.ru

Отпечатано в АО «Областная типография «Печатный двор».
432049, г. Ульяновск, ул. Пушкарёва, 27